



Ta številka DE je seveda največ odmerjena 2. kongresu ZSSS. V tolikšni meri, da se moramo bralcem opravičiti, ker je odpadlo nekaj stalnih rubrik. Za to pa na temle prostorčku eno dodajamo:

Uganite, kdo se je v temle ljudskem vozilu pripeljal na kongres svobodnih sindikatov. Izmed pravih odgovorov bomo enega izžrebali za lepo nagrado iz naše bogate knjižne zbirke.

KONGRES JE KONČAN – DELO SE ZAČNE

Iz pozdravne brzojavke treh italijanskih sindikalnih central: »Dobro poznamo vašo prizadevanja pri obrambi interesov delavcev, zato znova poudarjamo, kako pomemben je vaš sprejem v Evropsko unijo!« Gost je bil **Giordano Melozzi**, sekretar sindikata transportnih delavcev UIL Furlanije-Juljske krajine.



Pozdrav Federacije neodvisnih sindikatov Rusije: »V imenu 56 milijonov članov – verjamemo, da bodo odločitve tega kongresa in njihovo dosledno uresničevanje zaščitile interese delovnih ljudi Slovenije.« Na sliki **Boris Neljubin**, svetovalec predsednika za mednarodne odnose FNPR.



Iz pozdrava kongresu ZSSS: »Zveza svobodnih sindikatov ima vodilno vlogo! Z njo smo prijateljsko povezani in velja ji naša podpora, ko gre za vključevanje in sodelovanje Slovenije v Evropski uniji in kasneje na skupnem evropskem tržišču. Prvi korak bo sodelovanje ZSSS v Evropski konfederaciji sindikatov.« **Fritz Schösser**, predsednik DGB Bavarske.



Nacionalna konfederacija madžarskih sindikatov je brzojavila: »Zavedamo se težkega položaja in izzivov, ki so pred našimi sindikati. Verjamemo, da bo konkretno sodelovanje med nami predvsem v interesu naših članov. Tudi nasploh lahko pripomoremo k dobrim odnosom teh sosedskih držav.« Na sliki **Maria Zalai**, vodja koordinacijskega urada MSZOSZ.



2. kongresa ZSSS so se udeležili:

IZ EVROPSKE KONFEDERACIJE SINDIKATOV – ETUC
Markku Jääskeläinen, namestnik generalnega sekretarja

MEDNARODNA KONFEDERACIJA SVOBODNIH SINDIKATOV – ICFTU JE POSLALA
Jeana Lapointa, predstavnika ICFTU v Bolgariji

AVSTRIJA – Avstrijska sindikalna zveza – ÖGB
Adam Unterrieder, predsednik ÖGB Koroške
Werner Albler, sekretar ÖGB Štajerske

BELORUSIJA – Zveza sindikatov Belorusije – FPSB
Valentina Polevikova, sekretarka izvršnega komiteja FPSB
Natalija Jasnovskaja, Ministrstvo za zunanje zadeve Belorusije

FRANCIJA – Generalna konfederacija dela Francije – CGT
Robert Guillemot, generalni sekretar sindikata delavcev v tobačni industriji

HRVAŠKA – Zveza samostojnih sindikatov Hrvaške – SSSH
Dragutin Lesar, predsednik
Jasna Petrović, vodja oddelka za informiranje in mednarodne odnose
Konfederacija neodvisnih sindikatov Hrvaške – KNŠH
Mladen Mesić, predsednik

ITALIJA – Generalna konfederacija dela Italije – CGIL
Angelo Lana, namestnik vodje mednarodnega oddelka CGIL
Susanna Florio, odgovorna za Srednjo in Vzhodno Evropo v mednarodnem oddelku CGIL
Roberto Treu, odgovoren za mednarodne odnose CGIL Furlanije-Juljske krajine
Luciano Caon, regionalni sekretar CGIL Benečije
Bruno Livero, odgovoren za mednarodne odnose CGIL Benečije
Italijanska konfederacija delavskih sindikatov – CISL
Giuseppe Solomita, odgovoren za Srednjo in Vzhodno Evropo v mednarodnem oddelku CISL
Lucio Gregoretti, odgovoren za mednarodne odnose CISL Furlanije-Juljske krajine
Mario Ravalico, sekretar CISL občine Trst
Italijanska unija dela – UIL
Adele Pino, generalna sekretarka UIL Furlanije-Juljske krajine
Aldo Pugliese, generalni sekretar UIL Apulije
Giordano Melozzi, sekretar Sindikata transportnih delavcev UIL Furlanije-Juljske krajine

MADŽARSKA – Nacionalna konfederacija madžarskih sindikatov – MSZOSZ
Maria Zalai, vodja koordinacijskega urada MSZOSZ

MAKEDONIJA – Zveza sindikatov Makedonije SSM
Živko Tolevski, predsednik
Lambe Milevski, predsednik Sindikata delavcev v trgovini Makedonije

NEMČIJA – Nemška sindikalna zveza – DGB
Fritz Schösser, predsednik DGB Bavarske

POLJSKA – Vsepoljska zveza sindikatov – OPZZ
Krzysztof Morawski, član nacionalnega sveta in predsednik Sindikata delavcev cestnih gradenj OPZZ
Bogdan Nawrocki, sodelavec mednarodnega oddelka OPZZ

RUSKA FEDERACIJA – Federacija neodvisnih sindikatov Rusije – FNPR
Boris Nelioubine, svetovalec predsednika za mednarodne odnose

SRBIJA – UGS Nezavisnost
Branislav Čanak, predsednik

GOSTJE IZ REPUBLIKE SLOVENIJE NA 2. KONGRESU ZSSS:
dr. Vladimir Topler, podpredsednik Državnega zbora Republike Slovenije
dr. Ivan Kristan, predsednik Državnega sveta Republike Slovenije
Vladimir Tkalec, član Državnega sveta Republike Slovenije iz vrst delojemalcev
Rina Klinar, Ministrica za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije
mag. Dagmar Šuster, predsednik Gospodarske zbornice Slovenije
Miran Goslar, predsednik Združenja delodajalcev Slovenije
Boštjan Kojc, izvršni direktor Združenja delodajalcev in industrijalcev Slovenije
Boris Mazalin, predsedujoči Konfederacije sindikatov 90 Slovenije



Iz pozdravnega telegrama Zveze sindikatov Belorusije: »Vaše predstavnike vabim k nam, saj bi bilo dobro naše stike še okrepiti.« Sekretarka ZS Belorusije **Valentina Polevikova** je bila gostja kongresa.

EDEN MANJKA



Na fotografiji so (od leve proti desni) **Branislav Čanak**, predsednik srbskih sindikatov, Hrvat **Dragutin Lesar** in iz Makedonije **Živko Tolevski**.
Žal v tej idili, ki dokazuje, da vsaj sindikalizem združuje, manjka **Sulejman Hrle**, predsednik samostojnih sindikatov Bosne in Hercegovine. Takole je pisal kolegom: »Dragi prijatelji, v trenutku, ko vam tole pišem, pretresajo moje mesto detonacije. Ena od granat je ponovno padla na Dom sindikatov. Spet smo nekaj dni brez plina, elektrike, kruha, nobenih pogojev za življenje nimamo... Neskončno smo hvaležni slovenskemu narodu, ki je sprejel toliko naših beguncev in jim ponudil človeško pomoč!«

DE, sreda 14⁰⁰



Ponovno izvoljenima **Dušanu Semoliču**, predsedniku ZSSS in **Rajku Lesjaku**, sekretarju ZSSS iskreno čestitamo.

Kongres ambicij



V prejšnji številki DE je Dušan Semolič pospremil kongres z uvodnikom »Ambicije kongresa«. Ni jih naštel malo in niso majhne. Kongres je zdaj mimo, delo se začne, je pribil na koncu predsednik ZSSS.

Piše: Ciril Brajer

Seveda pa se pri tolikih in tako zahtevnih ambicijah sindikatov, ki kajpak skušajo le strniti ambicije slovenskega delavstva, človek mora vprašati: Kako jih je moč uresničiti?

Že na skupščinah, ki so se zvrstile pred kongresom, je bilo mogoče zaznati dvojnost. Eno od skupščin je kot gost uvedel član predsedstva ZSSS z mislijo: »Zapisana pot uveljavljanja sindikalnih zahtev je demokratična pot! Več dobimo s tiho diplomacijo kot s protesti, shodi, stavkami...«

Že naslednji gost skupščine je to logiko povsem potolkel. Pozival je k enotnosti v odločnosti, saj proti vladi, državi, delodajalcem sindikat ničesar ne doseže niti tedaj, kadar mu dajejo prav odločbe ustavnega sodišča. Se te mora sindikat izsiliti z grožnjo stavke. Oblast je gluha celo za argumente, ki jih sama prizna za pravišne in kot prvi varuh pravne države potepta vse pravne norme, če ji je to v prid.

Razprave so potrjevale slednjo logiko in sindikalisti niso hoteli niti slišati o kakšni tihi diplomaciji. Ponavljali so vse neuspehe pogajanj in kot plaz so se vsipali pozivi k enotnosti, k odločnim akcijam, boju na nož – saj gre vendarle za preživetje!

Ko že radi pokukamo k sosedom – v Italiji je prišlo zaradi finančnega zakona oziroma pridobljenih pravic pri pokojninah do čelnega spopada med sindikati in vlado. Sindikati so pod geslom »PRAVIČNOST« zbrali milijone državljanov in še sami so bili presenečeni, da je bilo med njimi največ mladih.

Sindikati so zmagali in potem razčlenjevali, koliko je močan občutek socialne pravičnosti in koliko strah neštokrat oklofutanih malih ljudi, ogoljufanih delavcev, droben oportunizem ustrahovanega posameznika in velikanski oportunizem okostenelih organizacij, ki se od delavcev odmaknjen in odtujene ukvarjajo bolj s seboj kot s težavami svojega članstva.

Tudi Dušan Semolič je na kongresu govoril o tej dvojnosti oziroma kot pravimo učeno, o oblikah in metodah sindikalnega boja. Poudaril je, da svobodni sindikati verjamejo v idejo socialnega partnerstva in mu kot protitež postavil le razredni boj ali liberalni kapitalizem v slogu »kdo bo koga«.

In ne glede na dobronamerne misli in dobrohotne zamisli bo šlo vendarle prav za to – KDO BO KOGA.

Za to je šlo, ko je država takrat po ustavi še točno opredeljeno premoženje začela deliti tudi dojenčkom, predvsem pa sebi in svojim, namesto da bi ga dobili tisti, ki so ga ustvarjali. Za to je šlo, ko so ljudi v desetisočih metali na cesto. Za to gre, ko vračajo cerkvi gromozanska premoženja, ki jih ji je vzel že Franc Jožef. Za to gre, ko Italijani dobivajo delo na slovenskih cestah za slovenski denar. Za to gre, ko si vojni minister na vsak način želi omisliti ladjo, ki bi obrambni sposobnosti države pripomogla točno toliko, kot če bi si minister v znak bojevitosti zataknil petelinje pero v zadnjico...

Socialno partnerstvo, tiha diplomacija? Že, že, toda s kom?!



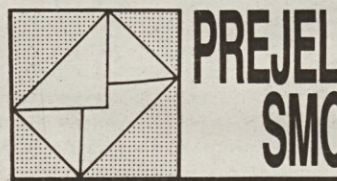
Pobuda
Ustavnemu
sodišču RS

DE št. 52, 24. 11. 1994

Jože Vuk
Polanškova ulica 2
Ljubljana

ZADEVA: Pobuda za začetek postopka za oceno ustavnosti

Z vlogo z dne 17. 11. 1994 ste dali pobudo za oceno ustavnosti zakona ali člena (členov) zakona, na osnovi katerega so bile izdane vse odločbe o presežnih delavcih.



Predsedniku države Slovenije g. Milanu Kučanu

Dragi gospod Milan Kučan

Z največjim veseljem Ti sporočam mojo odločitev, da Ti podarim moj avto katro, starejši letnik izdelave.

To odločitev sem sprejel po tehtnem premisleku. Ker avto ne mislim ponovno registrirati, sem razmišljal, le komu ga naj podarim. Nobenega dvoma ni, da imaš Ti največjo zaslugo za demokratizacijo ali, kot sam praviš, za tranzicijo.

Mislím, da Ti ljudje izkazujejo premalo hvaležnosti za Tvoje neizmerne zasluge za blagostanje in spokojno življenje, ki jo je tranzicija prinesla slovenskemu narodu prav po Tvoji zaslugi, čeprav se politični debil, gospod Rupel, javno hvali, kako je on spravil Partijo z oblasti in ne Ti. Toda, kaj hočemo, nikjer ni prave hvaležnosti, še sveti Oče Ti je podaril le nekakšne mini sablje, čeprav bi Ti kaj konkretnega prišlo bolj prav. Ampak če pomisliš, da na Gorbačova pljuvajo in ga obmetavajo kot kakega izdajalca, in to kljub temu, da ga je Ga Thatcherca pohvalila z besedami: »G. Gorbačov je izredno dovteten«, in da so mu iz hvaležnosti podelili Nobelovo nagrado, torej nekaj konkretnega, potem še niti ni tako hudo. Tebi bodo celo delavci ploskali...

Ker si skromen, se boš darila gotovo otepal. Toda to ni podkupnina, pa tudi zame ni bogve kakšna žrtev, ker je podpora, ki jo dobim na borzi, malo premajhna za registracijo. Pravzaprav je je dovolj ravno za mačko hrano za ves mesec. Ampak jaz sem Ti hvaležen tudi zanjo, ker če bi še bil v službi, plače ne bi dobil že tri mesece. Poznamo pa Tvoje besede, da nič več ne bo, kot je bilo. Zdej me zanima, ali si že takrat planiral, da me vržeš na cesto in vse druge, ali pa se je tako samo zgodilo v procesu, ko bo moj direktor postal lastnik včasih moje tovarne. Direktor pa je Tvoj osebni prijatelj. Ker se zavzemaš za bogate posameznike, ga boš naredil bogatega. Vzel boš nam, da bi imel on.

Pa še nekaj me zanima. Saj se gotovo spomniš, kako ste državotvorci tulili, da hočete svojo državo, pa če bomo jedli travo. Jaz sem bil navdušen. Zdej pa, ko pogledam, se državotvorci kopljeje v državnem denarju, vsi drugi pa smo na tem, da bomo skoraj jedli travo. Mislim simbolično. Kaj ste si Vi državo zrihtali za svoj osebni blagor, da boste lahko živeli na račun naroda?

To obvestilo bom poslal v časopise, da bi tudi druge pozval, naj sledijo mojemu zgledu in Ti nekaj prispevajo v znak hvaležnosti. Če ne zdaj, pa takrat, ko bodo prvega

Vaša pobuda je nepopolna, tako da na njeni podlagi ni mogoče začeti postopka za oceno ustavnosti. Iz pobude ni razvidno, kateri zakon oziroma katere zakonske določbe izpodbijate, niti ne navajate razlogov, zaradi katerih naj bi bila po Vašem mnenju zakonska ureditev »presežnih delavcev« v neskladju z Ustavo ter s katerimi njenimi določbami. Zato Vas pozivamo, da pobudo v 15 dneh ustrezno dopolnite, sicer bo Ustavno sodišče v skladu s tretjim odstavkom 28. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94) nadaljnji postopek ustavilo.

V dopolnitvi pobude navedite tudi dejstva, s katerimi izkazujejo svoj pravni interes za začetek postopka, kot to zahteva 24. člen Zakona o Ustavnem sodišču in dokaze, s katerimi se ta dejstva ugotavljajo.

Sodnik:
mag. Janez Snoj

Jože Vuk
Polanškova 2
Ljubljana Črnuče

USTAVNO SODIŠČE
R SLOVENIJE
Beethovnova ulica 10

ZADEVA: Pobuda za začetek postopka za oceno ustavnosti

Ker me z dopisom številka U-I-298/94-2 z dne 23. 11. 1994 pozivate, naj dopolnim svojo pobudo Ustavnemu sodišču, dopolnjujem prejšnjo pobudo z naslednjim:

– Menim, da III. poglavje Zakona o delovnih razmerjih (ZDR), še posebej tisti del III. poglavja, ki govori o trajnih presežkih (33. do 36. člen) in 12. točka 100. člena istega zakona nista v skladu z 2., 49. in 155. členom Ustave R. Slovenije.

OBRAZLOŽITEV

– Pravica do dela je temeljna ekonomsko-socialna pravica. Z zaposlitvijo za nedoločen čas si je vsak posameznik zagotovil to temeljno socialno pravico. ZDR

nine naj bi bile bajno visoke in presegle 200.000 tolarjev.

Take in podobne izmišljotine o NOB in borbah so skoraj v vseh Janševih javnih nastopih. Sedaj pred volitvami si je za manipulacijo izbral število borcev NOB in z njim zavaja volivce. In kakšna je resnica: ob koncu vojne je bilo v slovenskih brigadah 38.000 borcev in bork. V prekomorskih brigadah izven Slovenije 27.000 borcev. V zavezniških armadah 8.000 slovenskih fantov. Torej vsega skupaj 73.000 preživelih borcev in bork. V to število niso vključene teritorialne enote, kot so bile komande mest, vaške in narodne zaščite, terenski obveščevalni centri, kurirji, vezisti, osebe bolnišnic, razne preskrbovalne enote in drugi terenski delavci. Brez naštetih, za katere ne razpolagam s točnim številom, bilo jih je verjetno več kot v brigadah, le-te ne bi bile uspešne, oziroma ne bi mogle obstajati. Kdor pozna partizansko gverilsko vojskovanje, to dobro ve, vedo tudi tisti, ki so si vojaško znanje pridobili v šolskih klopih, tudi Janša.

K naštetim je treba prišteti še vojne srote in vdove ter stare padlih in pobitih borcev in udele-

v III. poglavju in z 12. točko 100. člena omogoča odpuščanje delavcev (določanje trajnih presežkov) »zaradi nujnih operativnih razlogov«, kar je v nasprotju z 2. in 155. členom Ustave, kajti omogočen je odvzem ŽE PRIDOBLEJENE, temeljne SOCIALNE pravice.

– Z razvrstitvijo med trajne presežne delavce je posamezniku odvzeta pravica do svobode dela in prosta izbira zaposlitve, kar je neskladno z 49. členom Ustave.

Svoj pravni interes za začetek postopka izkazujejo z:

1. – sem tajnik Delavske zveze ZLSD. Moja osnovna naloga, ki jo z veseljem opravljam, je borba za delavske pravice.

2. – od 1. 11. 1992 do 30. 10. 1994 sem bil brezposeln, ker sem kot trajni presežek ostal brez dela;

– dokaz: fotokopija sklepa o prenehanju delovnega razmerja na podlagi 12. točke 100. člena ZDR.

Delavski pozdrav!

V Ljubljani, 5. 12. 1994

Jože Vuk

žencev NOB. Od vseh naštetih sedaj živi še 61.000 ljudi, ki si je pridobilo ustrezno kategorijo oziroma status borca. Dodatek k pokojnini prejema še 42.000 upravičencev. Preostalih 19.000 še živčih upravičencev tega dodatka ne dobiva, ker njihove redne pokojnine presegaš gornji limit mesečnih zaračunanih borčevskih prejemkov, ki so za mesec oktober znašali za borce pred 9. 9. 1943 skupaj s pokojnino 50.000 in ne preko 200.000 SIT, kar nam podtika J. J. in njegovi in so mnogi pošteti Slovenci temu nasedli.

Gospod Janša je ali lažnivec ali nevednež, drugače si ne znam predstavljati, da še tega ne razlikuje, kaj je pokojnina, kaj dodatek k pokojnini. In celo tega ne, kaj pomeni upravičenec in kaj prejemnik nekega dodatka. Na zadnje pa nam borcem očita, da smo nevedni, ker nasledamo ZLSD, ki da nas starši, da bomo zgubili »borčevsko« pokojnino, če ne bomo glasovali za njih. Dejanško nas on starši, da nam bo odvzel skromni borčevski dodatek, ki ga prejemamo le borci z nizko pokojnino, kar naj bi bil po njegovem privilegij. Žarko Žbogar, Piran, Grajska 18

NOVA BROŠURA

DELNIČARSTVO ZAPOSLENIH

ZA ČLANE SVETA DELAVCEV V PODJETJIH IN USTANOVAH! ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE!

- O DELNIČARSTVU ZAPOSLENIH
- KAKO DO NOTRANJEGA LASTNIŠTVA
- KAJ PO NOTRANJEM ODKUPU
- LASTNIŠKA KULTURA
- NOVE VLOGE V PODJETJU
- ZAKAJ IN KAKO BEREMO FINANČNA POROČILA
- TEMELJNI POJMI O GOSPODARSKIH DRUŽBAH
- URESNIČEVANJE ZAKONA O SODELOVANJU DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU

Avtorji: mag. ALEKSANDRA KANJUO-MRČELA
dipl. oec. NADJA CVEK
GREGOR MIKLIČ
MILAN UTROŠA

BROŠURO LAHKO NAROČITE NA NASLOV: ČZP ENOTNOST, LJUBLJANA, DALMATINOVA 4, TELEFON 321-255, 1310-033, FAKS 311-956.

NAROČILNICA

PRI ČZP ENOTNOST, LJUBLJANA, DALMATINOVA 4, NEPREKLICNO

NAROČAM(O) _____ IZVOD(OV) _____
BROŠURE DELNIČARSTVO ZAPOSLENIH

NAROČENO POŠLJITE NA NASLOV: _____

ULICA, POŠTNA ŠT., KRAJ: _____

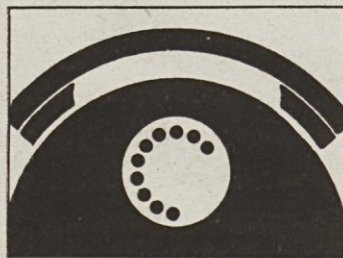
IME IN PRIIMEK PODPISNIKA: _____

NAROČENO DNE: _____ ŽIG _____ PODPIS NAROČNIKA _____

1. RAČUN BOMO PLAČALI V ZAKONITEM ROKU.
2. KOT IND. NAROČNIKU MI POŠLJITE PO POVZETJU

DE časopis
slovenskih
delavcev

Nanj se resda lahko
naročite tudi pisno,
toda zakaj bi se
trudili: pokličite
(061) 321-255



in poskrbeli bomo, da boste dobili časopis, brez katerega je vaše delo v (kateremkoli) sindikatu vsaj težje, če že ne nemogoče

DE časopis
slovenskih
delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime: _____

Naziv podjetja ali ustanove: _____

Naslov: _____

Podpis naročnika: _____

DE časopis
slovenskih
delavcev

Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942 ● DE – glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije ● Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 279 ● Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, tel. 313 942, 132 61 92, faks 311 956 ● Odgovorni urednik: Ciril Bajer, tel. 131 61 63, 313 942 ● Časopis urejajo: Marija Frančeskin (Živiljska razpotja), Ivo Kuljar (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Kriznik (Sindikalni zaupnik), Franček Kavčič (Sindikati), Boris Rugelj (Na tržnem prepihu), Andrej Ulaga (Kažipot), Igor Žitnik (Kultura, šolstvo), Bora Zlobec (lektorica), Brane Bombač (oblikovalec), Sašo Bernardi (fotograf) in Jožica Anžel (tajnica), tel. 313 942, 131 61 63 ● Naročnina: 321 255 ● Založba in marketing: 321 255 ● Posamezna številka stane 180 SIT ● Žiro račun: 50101-603-46834 ● Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana ● Časopisni svet: Jernej Jeršan, Edo Kavčič, Alojz Omejc, Dušan Semolič, Ciril Urek, Mira Videčnik.

Dušan Semolič: POTREBUJEMO VEČ SAMOZAVEDANJA

Predsednik ZSSS mag. Dušan Semolič je uvodoma opozoril na velike družbene spremembe v Sloveniji v minulih štirih letih, kar je vplivalo tudi na položaj in delo Svobodnih sindikatov. Slovenija se je osamosvojila, naša industrija je izgubila tržišča na območju nekdanje Jugoslavije in v nekaterih vzhodnoevropskih državah, zaživel je sistem parlamentarne demokracije, začelo se je prestrukturiranje gospodarstva, stekel je sicer nujen proces lastninjenja, ki pa se neusmiljeno kaže v socialnem položaju delavstva in upokoencev. Čeprav so spremembe prinesle marsikaj dobrega, jih spremljajo tudi pojavi, na katere smo v sindikatih občutljivi, je dejal Semolič. Pri nas nastajata dva svetova: politično vpliven in močan svet bogatih, ki je velikokrat gluha za delavske stiske in probleme, ter svet revnih, lačnih, v katerem v glavnem živijo in delajo sindikati, še zlasti pa Svobodni sindikati.

Čas, v katerem živimo, je v marsičem prelomen, je dejal. Kongres je pozval, naj določi cilje delovanja Svobodnih sindikatov po meri delavcev, ki bodo uresničljivi in za katere bo vredno združiti vse sindikalne sile in moči. V zvezi s tem je spomnil na geslo, pod katerim so potekale priprave na kongres in ki naj velja tudi po njem: »Združeni in dosledni v boj za delavske pravice.«

Težišče sindikalnega dela mora biti v podjetjih

Težišče našega dela je in mora ostati v podjetjih, je dejal Semolič. Delo sindikalnih zaupnikov v podjetjih je najbolj težko in garaško, je opozoril, zato potrebujejo vso pomoč ZSSS kot celote po načelu »vsi za enega, eden za vse«. V zvezi s tem je pozval k tovarištvu, medsebojnemu zaupanju in spoštovanju med člani in zaupniki Svobodnih sindikatov. Vsakdo, ki je član ali zaupnik Svobodnih sindikatov, mora vedeti, da bo ravno zato v najtežjih trenutkih, ko bo njegovo podjetje preživljalo krizo ali se potapljalo, deležen vse pomoči svoje sindikalne organizacije.

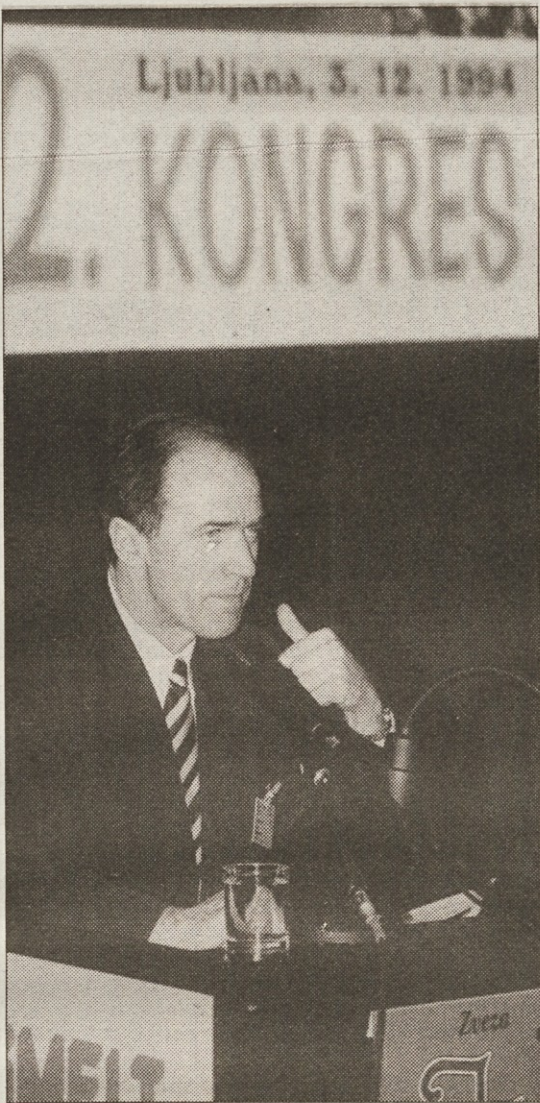
Ko je Dušan Semolič govoril o problemih sindikalnih zaupnikov v podjetjih, je dejal tudi, da se v nekaterih podjetjih delodajalci sindikata bojijo in onemogočajo njegovo organizirano delo, ker želijo, da bi bili delavci mirni, prestrašeni in ponižni. V takšnih primerih mora naša organizacija nastopiti skrajno odločno in radikalno, je poudaril. Vodstvene strukture v nekaterih podjetjih želijo vplivati na izbiro sindikalnih zaupnikov, je opozoril. Sindikalni zaupniki so zaupniki delavstva in ne direktorjev, zato se moramo takšnim poskusom odločno upreti, je dejal predsednik ZSSS.

Soupravljanje delavcev ni strošek, ampak krepi podjetja

Svobodnim sindikatom ni in ne more biti vseeno tudi, kaj se dogaja na ravni države, je dejal Semolič. Spomnil je na prvo splošno opozorilno stavko leta 1992, na kateri so Svobodni sindikati med drugim zahtevali tudi delavsko soupravljanje. Tudi po zaslugi te stavke je bil sprejet zakon o soupravljanju po meri delavcev, saj so pri pripravi zakona sodelovali tudi sindikalisti. Vendar je zakon eno, praksa pa drugo. V mnogih okoljih ta zakon uresničujejo, in to ne le zaradi zahtev sindikata ali moralnega prepričanja, ampak zato, ker soupravljanje kot oblika industrijske demokracije krepi trdnost in uspešnost podjetij. Ponekod pa v soupravljanju vidijo samo strošek, kar je kratkovidno, saj ravno nerešeni konflikti najbolj škodujejo uspešnosti gospodarskih družb. Zato je še kako upravičena zahteva Svobodnih sindikatov: svet delavcev naj zaživi v vsaki gospodarski družbi.

Lastninjenje da – kraj in malverzacij ne

Dušan Semolič je spregovoril tudi o problemih lastninjenja. Spomnil je, da so Svobodni sindikati prvi opozorili na nevarnosti in strupotnosti, do katerih lahko pride pri privatizaciji, vendar so jih takrat nekateri obsojali, da ne razumejo tržnega gospodarstva in da rušijo mlado demokracijo. Žal je do mnogih stvari, pred katerimi so Svobodni sindikati svarili, v praksi zares prišlo. Zaradi tega so še posebej prizadete generacije delavk in delavcev, ki so ustvarjale nekdanje družbeno premoženje. Lastninjenje da – toda ne tatvine, kraj družbenega premoženja in vseh drugih malverzacij, ki se dogajajo, je dejal Semolič. Opozoril je tudi na probleme lastninjenja delavskih počitniških domov in druge sindikalne lastnine, ki so jo delavci in člani sindikata ustvarili z udarniškim in prostovoljnim delom. Če se v tej družbi vsi sklicujejo na pravice izpred desetletij, se imamo tudi sindikati vso pravico sklicevati na ista načela in zahtevati nazaj svojo lastnino.



Delavci kupujejo svoje premoženje

Tako kakor pri lastninjenju je tudi pri denacionalizaciji marsikaj narobe – pravzaprav gre za nekakšno siamsko dvojčka, je dejal Semolič. Svobodni sindikati so se zavzemali za popravilo krivic izpred desetletij, a so že ob sprejemanju zakona o denacionalizaciji opozarjali, da popraviljanje krivic ne sme povzročati novih. Žal opozorila niso zalegla, saj smo v procesu denacionalizacije priča krivicam, ki jih doživljajo zlasti mlajši ljudje, ki niso nikomur povzročili nobene krivice. Na področju kmetijstva, turizma, gostinstva in industrije so zaradi denacionalizacije propadla nekatera podjetja, kar je vredno vse obsodbe. Ali ni absurd, da morajo delavci odkupovati tisto, kar so sami ustvarili? To je izvirni greh zakona o denacionalizaciji, na katerega so sindikati podobno kot profesor Bajt in številni strokovnjaki pravočasno opozarjali. Pri obrambi interesov delavcev v zvezi z denacionalizacijo Svobodni sindikati torej

niso osamljeni, morajo pa biti bolj glasni, odločni in učinkoviti.

Ko je Semolič govoril o sanaciji našega gospodarstva, je posebej opozoril, da je velikokrat krivično do delavk in delavcev, ki ostajajo brez dela. Industrija je vse bolj siromašna, medtem ko so banke hiperlikvidne, država pa si je nakopičila veliko premoženje. Prišli smo do točke, ko se morajo tisti, ki so se sanirali na račun gospodarstva, zavedati, da dolgoročno ne morejo prosperirati ob osiromašenem gospodarstvu. Svobodni sindikati morajo na to z vso odločnostjo opozoriti tudi ob sprejemanju proračunskega memoranduma za naslednje leto.

Svobodni sindikati branimo sleherno podjetje

Predsednik ZSSS je opozoril, da v nekaterih podjetjih prehitro in preveč zaletavo sprejemajo predloge za uvedbo stečajnega postopka. Sindikat se praviloma bori za ohranitev in sanacijo podjetij, saj stečaj ni pogreb samo za podjetje, ampak močno prizadene tudi delavce. Res je, da delavci, ki več mesecev ne prejmejo plače, lahko vidijo v stečaju možnost, da bi si zagotovili socialno varnost na zavodu za zaposlovanje. Vendar izkušnje kažejo, da se tudi delavcem bolj od stečaja obrestuje sanacija podjetja. Kjer so se vodstvene strukture in sindikati oziroma delavci dogovorili, da bodo s skupnimi močmi sanirali podjetje, so sanacije praviloma uspele, je dejal. Spomnil je na primer podjetja Avtomontaža-Bus. Seveda je sanacija garaško delo, ne samo za menedžment, pač pa tudi za sindikat, saj gre za »palico, ki ima dva konca«. Za rešitev določenega števila delovnih mest in blagovne znamke, ki simbolizira desetletno delo celotnega kolektiva in še zlasti tehnične inteligence v njem, je namreč potrebno sprejemati tudi kompromise.

Plača mora biti

Svobodni sindikati morajo po besedah Dušana Semoliča brezkompromisno terjati, da delavci dobijo plače, ki so si jih zaslužili. Dogaja se, da delavci več mesecev ne dobijo plač, čeprav delajo, zato se mnogi znajdejo v nepremostljivih socialnih težavah. Če sindikalisti ne bi razumeli stiske delavcev, ne bi bili pravi sindikalisti, je dejal Semolič. Zavzel se je, naj se ZSSS postavi na čelo boja delavcev za to temeljno pravico. Tisti, ki kritizirajo sindikate, ko gredo delavci zaradi plač na ceste, bi verjetno radi videli, da bi bili delavci tihi in pohlevni.

Ko se zavzemamo za pravico delavcev do plače, nas država opozarja, da moramo varčevati. Naš odgovor pa je, da naj država pometa pred svojim pragom, je dejal Semolič in poudaril, da so Svobodni sindikati pri politiki plač za naslednje leto proti avtomatizmu na škodo delavcev, zato takšen dogovor o politiki plač, kakršen je veljal za letošnje leto, ne more ve-

ljati tudi za naslednje leto. V letošnjem letu so sindikati in delavci prevzeli svoj del bremena iz tega dogovora na svoja ramena, medtem ko država ni storila vsega, kar je obljubila na področju zmanjševanja inflacije, zmanjševanja obrestnih mer in podobno.

Tudi minimalna plača je mizerno nizka, je dejal, kar velja tako za gospodarstvo kakor za negospodarstvo, kjer je delodajalec država. Zato bodo Svobodni sindikati terjali, naj se to vprašanje na novo sistemsko uredi, tako da bi tudi minimalne plače delavcem in njihovim družinam zagotavljale človeka vredno življenje. Če kje, potem morajo tukaj delavci iz gospodarstva in negospodarstva stopiti skupaj, saj so v podobnem položaju, samo delodajalce imajo različne.

Proti diskriminaciji žena

Dušan Semolič je govoril tudi o problemih varstva pri delu. Tu so v sedanjih kriznih razmerah delodajalci začeli najprej varčevati – in to na škodo delavcev. Zato ne preseneča podatek, koliko tisoč delavcev se v Sloveniji vsak mesec ponesreči na delu ali celo izgubi življenje. Tu se morajo Svobodni sindikati boriti za človeka vredne delovne pogoje.

Vse bolj pereč postaja tudi problem diskriminacije žena, je dejal. Zmanjšujejo se plače v celotnih panogah, kjer so delavke v veliki večini. Še posebej pereč pa postaja problem zaposlovanja mladih žena, saj jih delodajalci nočejo zaposlovati, češ da bodo kmalu odšle na porodniški dopust in podobno. Svobodni sindikati se morajo odločno postaviti zoper takšno prakso.

Dušan Semolič je govoril tudi o nekaterih krivičnih rešitvah v današnjem sistemu pokojninskega in invalidskega ter zdravstvenega zavarovanja. V zvezi s tem je posebej opozoril, da se javne zdravstvene ustanove spreminjajo v ustanove za reveže, medtem ko vzporedno nastajajo nove ustanove za bogate, kjer so za samoplačnike čakalne dobe veliko krajše.

Pri nas je prevelik razkorak tudi med tistim, kar je zapisano v zakonih in kolektivnih pogodbah, in tistim, kar velja v življenju, je dejal. Za boljše delovanje inšpekcij, sodišč in drugih podobnih ustanov je odgovorna v prvi vrsti država, Svobodni sindikati pa morajo za boljše funkcioniranje pravne države najti v državnem zboru zaveznike za svojo politiko. Svobodni sindikati morajo za varovanje pravic delojemalcev iskati zaveznike v prav vsaki parlamentarni stranki. Kako uporno morajo sindikati delovati znotraj sistema parlamentarne demokracije, kažejo tudi aktivnosti ZSSS v zvezi z 51. členom Zakona o stečaju, prisilni poravnavi in likvidaciji. Tega je ustavno sodišče spoznalo za neustavnega v postopku, ki ga je sprožil SKEI.

Socialno partnerstvo naj ne bo samo fraza

Dušan Semolič se je zavzel tudi za socialno partnerstvo. Izrazil je prepričanje, da sta alternativi socialnemu partnerstvu samo dve: ali razredni boj ali liberalni kapitalizem, v katerem vlada zakon džungle. Če pri nas ne bo in kadar ne bo pravega socialnega sporazumevanja, ki temelji na spoštovanju razlik, iskanju kompromisov in dogovarjanju, lahko tudi Svobodni sindikati dokažejo, da imajo druga sredstva boja za delavske pravice. V zvezi s tem je Semolič izrazil očitek državi, da se prepočasi odziva na sindikalne probleme in pobude. Kakor denimo na tisto, naj vendarle uredi razmere na mejnem prehodu v Dolgi vasi, kjer morajo šoferji sredi Evrope čakati 16 ur in več za prestop meje. Če bi toliko ur kamioni stali pred parlamentom, bi bil problem zagotovo po hitrem postopku rešen.

O sodelovanju med sindikati je predsednik ZSSS dejal, da je za sindikalno gibanje nesreča, če kdo od sindikatov vidi glavnega nasprotnika v drugem sindikatu in edino skupno točko med dvema sindikatoma v delitvi premoženja. Zato se je zavzel za sodelovanje med sindikati na osnovi spoštovanja razlik in ne na osnovi ideologizacije in kriterija glasnosti, saj sindikati lahko le s korektnim sodelovanjem delavstvo povežejo v boju za ključne cilje sindikalnega gibanja. Prav tako je poudaril pomen sodelovanja ZSSS s sindikati v drugih evropskih državah in v mednarodnih sindikalnih združenjih.

Glavno torišče dela v ZSSS združenih sindikatov naj bo tudi po kongresu odločen in samozavesten ter na znanju temelječ boj za delavske pravice, je dejal Semolič. In Svobodni sindikati se bodo zanje borili »najprej zlepa, nato še enkrat zlepa, če ne bo šlo – pa zgrda.«

Tomaž Kšela



TEGA, KAR IMAJO SVOBODNI SINDIKATI, NIMA NOBENA DRUGA ORGANIZACIJA

Iz uvodne besede Rajka Lesjaka k poročilu o delu sveta ZSSS in njegovih organov med 1. in 2. kongresom

Dvajset sindikatov dejavnosti – članov zveze svobodnih sindikatov Slovenije je v tem kongresnem letu na svojih kongresih oziroma skupščinah predložilo račune o svojem delu, sprejelo programe in statute ter izvolilo vodstva sindikatov dejavnosti. Že v tem pogledu je bilo opravljenega veliko dela in imeli so kaj pokazati. Precejšnje število sindikalnih zaupnikov in članov je imelo priložnost spoznati opravljeno delo ter možnost programsko in tudi drugače oblikovati politiko svojega sindikata.

Geslo 1. kongresa ZSSS: Zame gre, za moje znanje, delo in pravičnost, se ni čisto prijelo, tudi zato ne, ker država v svoji rosi mladosti ni kaj pridala na delo, ampak zgolj in samo na kapital niti ne na znanje, ampak zgolj in samo na to, da ni važno, kaj kdo zna – važno je, da je naš. Beseda delavec in delavka je bila skorajda prepovedana, zastarela ter staromodna. Pravice iz delovnega razmerja in druge socialne pravice so se klestile kar čez noč in počez. Delavec je živel v stalnem strahu, da bo izgubil delo in delovno mesto, da bo šlo pod vodo tudi podjetje, v katerem je delal in si služil plačo. Novopečeni delodajalci, ki so nastali čez noč, so začeli prenavljati podjetja tako, da so začeli varčevati pri delavskih plačah in z odpuščanjem zaposlenih. Pravičnost oziroma pravica sta se za mnoge spremenili v nepravičnost in krivico.

Vsa bremena osamosvojitve so se naložila na pleča delavstva in za drago državo se je in se še pobira tam, kjer je bilo najlažje – seveda od plač. Obremenitev bruto plače presega že vse razumne meje.

V zmedbi sindikalnega pluralizma, kjer je eden od sindikatov vedno na preži, kako Svobodne sindikate najbolj oklestiti in pobarvati, danes rdeče, jutri rumeno in včeraj obsoditi za režimske, nam ni bilo lahko. In delovali smo v času, ko je šlo politikom za politično in ekonomsko oblast, ne za reševanje problemov, zanimali so se zase in se oklepali svojih položajev in moči.

Upam si trditi, da se je v Svobodnih sindikatih Slovenije v dobrih štirih letih zgodilo to,

kar se je v sindikah z veliko daljšo sindikalno tradicijo dogajalo desetletja. Ko se radikalno spreminja družbena struktura, se mi zastavlja vprašanje, ali je posameznik le orodje, igrača, objekt v rokah družbe-države, ki nanj vpliva in ga oblikuje, ali pa obstaja družba-država zato, da bi posamezniku pomagala. Če sprejememo tezo, da družbo ustvarjamo mi in da bo takšna, kakršni smo mi sami, tedaj velja zavihati roke – in v Svobodnih sindikatih Slovenije smo jih zavihali.

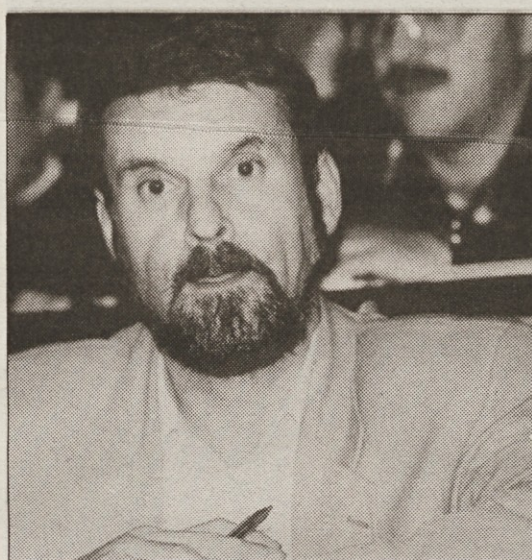
Na 2. kongres ZSSS prihajamo s 430.000 člani oziroma z 20 panožnimi sindikati, z mrežo med seboj povezanih subjektov, z logistiko in infrastrukturo, z velikim številom sindikalnih zaupnikov. Vsega tega in v takem obsegu nima nobena sindikalna ali politična organizacija in tega nimamo pravice napraviti.

Leta 1990 in tudi 1991 so nam politiki, nekateri sindikalisti in drugi prerokovali precej manj članov. Nekateri so tudi nagajali, nekateri pa so jo kar skupinsko popihali iz naše zveze. Takrat niso povprašali po obveznostih, danes pa jih dota še kako zanima.

V program 1. kongresa smo zapisali, da smo interesna stanovska organizacija, katere temelj so sindikati dejavnosti. Temu cilju smo se približali. Posamezni sindikati so svetel primer, da se vse da, če se hoče.

Na hrbtno stran članske izkaznice smo zapisali več pravic. Še posebej smo lahko zadovoljni z rezultati nudenja brezplačne pravne pomoči, manj pa s posredovanjem in pomočjo v posredovalnicah dela. Tudi stavkovni skladi še niso shodili. Delavska hranilnica članom pomeni zelo veliko. Realizacija tega zahtevnega projekta se nam iz dneva v dan obrestuje.

Bili smo pionirji pri oblikovanju prve kolektivne pogodbe in veliki vajenci pri prvih pogajanjih z delodajalci in oblastjo. V štiriletnem obdobju pa smo vsebinsko dogradili številne kolektivne pogodbe – od podjetniških do panožnih. Ob številnih poizkusih, da bi sistem kolektivnih pogodb zamenjali z državnim urejanjem, smo ga uspeli ubraniti in ga do danes tudi ohraniti. Pri pogajanjih o socialnem paktu smo se iz poslušnega vajenca spremenili v do-



brega pomočnika. Bili smo med prvimi pobudniki, da v Sloveniji izgradimo socialno partnerstvo in tudi na tak način prispevamo k razvoju industrijske demokracije.

Preveč radi pozabljamo, da kolektivna pogodba ni samo tarifni del, da pomeni nekaj več, npr.: položaj sindikata in sindikalnega zaupnika. Oboje je dobro postavljeno po zaslugi Svobodnih sindikatov Slovenije. Tudi nekateri člani, ki so po meri delavstva, so zasluga pogajalcev in oblikovalcev iz velike družine, povezane v Svobodne sindikate Slovenije. Žal nam ni uspelo več narediti na področju zajamčenih plač, razbremenitve plač in zmanjšanja obdavčitve plač v najnižjih tarifnih razredih. Za te predloge oblast preprosto ni želela slišati. Danes to sicer sliši, vendar samo zato, ker so jutri volitve.

Organizirali smo veliko splošno stavko v Sloveniji s 400.000 udeleženci. Organizirali smo tudi številne protestne shode in javna zborovanja. Stavkovne straže so delo Svobodnih sindikatov Slovenije. V sindikalnih protestih in stavkah ni bil poškodovan niti en udeležec-

partnerstva, h kateremu so veliko prispevali tudi Svobodni sindikati.

Res pa je, da je dogovarjanje med socialnimi partnerji zahtevno povsod po svetu. Tudi tam, kjer imajo v tem že dolgo tradicijo, denimo v Franciji že od leta 1925.

Zato se je Klinarjeva zavzela za partnerstvo močnih in enakopravnih strank. Tisti, ki poskuša izkoriščati trenutne slabosti drugega socialnega partnerja, namreč lahko doseže le Pirovo zmago.

Rina Klinar je spregovorila še o štirih področjih, ki zaslužijo posebno pozornost tako vlade kot sindikatov. Gre za vse probleme zaposlovanja in še zlasti nezakonitega zaposlovanja delavcev, česar država brez sodelovanja sindikatov in združenj delodajalcev ne more sama zatreti. V ta sklop vprašanj sodi tudi politika plač, saj bi morale te po mnenju ministrice za delo rasti nekoliko počasneje od produktivnosti dela, da bi ostalo kaj sredstev za investicije. V podjetjih, kjer poslovni rezultati niso boljši, pa plač ne bi smeli povečevati. O vprašanju minimalnih plač bo kmalu spregovoril ekonomsko-socialni svet. Vlada mu bo dala v razpravo osnutek novega zakona o minimalnih plačah, predno bo šel v proceduro v državnem zboru. Ministrica je spregovorila tudi o sistemu socialne in pravne varnosti pri nas. Poudarila je, da zlasti slednji ni odvisen samo od države, ampak pa od stopnje osveščenosti v družbi, k čemur lahko veliko prispevajo vsi partnerji.

Govorila je tudi o mednarodnih konvencijah, h katerim mora pristopiti Slovenija, in delegate na kongresu seznanila z zakonodajno aktivnostjo na področju dela in delovnih razmerij.

nec, protesti so bili kulturni, dostojanstveni in dobro organizirani. Naše stavke in shode so praviloma napadali nekateri drugi sindikati in nas zmerjali, da hočemo zrušiti demokratično izvoljeno oblast.

Pri oblikovanju ustave Republike Slovenije smo uspešno uveljavili naše amandmaje. To še posebej velja za opredelitev sindikatov, stavek, socialne države in pravice delavcev do soupravljanja v podjetjih in zavodih.

S pomočjo poslancev iz nekaterih strank smo vplivali zlasti na vsebino lastninske zakonodaje. Uspešnejši pa smo bili pri zakonu o soodločanju in zakonu o stečajih, kjer nam je uspelo:

- da se je v družbi in podjetjih možno dogovoriti tudi za drugačne načine sodelovanja delavcev pri upravljanju, kot jih določa zakon, in višjo raven pravic, kot jih določa zakon;

- da so v zakonu določeni pogoji za delo sveta delavcev: plačane ure za sejo, plačane ure za pripravo na sejo, plačane ure za strokovno izobraževanje, lastna finančna sredstva sveta delavcev, polpoklicno oziroma poklicno opravljanje funkcije člana sveta delavcev itd.;

- da je določeno sodelovanje predstavnikov delavcev v nadzornem svetu in predvidena funkcija delavskega direktorja v upravi družbe;

- da so plače do višine plač po kolektivnih pogodbah stroški postopka, plače pod temi zneski so predmet prisilne poravnave; predstavniki delavcev sodelujejo v upniškem odboru v prisilni poravnavi in stečaju; pravice delavcev, ki zaradi stečaja (prisilne poravnave) postanejo brezposelni, pa bo uredil poseben zakon.

Po posebni pogodbi, ki smo jo sklenili z Zavodom za zdravstveno zavarovanje Slovenije, je s popustom zavarovanih več kot 360.000 naših članov.

Precejšen del sindikalne članarine smo namenili socialno ogroženim članom. V mednarodnem sindikalnem gibanju smo se uveljavili kot resna in spoštovanja vredna sindikalna zveza. Navezali smo številne delovne stike – tako zveza kot sindikati v njej. Danes je ZSSS članica Foruma Evropske konfederacije sindikatov in sodeluje s 16 sindikalnimi organizacijami iz 12 držav.

Bili smo ena redkih sindikalnih organizacij, ki je množično organizirala prvomajska srečanja. Po zaslugi Svobodnih sindikatov Slovenije se 1. maj še vedno praznuje dva dni.

Če ne bi bilo Svobodnih sindikatov Slovenije, kjer smo bili in kjer smo lahko vplivali, bi bilo za delavstvo še veliko slabše in s tem tudi za mlado državo Slovenijo, ki se spogleduje z Evropo.



RINA KLINAR: NISMO GLUHI ZA PREDLOGE SINDIKATOV

Ministrstvo za delo in vlada nista gluha za predloge, mnega in pobude sindikatov, je delegat na kongresu dejala ministrica za delo Rina Klinar. Čeprav je v Sloveniji 20 reprezentativnih sindikatov, imamo dokaj razvito kolektivno sporazumevanje med socialnimi partnerji. To dokazuje podatek, da je samo v letošnjem letu ministrstvo za delo registriralo 15 novih kolektivnih pogodb.

Po besedah Rine Klinar si moramo v Sloveniji prizadevati za socialno varnost ljudi in za čim večjo zaposlenost. Gre za probleme, ki jih močno občutijo tudi v drugih razvitih evropskih državah. Zato ima Evropa že svojo »belo knjigo«,

v kateri poskuša odgovoriti na vprašanje, kako zmanjšati brezposelnost.

Klinarjeva je opozorila, da je vprašanje brezposelnosti zelo kompleksno. Kaže se na mnogih področjih družbenega življenja, zato ga ni mogoče reševati s poenostavljenimi ukrepi. Tega se denimo zavedajo tudi v Nemčiji, kjer za blažitev problemov brezposelnosti vsako leto namenijo znatna sredstva, od katerih samo dve tretjini prejmejo brezposelni v obliki denarnih nadomestil, tretjino pa porabijo za blažitev širših posledic brezposelnosti.

Pri nas se s problemom brezposelnosti spopadamo z ukrepi aktivne politike za-

poslovanja, je dejala ministrica za delo. Poudarila je, da je država v preteklem letu s temi ukrepi pomagala 360 podjetjem in več kot deset tisoč posameznikom. Ukrepi so bili na mestu, saj se število brezposelnih postopno zmanjšuje. Zato bo ministrstvo nadaljevalo izvajanje sprejetih ukrepov aktivne politike za poslovanja. Na srečo nimajo problemov povsod, saj ima Slovenija več uspešnih podjetij, je poudarila Rina Klinar.

Po njenih besedah imata vlada in sindikat nekaj skupnih nalog, ki izhajajo iz socialnega partnerstva. Mednje sodi tudi delo v ekonomsko-socialnem svetu, ki je prvi korak na poti utrjevanja socialnega

Scenarij

Potem ko je Dušan Semolič odprl kongres, je nonet Certusa iz Maribora zapel Internacionalo in dve domoljubni pesmi. Po pozdravu gostov so delegati izvolili delovno predsedstvo. Vodenje kongresa je prevzel Albert Vodovnik.

Delegati so se strinjali s predlogom, da bi Zveza v bodoče imela (generalnega) sekretarja in da bi ga volili takrat kot predsednika in nadzorni odbor.

Predlagani dnevni red so delegati potrdili brez razprave in soglasno. Izvolili so verifikacijsko komisijo, ki ji je predsedoval Miro Podbevšek. Volilno komisijo so poverili Vladimirju Bizovičarju, komisijo za program Gregorju Mikliču, komisijo za statut pa Milanu Utroši. Za zapisnikarico so določili Francko Kravanja, za overitelja pa Marka Simčiča in Jerneja Jeršana.

Uvodni govor predsednika ZSSS Dušana Semoliča so delegati večkrat prekinili s ploskanjem. Na enak način so dali priznanje tudi gostom, Rini Klinarjevi in predstavnikom evropske konfederacije sindikatov.

Poročilo o delu Svobodnih sindikatov med prvim in drugim kongresom je obrazložil Rajko Lesjak. Razpravljali so Alojz Omejc, Milko Ledinek, Srečko Čater, Nikolaj Rak, Stanko Mlakar in Marica Jonozovič. Poročilo je kongres potrdil s soglasjem vseh delegatov.

Kongres je zatem določil kandidatne liste za volitve predsednika, sekretarja in nadzornega odbora. Način volitev je obrazložil Vladimir Bizovičar.

Ministrica Rina Klinarjeva je v repliki na razprave delegatov povedala, da si v vladi ne bodo delili trinajste plače in da ni nikoli letovala v sindikalnih počitniških domovih.

V opoldanskem odmoru so delegati opravili volitve. Volilna komisija je ugotovila, da so uspeli in da so Svobodni sindikati dobili predsednika, sekretarja in nadzorni odbor.

Uvodno besedo o programu in kongresnih resolucijah je imel Gregor Miklič. Razpravljali so Miran Jurak, Marko Simčič, Erih Šerbec, Anton Hohnjec, Jožica Hercog, Viljem Medved, Darja Krapež, Viktor Markovič in Vladimir Bizovičar. V imenu komisije za program je Gregor Miklič kongresu predlagal potrditev programa in resolucij. Resolucije in kongresne sklepe, ki imajo programski pomen, objavljamo v celoti.

Novi statut Zveze je predstavil Milan Utroša. Razpravljala sta le Jože Turk in Edmund Ozimič, ki sta predstavila amandmaje svojih sindikatov.

Na podlagi opredelitve komisije za statut je kongres glasoval o vsakem amandmaju posebej in zatem tudi o statutu v celoti. Statut je bil izglasovan z veliko večino. Albert Vodovnik je zatem ugotovil, da je dnevni red izčrpan in povabil Dušana Semoliča k zaključni besedi.

Kongres se je začel ob 9. uri in končal ob 16.40.

Iz razprave o kongresnih poročilih

ZA STRNITEV SINDIKALNIH VRST

Razpravo o poročilu o delu med prvim in drugim kongresom je začel Alojz Omejc s kritiko oblasti zaradi njenega neodgovornega ravnanja v gospodarstvu. Omenil je stečaje, drag denar in nezaščitenost domače industrije. Zaradi takšne politike so tekstilci in usnjarji zelo prizadeti. Po Omejčevem mnenju Sklad za razvoj ni rešil niti enega po-

Ledinek se je spotaknil tudi ob triplačne sisteme v gospodarstvu. Zaradi takšne ureditve so se razponi v plačah povečali na 1:15. Razlike v dejanskih plačah pa so še večje, ker delavci prejema le dve odstotno, funkcionarji pa 40-odstotno nagrado za uspešnost.

V sindikatih si moramo maksimalno prizadevati, da bi

pobude in predloge za spremenjanje slabih zakonov.

Delegat Nikolaj Rak pa je nanizal vrsto pripomb na delo Sklada Republike Slovenije za razvoj, ki dela premalo strokovno in ki bolj skrbi za odprodajo podjetij kot njihovo sanacijo. Pri tem pa morajo delavci odkupovati tisto, kar so sami ustvarili.

V sindikatih smo v minulem

nec za delo v parlamentarni komisiji boljše plačo kot vrhunski strokovnjaki v firmah, o nesmiselnosti uvajanja verouka v šole (Bog naj ne bo nadomestilo za hrano lačnim delavcem in njihovim otrokom...), o pravnem neredu v državi (vsak tretji delavec išče pravno pomoč), o odpuščanju invalidov ob prisilni poravnavi, o tem, da zasedajo nekateri vodilni kar po tri direktorske stolčke, ter o problemih denacionalizacije (včasih so revni jemali bogatim, danes pa je ravno obratno...).

O problemih žensk v tekstilni industriji, ki so hkrati tudi matere, žene in gospodinjice, je govorila delegatka Marica Jonozovič. Poudarila je, da tekstilna industrija še prav posebej občuti izgubo nekda-

Boj za delo in zaposlenost

»Tudi jaz menim, da je samozaupanje boljše od stokanja. Sindikati predstavljamo največje gibanje v Evropi. Pozdravljam vas v imenu Konfederacije, v katero je povezano 46 sindikatov s 45 milijoni članov. Mi smo edina organizacija, ki predstavlja delavce v organih združene Evrope. Naše sporočilo za bližnje srečanje evropskih dežel, ki bo v Essnu, je: delo, zaposlenost, službe. Evropski razvojni model mora temeljiti na rasti zaposlenosti. Vesel sem, da je Slovenija ratificirala evropsko socialno listino. Po mojih informacijah vaša pogajanja o pridružitvi k Evropi dobro kažejo.

Mi smo za Evropo delavcev, ne le za Evropo bankirjev in industrijalcev. Naša sreča pa je odvisna tudi od Balkana. Pri vas je sonce, 200 km stran pa divja vojna, mi pa hočemo pomagati k miru. Bojevali se bomo za odprto socialno Evropo.«

(Iz pozdravne besede Markuja Jääskeläinena, namestnika generalnega sekretarja ETUC)

»V Slovenijo bo kmalu prišla naša misija, da bi spoznala vse sindikate. Po naših spoznanjih je delo sindikatov na nacionalni ravni najbolj odvisno od učinkovitega dela sindikalnih zaupnikov v podjetjih. Pripravljeni smo vam pomagati zlasti pri usposabljanju. Radi bi organizirali mednarodno konferenco o delu sindikatov v deželah, kjer poteka tranzicija.«

(Iz pozdravne besede Jeana Lapointeja, predstavnika ICFTU)

djetja. Gospodarstvo Sklada ne potrebuje, ker deluje kot profitna organizacija. Med tistimi podjetji, ki jih je Sklad uničil, je Omejc omenil Dekorativno, Ciciban in Sukno.

Položaj delavcev tekstilne in usnjarske industrije je zato tragičen, plače so sramotno nizke. Delavce tepe tudi obračun dohodnine, zaradi katerega morajo državi dajati eno od svojih plač. Zaradi vsega tega sindikat tekstilcev in usnjarjev podpira kongresno resolucijo o industrijski politiki. Razpravo je Omejc končal z mislijo, da mora kongres strniti sindikalne vrste.

Milko Ledinek, delegat sindikata delavcev državnih in družbenih organov je očital vladi, da ne uporablja kolektivnih pogodb kljub temu, da je delodajalec. Očital ji je tudi zadrževanje izhodiščnih plač pod ravniyo zajamčenih plač. Zaradi nekorektnega odnosa vlade do delavcev je sindikat sprožil ustavni spor in ga dobil. Na tej podlagi je država morala delavcem izplačati razliko do polnih plač za leto 1992. Člani sindikata delavcev družbenih in državnih organov so letos vložili 4000 tožb, s katerimi uveljavljajo obresti za zamujene plače. Vladi je Ledinek očital, da sprejema predpise o položaju delavcev brez sodelovanja s sindikati.



prišlo do sprememb zakona o denacionalizaciji, saj bo nastala v primeru, da zakon ostane takšen, kakršen je, v Sloveniji velika škoda, je v razpravi o poročilu o delu ZSSS med 1. in 2. kongresom dejal delegat Srečko Čater.

Poudaril je, da je bila akcija zbiranja podpisov za spremembo zakona o denacionalizaciji legitimna ter da bi se moral sindikat iz nje marsikaj naučiti, saj bo sindikat ravno z zbiranjem podpisov lahko v bodoče dajal zakonodajne

»Čeprav smo delavci najštevilčnejši sloj prebivalstva, smo v Sloveniji vendarle samo številke.« Nato je Stanko Mlakar opozoril na težave tekstilne industrije in dejal, da odpuščanje delavcev ni rešitev, saj po odpustu delavcev v marsikaterem podjetju stroji stojijo, zaradi česar je tekstilna industrija čedalje manj konkurenčna na evropskih trgih. Nato je Mlakar spregovoril še o mnogih problemih, ki žulijo delavce v Mariboru. Govoril je o skorumpirani politiki, v kateri ima slab posla-

čeva se je vprašala, kaj počnejo v zvezi s temi problemi žensk v parlamentu, ter se zavzela za oblikovanje aktiva žena Republike Slovenije.

Pisne razprave o poročilu o delu so oddali Franc Klepej, Vinko Klemenčič, Franc Rotar in še nekateri delegati. V njih so ugotovitve in ocene iz poročila podprli. Nato so delegati poročilo o delu ZSSS in njegovih organov med 1. in 2. kongresom soglasno sprejeli. Potrdili so tudi poročilo Nadzornega odbora.

svetnik Vladimir Tkalec, generalni tajnik SVIZ-a.

Na kongresu so bili tudi Vladimir Topler, podpredsednik državnega zbora, Ivan Kristan, predsednik državnega sveta, Rina Klinar, ministrica za delo, družino in socialne zadeve, Miran Goslar, predsednik Združenja delodajalcev, Dagmar Šuster, predsednik Gospodarske zbornice Slovenije, Boštjan Koje, izvršni direktor Združenja delodajalcev in industrijalcev. Dr. Janez Drnovšek, predsednik vlade, ki je obljubil udeležbo, se je kasneje opravičil zaradi prezasedenosti.

Udeležba

Drugi kongres Zveze je sestavljalo 200 delegatov. Največ, kar 50, jih je zastopalo SKEI, 25 delegatov pa sindikat tekstilne in usnjarske industrije. Verifikacijska komisija je ugotovila, da se je kongresa udeležilo 187 delegatov ali 93,5 odstotka.

Na kongresu je sodelovalo veliko predstavnikov sindikatov iz tujine. Sindikate iz Slovenije sta zastopala Boris Mazalin, predsednik Konfederacije 90 in državni

ZAHVALA SPONZORJEM

2. KONGRES ZVEZE SVOBODNIH SINDIKATOV SLOVENIJE SO MED DRUGIMI PODPRLA TUDI NASLEDNJA PODJETJA IN USTANOVE:

ADRIA AIRWAYS IZ LJUBLJANE, AGROIND VIPAVA IZ VIPAVE, HIT NOVA GORICA IZ NOVE GORICE, MERCATOR, MESO IZDELKI D.O.O. IZ ŠKOFJE LOKE, ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE SLOVENIJE IZ LJUBLJANE.

VSEM SPONZORJEM SE ISKRENO ZAHVALJUJEMO!

Rajko Lesjak,
sekretar ZSSS

mag. Dušan Semolič,
predsednik ZSSS

Alojz Omejc

Milko Ledinek

Srečko Čater

Nikolaj Rak

Stanko Mlakar

Marica Jonozovič



Miran Jurak



Erih Šerbec



Jožica Hercog



Viktor Markovič

Iz razprave o programu in kongresnih resolucijah

DRŽAVA NAJ DA DELAVCEM VSAJ ZAJAMČENO PLAČO



Anton Hohnjec



Vladimir Bizovičar

Ni socialne države in industrijske demokracije, kjer ni učinkovite zaščite pravic delavcev, je dejal v razpravi o programu dela in 17 resolucijah delegat **Miran Jurak** in opozoril, da je zato naloga ZSSS dosledno zavzemanje za načela pravne države. **Prav tako je menil, da se moč organizacije ne izraža samo v številu članstva, ampak tudi v moči znanja in argumentov**, s katerimi organizacija nastopa v javnem življenju. Zavzel se je za učinkovito organiziranost ZSSS in za to, da bi sindikati postali uveljavljen partner v kolektivnem pogajanju, kar je izraz razvite industrijske demokracije.

Potem ko je delegat **Marko Simčič** izrazil začudenje, da je predsednik slovenske vlade tako zaposlen, da nima časa prisluhniti delavcem, umetnikom in intelektualcem, je poudaril, da ravno oni gradijo naše gospodarstvo in državo, kakor so o tem pisali že Trubar, Cankar, Levstik in drugi. **Pri nas pa so vse prevečkrat ustvarjalci vseh vrst potisnjeni v suženjski položaj**, je dejal Simčič in odločno terjal, naj se to spremeni.

rizmu, med katerimi je dve tretjini žena. Opozorila je, da se marsikje kolektivne pogodbe ne spoštujejo, da delodajalci zaposlujejo na črno in da je proces denacionalizacije med drugim povzročil ogromno škodo tudi nekaterim gostinskim in turističnim podjetjem.

Viktor Markovič je dejal, da je v občini, kjer dela – to je na Ptuj – že 26-odstotna brezposelnost, kar pomeni, da je brez dela vsak četrty delavec. **Za takšne razmere je odgovorna država, pa naj jo vodijo »desni, levi ali zmešani, kakor je primer sedaj«**. Zavzel se je za to, da bi delavci v vsakem primeru dobili za opravljeno delo vsaj zajamčeno plačo, četudi je delodajalec ne bi mogel izplačati zaradi insolventnosti. Prejšnji sistem je imel to urejeno z zakonom iz leta 1982, je dejal Markovič in predlagal, **da bi sredstva za zajamčene plače v takšnih primerih zagotavljala država**. Ta lahko sredstva za to zagotovi s smotrnejšo porabo proračunskega denarja.

Za motivacijo delavcev je nepogrešljivo urejanje vseh vprašanj v zvezi z varstvom pri delu,

silni poravnavi, stečaju in likvidaciji, ki ga je državni zbor sprejel kljub nasprotovanju sindikatov. Sedaj, ko je po tem členu že veliko delavcev izgubilo zaposlitev brez slehernih pravic, je ustavno sodišče ta člen razglasilo za neustaven in naložilo državnemu zboru, naj v šestih mesecih sprejme dodaten zakon, ki določa pravice odpuščenih delavcev ob prisilnih poravnava. **Kdo bo delavcem poplačal krivice, ki so se jim zaradi tega neustavnega člena zgodile?**

Po razpravi je predsednik komisije za program dela in resolucije **Gregor Miklič** predlagal dopolnitve programa in resolucij. Ugotovil je, da je komisija dobila dva pisna amandmaja in več predlogov za sklepe kongresa. Prvi amandma je predlagal, naj bi se sindikati zavzemali za to, da bi vse osebne prejemke (razen za prehrano med delom) delavci prejeli v denarju. Drugi amandma pa je zahteval, naj se po hitrem postopku sprejme zakon, s katerim bi država delavcem jamčila izplačilo za-

Programski sklepi

Sklep št. 1

»Za delavce v negospodarstvu morajo biti temelj plačne politike kolektivne pogodbe.

Vztrajamo, da morajo biti osnovne plače za posamezne stopnje zahtevnosti načeloma enake, ne glede na področje oz. dejavnosti.

Zahtevamo, da se plače in drugi osebni prejemki voljenih in imenovanih funkcionarjev obravnavajo in statistično spremljajo ločeno od enakih prejemkov delavcev.«

Sklep št. 2

»Zveza svobodnih sindikatov Slovenije opozarja na pojave, da v posameznih gospodarskih družbah, ki so v večinski tuji lasti, delodajalci neupravičeno in v nasprotju z zakonom zahtevajo, da je pogovorni jezik v podjetju namesto slovenskega jezika tuj jezik oz. jezik delodajalca.

Predlagamo Vladi RS, da sprejme ustrezne ukrepe, s katerimi bo zagotovila dosledno uporabo slovenskega jezika v gospodarskih družbah.«

Sklep št. 3

»Udeleženci 2. kongresa Zveze svobodnih sindikatov Slovenije pozivamo Državni zbor RS, da čim prej sprejme spremembe in dopolnitve zakona o denacionalizaciji, vložene na podlagi ljudske iniciative, ki smo jo podprli tudi v ZSSS.«

Sklep št. 4

»Zveza svobodnih sindikatov Slovenije predlaga Državnemu zboru RS, da nad tistim delom premoženja javnih zavodov in javnih podjetij v RS, ki je bilo ustvarjeno s samoprispevki, z zakonom zagotovi lastninsko pravico vlagateljev oz. lokalnih skupnosti.«

Sklep št. 5

»Zveza svobodnih sindikatov Slovenije Državnemu zboru RS predlaga, da na podlagi odločbe ustavnega sodišča RS o neustavnosti določb 51. člena zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji sprejme odločitev, da se 51. člen tega zakona do sprejema posebnega zakona iz 8. člena tega zakona ne uporablja ter da se ta odločitev retroaktivno uporabi za vse primere uporabe določb 51. člena od uveljavitve zakona dalje.

Sklep št. 6

»2. kongres ZSSS predlaga pristojnim organom Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, da je podlaga za odločanje o beneficirani delovni dobi gasilcev študija o zdravstveni psihofizični sposobnosti poklicnega gasilca, ne glede na to, kje dela, ne pa administrativni kriterij.«



Viljem Medved



Darja Krapež



Gregor Miklič

Erih Šerbec se je zavzel, da ne bi poddržavili premoženja, ki je bilo ustvarjeno s samoprispevkom. Če država vrača nekóč nacionalizirano premoženje bivšim lastnikom, naj sedaj nikar ne podržavlja objektov, ki so jih s svojimi prostovoljnimi prispevki zgradili občani, je dejal.

Anton Hohnjec pa je opozoril, da pri nas marsikje preveč širokogrudno razprodajajo nekdanjo družbeno lastnino tujcem. Čeprav je zakonodaja jasna, pa v marsikaterem podjetju, v katerem je večinski lastnik tujec, uporabljajo pri delu in poslovanju tuj jezik. Delavci v strahu, da bodo izgubili delo, molčijo, slovenski kvazimenedžerji pa pred tem pojavom zatiskejo oči, je dejal. Opozoril je, da iz takšnih podjetij praviloma tudi dobiček odteka izključno v tujino. To je dokaz več, da nam v Evropi ne bo nihče ničesar podaril, ampak se bomo morali za enakopraven položaj sami potruditi.

Zaposlene ženske so v sedanjih gospodarski krizi čedalje bolj diskriminirane, je menila **Jožica Hercog** in pribila, da je še posebej težko mladim ženskam, ki vse težje najdejo zaposlitev. Delodajalci se bojijo, da bodo šle na porodniški dopust, da bodo imele bolezenski dopust zaradi bolezni otrok in podobno. Poleg tega morajo delavke, ki so hkrati matere in gospodinjice marsikje delati v nočnih ali več izmenah. Čeprav so mnoge ženske sposobne, v svetu moških le težko napredujejo do vodilnih delovnih mest. Zavzela se je za to, da bi sindikati več storili za enakopravnost žensk.

Viljem Medved je delegate na kongresu spomnil, da kongres poteka na dan mednarodnega dneva invalidov. Zato se je zahvalil ZSSS za vso podporo in pomoč pri uveljavljanju pravic invalidov in se zavzel, da bi združeni te pravice ohranili ali morda celo povečali.

Sindikati pripav tako ne bi smeli pristati na zmanjševanje pravic delavcev, je dejala **Darja Krapež** in opozorila na težke delovne pogoje 18 tisoč delavcev v slovenskem gostinstvu in tu-

je menil delegat **Vladimir Bizovičar**. Sindikati se bodo po njegovem mnenju morali bolj zavzemati za zdravo okolje in za zdravje ljudi, saj menedžerji v bitki za profit velikokrat ta vprašanja zanemarijo.

Stanka Janžič je v svoji pisni razpravi opozorila na neustavnost 51. člena Zakona o pri-

DUŠAN SEMOLIČ, predsednik ZSSS RAJKO LESJAK, sekretar ZSSS

Po evidentiranju in kandidiranju je svet ZSSS na seji 2. novembra letos določil kandidatne liste za volitve predsednika, sekretarja in nadzornega odbora. Za predsednika je bil evidentiran le dosednji predsednik Dušan Semolič. Z njegovo kandidaturo je soglašala velika večina v Zvezo povezanih sindikatov. Za (generalnega) sekretarja sta bila evidentirana dosednji sekretar Rajko Lesjak in Metka Roksandič, predsednica Svobodnih sindikatov Podravja. V kandidacijskem postopku sta oba dobila podporo in zato je svet ZSSS oba uvrstil na kandidatno listo. Za člane nadzornega odbora je bilo evidentiranih 8 kandidatov in svet je vse uvrstil na kandidatno listo.

O kandidatih je na kongresu želel razpravljati le Danilo Šipoš. Delovno predsedstvo mu je dalo besedo, čeprav ni bil delegat, ker so se delegati s tem strinjali. Povedal je, da izraža svoje osebno mnenje, da pa se je o svojih zapažanjih pogovarjal tudi z nekaterimi delegati. Med njimi je omenil: Marjeto Benko, Zdenko Bobovec, Eriko Vogrincič-Barbarič, Metko Roksandič, Jožeta

Turkla, Staneta Konrada, Danila Bedlina in Erika Šerbač.

Menil je, da lahko oba kandidata veliko prispevata k uspehu Zveze. Posebno priznanje pa je dal Metki Roksandič, češ da ni podkupljiva in da interese članstva postavlja pred svoje osebne interese. Dejal je tudi, da ni vezana na nobeno stranko. Za Rajka Lesjaka pa je dejal, da lahko za Zvezo naredi največ, če od kandidature odstopi. Ne gre pa za to, da bi naredil toliko slabega, ampak le za to, da je bil vpleten v preveč funkcij.

Po Šipoševi razpravi je kongres soglasno potrdil vse kandidatne liste. V opoldanskem odmoru so delegati tajno glasovali. Predsednik volilne komisije Vladimir Bizovičar je po odmoru sporočil izid glasovanja:

- za predsednika Dušana Semoliča je glasovalo 184 od 187 delegatov, tri glasovnice so bile neveljavne. Dušan Semolič torej ostaja predsednik Zveze;
- kandidat za sekretarja Rajko Lesjak je dobil 102, Metka Roksandič pa 83 glasov, dve glasovnici nista bili veljavni. Sekretar Zveze je torej Rajko Lesjak;
- za člane nadzornega odbora je glasovalo 186 delegatov.

Neveljavnih glasovnic je bilo 16. Za člane nadzornega odbora so bili izvoljeni: Zdenka Drašček-Buda, Janez Juvan, Vinko Klemenčič, Jožica Kopina, Jolanda Nagode, Marta Smolej in Jože Turkel.

ENAKE PRAVICE IN UGODNOSTI ZA VSE ČLANE SINDIKATOV

Milan Utroša v uvodni obrazložitvi statuta ZSSS:

Predlog statuta, ki ga je 2. kongresu predložil v obravnavo in sprejem svet ZSSS, je začel nastajati marca letos, ko smo v ZSSS opravili prvo razpravo o zasnovi modela organiziranosti zveze, katere posebno poglavje je bila tudi opredelitev Zveze. Na ravni zveze je od takrat bilo izvedenih 10 posvetov in formalnih sej organov, na katerih smo oblikovali ta dokument, ki ga sprejemamo na današnjem kongresu.

Od imenovanja komisij in delovnih teles za pripravo 2. kongresa 11. marca letos je formalno postopke razprav, usklajevanja in oblikovanja statuta vodila komisija za statut, ki se je že na začetku odločila za odprtost dela in s tem možnost zastopanja argumentov vsem, ki so dajali v posameznih fazah oblikovanja statuta svoje predloge in pripombe. Komisija je vse svoje seje opravila v prisotnosti najodgovornejših predstavnikov sindikatov dejavnosti, na posamezne seje pa je vabila tudi predstavnike območnih organizacij, ki so posredovali pripombe na njegov osnutek. Zato je dokument, ki ga imamo pred sabo, rezultat skupnega dela in medsebojnega usklajevanja vseh, ki so pokazali interes za sodelovanje pri njegovem nastajanju. Tudi svet Zveze, kot najvišji stalni organ Zveze do tega kongresa, se je pri določanju predloga statuta seznanil z vsemi pripombami iz javne obravnave in je nato dolo-

čil predlog tako, da je glasoval o vsakem členu posebej.

Statut, sprejet na 1. kongresu, je bil statut prehoda iz dotedanje v novo organizacijo in tudi poskus prehoda iz teritorialne v panožno sindikalno zvezo. Ker prav to vprašanje ni bilo zadovoljivo urejeno, smo z njegovimi sprejemkami in dopolnitvami, ki jih je sprejela 1. konferenca ZSSS, odpravili dotedanje načelo teritorialne organiziranosti in kot subjekte Zveze opredelili sindikate dejavnosti.

S tem novim statutom sledimo zastavljenim ciljem notranje preobrazbe Zveze, saj je njegovo izhodišče, da je ZSSS zveza sindikatov dejavnosti in interesnih oblik organiziranosti, ki so člani Zveze, in iz tega so izpeljane tudi statutarne opredelitve Zveze kot tudi njene naloge in sestava tistih organov, ki sprejemajo vse najpomembnejše odločitve.

Izkušnje v mednarodnem sindikalnem gibanju kažejo, da so sindikati močnejši in učinkovitejši, če so med seboj povezani in združeni, kadar gre za uresničevanje skupnih interesov, pri uresničevanju posebnih interesov pa se na ta način doseže dosti večja stopnja mednarodne solidarnosti in podpore. Zato predlog statuta ureja samo Zvezo in vse, kar je njenim članom skupnega, to pa je predvsem učinkovitejše zastopanje interesov v institucijah na ravni države in na lokalni ravni, zagotavljanje



Milan Utroša

strokovnega servisa na ravni Zveze in sindikatov ter na terenu, vključno z nudenjem enotnega sistema pravne pomoči in razvijanjem sistema soupravljanja, socialnega partnerstva in sindikalnega gibanja nasploh.

Predlog statuta odpravlja dvojno članstvo, zato vsebuje tudi nove določbe o načinu vstopanja novih sindikatov v Zvezo, prav tako pa tudi določbe o izstopanju iz Zveze. Povsem nove so tudi določbe o načinu razreševanja morebitnih medsebojnih sporov v Zvezi.

Najvišji organ Zveze je še naprej kongres, ki sprejema program, poročilo in statut ter voli predsednika, generalnega sekretarja in nadzorni odbor Zveze.

Konferenca je organ, ki sprejema vse najpomembnejše odločitve med dvema kongresoma in vse akte, razen statuta, njena sestava pa zagotavlja ustrezen vpliv sindikatov. Ob tem pa je zagotovljeno ločeno predstavljanje in uveljavljanje različno izraženih interesov sindikatov do gospodarstva in negospodarstva, kadar gre za odločitve, ki zadevajo ekonomski in socialni položaj članov sindikatov, kar pomeni, da v teh primerih ni možno, da večina preglašuje manjšino.

Svet Zveze postaja operativni organ, ki obravnava vprašanja uresničevanja tekočih programskih nalog, njegova sestava pa zagotavlja stalen pretok informacij od članov sindikatov do organov Zveze in obratno.

Izvršilni organ sveta je predsedstvo, ki pripravlja gradiva in izvaja sprejete odločitve.

Organ, ki nadzira sistem financiranja in finančno-materialno poslovanje Zveze in območnih organizacij je nadzorni odbor.

Območna organizacija Zveze predstavlja skupno organizacijsko mrežo na terenu, v kateri se izvajajo opredeljene naloge za sindikate in tiste naloge, ki so skupne naloge sindikatov in Zveze, v njej pa se zagotavlja tudi strokovni servis za izvajanje teh nalog. Preko območne organizacije sindikat deluje v življenjskem in delovnem okolju posameznega člana in sindikalnega zaupnika. V njej pa se zagotavlja tudi enak obseg pravic in ugodnosti vsem članom sindikatov. Izkušnje sindikatov iz razvitih evropskih držav potrjujejo našo opredelitev, da uspešnega sindikalnega dela ni mogoče opravljati iz centra, temveč je nujna razvitost profesionalne strokovne mreže za nudenje pomoči in sindikalnih uslug članstvu in sindikalnim zaupnikom, obenem pa je tudi največji garant, da ne pride do odtujitve vodstev od članstva. Zato to mrežo v statutu ohranjamo in konkretnije opredeljujemo njene naloge, vzpostavljamo pa tudi večji vpliv sindikatov in Zveze na njeno delovanje.

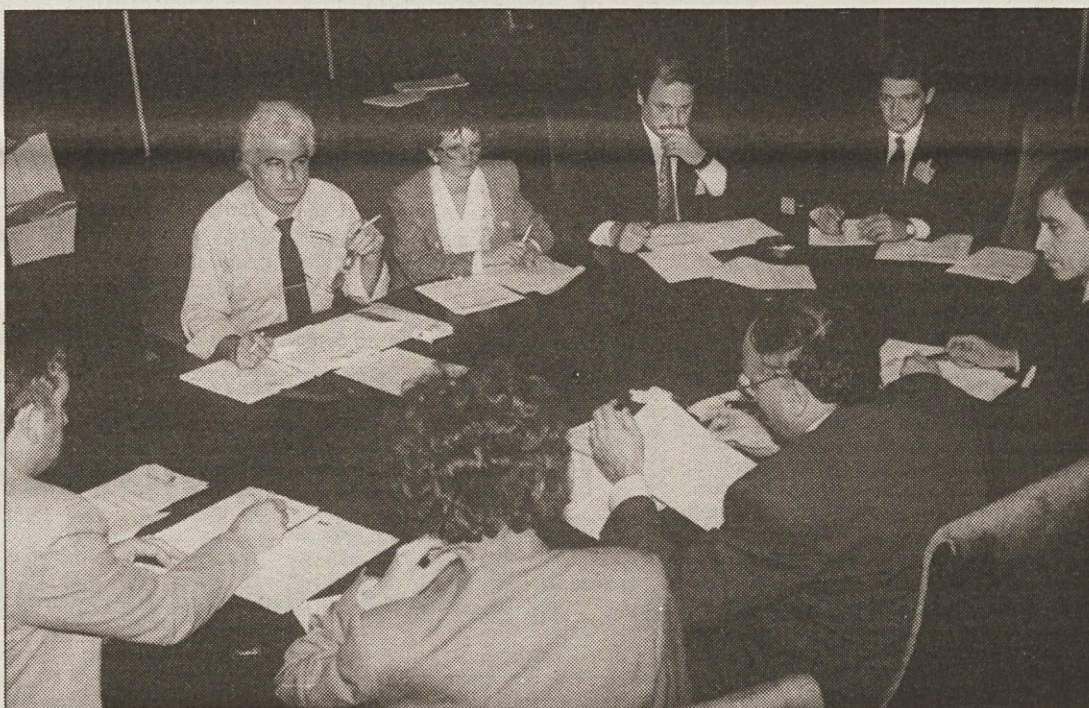
Iz razprave o dopolnitvah statuta

PREDSEDSTVO NI NOV ORGAN ZVEZE

Amandmaje na statut so vložili delegati sindikata delavcev tekstilne in usnjarske industrije in SKEI. Jože Turkul je v imenu tekstilcev povedal, da predlagajo oblikovanje predsedstva, ki bi postalo samostojen organ Zveze. Po njihovem predlogu bi predsedstvo tvorili predsednik in sekretar ter štirje predstavniki sindikatov. Predsedstvo bi določalo temelje politike in strategije Zveze do delodajalcev, vlade in drugih sindikatov. Predsedstvo bi sprejemalo tudi skupne podlage za splošne kolektivne pogodbe

ter odločalo o napovedi in izvedbi splošne stavke. Sedanji profesionalni člani predsedstva bi po tem predlogu prešli v skupno strokovno službo. Vso to vsebino so predstavniki sindikata tekstilcev in usnjarskega razdelili v štiri amandmaje, nanašajoče se na pet členov predloga statuta ZSSS.

Amandmaje SKEI je utemeljil Edmund Ozimič. Zveza naj ima sekretarja in ne generalnega sekretarja, se je glasil prvi predlog. Po drugem predlogu naj o splošnih kolektivnih pogodbah odločajo le sindikati, ki jih pogodba zadeva.



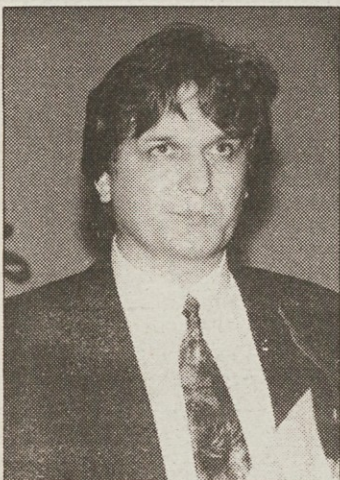
Seja komisije za statut

O splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo naj torej odločajo le sindikati s področja gospodarstva. Po predlogu SKEI bi sekretar območne organizacije Zveze skrbel za koordinirano delo območne organizacije, ki bi jo ustanovili območni sindikati dejavnosti. Po predlogu SKEI tisti, ki odločajo o pravicah in obveznostih delavcev, ne morejo postati člani organov Zveze.

O vseh teh amandmajih je najprej razpravljala komisija za statut. V njenem imenu je Milan Utroša predlagal spre-

jem ali zavrnitev posameznih amandmajev. Delegati so izglasovali prav vse predloge komisije za statut.

Amandma o predsedstvu je bil za komisijo sporen, ker bi uvedel še en organ Zveze in otežil demokratične odnose v njej. Za ta amandma je glasovalo le 23 delegatov in ga kongres torej ni sprejel. Z večino glasov so delegati zavrnili tudi druga dopolnila, ki bi pomenila izpeljavo določbe o predsedstvu kot organu Zveze. Delegati so se strinjali



Jože Turkul



Edmund Ozimič

Velika podpora je velika obveznost

»Ob takšni podpori bom lažje delal. Obveznosti se dobro zavedam. Da bi uresničili kongresne dogovore, bo potrebno garaško delo. Če bomo bolje povezani z delavci, bomo boljše delali.

Kongresno geslo »Združeni in dosledni v boju za delavske pravice« ne sme v pozabo.

Hvala vsem, ki ste pomagali, da je kongres potekal, kot »se šika« za Svobodne sindikate.

(Iz zaključne besede predsednika mag. Dušana Semoliča)

bodo o splošnih kolektivnih pogodbah odločali le sindikati, za katerih članstvo bo veljala takšna pogodba.

Kongres je z večino glasov sprejel tudi amandma k 31. členu, po katerem tisti, ki odločajo o pravicah in obveznostih delavcev, ne morejo biti člani organov Zveze.

Po končanem glasovanju

Javna zahvala!

Neposredno pred 2. kongresom Zveze svobodnih sindikatov Slovenije in med kongresom, smo delegatke in delegati prejeli številne pozdravne brzojavke sindikatov podjetij in ustanov ter posameznikov, v katerih so izražene želje za uspešno delo kongresa ter za sprejem takšnih odločitev, ki bodo Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije še bolj utrdile pri zaščiti delavk in delavcev in zastopanju njihovih interesov, kar samo še potrjuje kongresno geslo »Združeni in dosledni v boju za delavske pravice«. Za vse izražene pozdrave in želje se v imenu delegat in delegatov 2. kongresa ZSSS iskreno zahvaljujemo.

Prav tako sva osebno prejela vrsto pisnih čestitk posameznikov in organizacij, v katerih nama čestitajo k izvolitvi na funkcije v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije. Vsem prisrčna hvala!

Rajko Lesjak
Sekretar ZSSS

mag. Dušan Semolič
Predsednik ZSSS

tudi z mnenjem komisije za statut, da je rešitev v 33. členu ustrezen, in zato niso izglasovali dopolnila na ta člen. Menili pa so, da bo vsebino tega dopolnila mogoče upoštevati v izvedbenih aktih ZSSS. Proti takemu mnenju je glasovalo 26 delegatov.

Statutarne komisije se je strinjala s predlogom, da ima Zveza sekretarja in ne generalnega sekretarja. Temu predlogu je nasprotovalo le 8 delegatov. Delegati pa so soglasno potrdili amandma k 11. členu statuta, po katerem

o amandmajih so delegati glasovali še o celotnem statutu in ga z veliko večino glasov potrdili. Proti je bilo 16 delegatov. V zvezi s statutom so delegati soglasno sprejeli še štiri sklepe, ki zadevajo prilagajanje organizacije in njeno delovanje v prehodnem obdobju. Objavljamo jih v posebnem okvirju.

S kongresa poročajo: Franček Kavčič, Tomaž Kšela in Ciril Brajer, slike Sašo Bernardi.

Kongresni statutarne sklepi

1. Na podlagi 6. člena statuta ZSSS so 3. decembra 1994 člani ZSSS naslednji sindikati:

1. Sindikat delavcev družbenih in državnih organov Slovenije
2. Sindikat delavcev dejavnosti energetike Slovenije (SDE)
3. Sindikat delavcev finančnih organizacij Slovenije
4. Sindikat delavcev gostinstva in turizma Slovenije
5. Sindikat gozdarstva Slovenije
6. Sindikat delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije
7. Sindikat kemične, gumarske in nekovinske industrije Slovenije (KNG)
8. Sindikat kmetijstva in živilske industrije Slovenije
9. Sindikat komunalnega in stanovanjskega gospodarstva Slovenije
10. Sindikat kovinske in elektroindustrije Slovenije (SKEI)
11. Sindikat delavcev v kulturi Slovenije
12. Sindikat lesarstva Slovenije
13. Sindikat obrtnih delavcev Slovenije
14. Sindikat delavcev prometa in zvez Slovenije
15. Sindikat tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije
16. Sindikat delavcev trgovine Slovenije
17. Sindikat delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti Slovenije
18. Sindikat zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije
19. Sindikat poklicnih gasilcev Slovenije
20. Sindikat upokojenцев Slovenije

2. 2. kongres ZSSS zadolžuje sindikate – člane ZSSS, da v skladu z 10. členom statuta ZSSS najkasneje v 30 dneh po 2. kongresu ZSSS izvolijo člane konference ZSSS.

3. 2. kongres ZSSS zadolžuje konferenco ZSSS, da najkasneje v 90 dneh po 2. kongresu ZSSS sprejme:

- akt o organiziranosti ZSSS
- pravilnik o financiranju in finančno-materialnem poslovanju ZSSS.

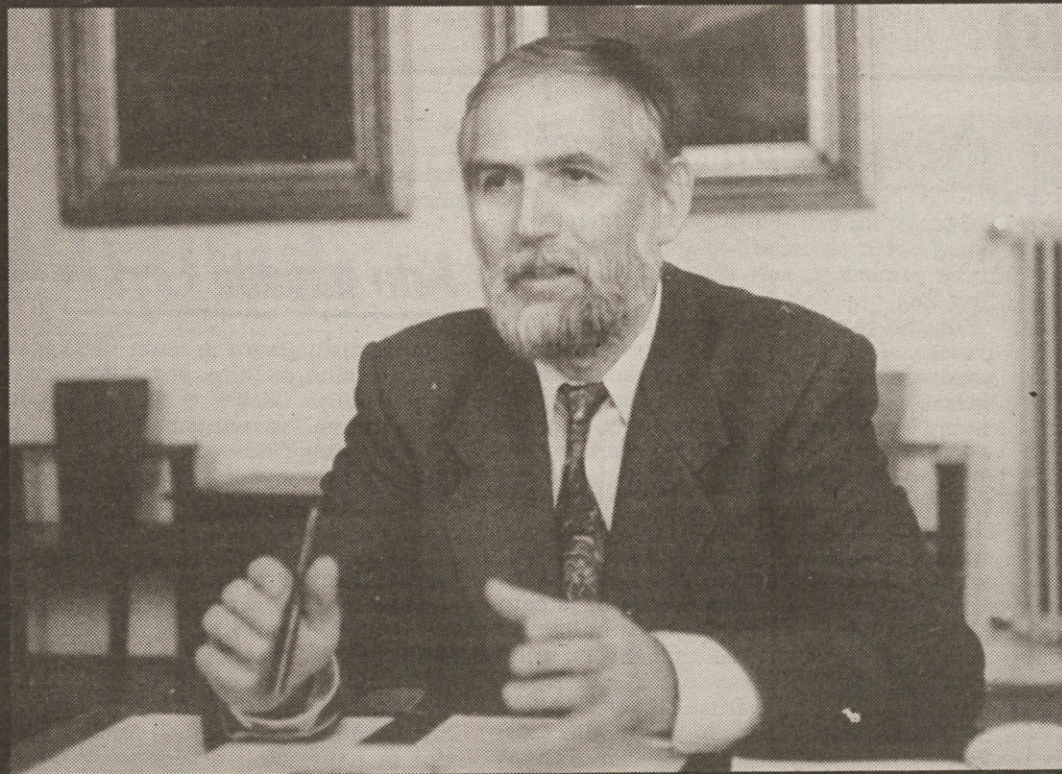
4. Do konstituiranja konference Zveze opravljajo svojo funkcijo dosedanja organi Zveze.

predsednik ZSSS:
mag. Dušan Semolič,

SLOVENSKA KATEDRALA UMA, ZNANJA IN INFORMACIJ

Lenart Šetinc,
ravnatelj
Narodne in
univerzitetne
knjižnice
v Ljubljani

Nacionalno knjižnico smo imeli mnogo prej kot samostojno državo – Obvezni izvod omogoča, da je NUK glavni čuvar nacionalnega bogastva na področju knjige – Izposoja na dom prej izjema kot pravilo – Starih rokopisov ni težko ohraniti, moderni papir pa zaradi kislosti propada – Javni register avdio in video posnetkov – Nova stavba za 40 let – Presenečenja v samostanskih in cerkvenih knjižnicah



Prav naložba v informacije in znanje lahko v naslednjih desetih letih bistveno prispeva k vključitvi Slovenije v »globalno informacijsko družbo« ter k pospešeni ekonomski rasti. Gotovo nekaj pove tudi podatek, da so se za podobne naložbe, prav v tem času, odločile nekatere razvite evropske države: Nemčija, Velika Britanija, Francija, Danska... Na ta način si želijo ustvariti razvojno prednost v vedno hujši tekmi na svetovnem tržišču.

PANORAMA

Ciril Ribičič, državnozborski poslanec ocenjuje lokalne volitve '94 in trdi:

KDOR BI STAVIL NA ZDRUŽENO LISTO, BI POSTAL MILIJONAR

Janšev vzpon še ne pomeni, da bi volivci hoteli zaupati usodo Slovenije opoziciji. Je pa resno opozorilo LDS

Demokratska levica mora delovati umirjeno in ustvarjalno, kot da novih volitev ne bo še dve leti, in biti pripravljena na soočenje, kot da bodo že naslednjo nedeljo. S tega vidika je konec lokalnih volitev začetek boja za zmago na naslednjih državnozborskih volitvah.

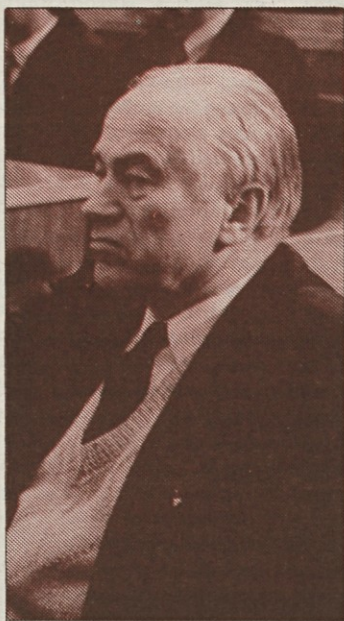
Naš opazovalec slovenske politične scene daje

PALEC DOL JELKU KACINU,

obrambnemu ministru, ker je prav smešno prebirati, kako se mora ukvarjati z nekakšnimi kasetami in odgovarjati, ali jih je gledal ali ne, namesto da bi se pustil spraševati o obrambi države;

PALEC DOL JANEZU JANŠI,

predsedniku SDSS, ki si je z dr. Božidarjem Brodarjem te dni privoščil še eno mednarodno potezo, ki ga je lopnila po glavi: nasprotoval je sprejemu ZL SD v Socialistično internacionalo. Združena lista socialnih demokratov je bila v Budimpešti vanjo sprejeta, Janševa SDSS pa je ostala pred vrati.



Dr. VEKOSLAV GRMIČ

»Iskreno misleči politiki raje govorijo o svojih načrtih in nalogah kakor o napakah drugih, raje prepričujejo kakor druge ponižujejo, obsojajo in jim po vsej sili jemljejo ugled.«

(Ne)spravljlivi Slovenci

Zadnje dni smo postali spet bogatejši za nekaj novih »spoznanj« o spravi. Seveda pa to ne pomeni, da smo zato tudi bolj spravljivi. Žal.

Najprej je slovenski metropolit in ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar na nekem pogovoru v Laškem izjavil, da »smo dosegli spravo med mrtvimi« in da je sprava med živimi »proces«. Nadškof meni, da morata »obe strani priznati krivdo, prositi za odpuščanje, si oprostiti in odpustiti.« Po nekaterih informacijah naj bi dr. Alojzij Šuštar tudi dejal, da žal doživljamo, da je »ta sprava vse težja« in da je človek sposoben sprave, če se je najprej pripravljen spraviti sam s seboj. »To je dolg proces in je zato potrebno, da drug drugega opogumljamo.« Potem je pretekli teden na okrogli mizi o popravni krivic in spravi, ki sta jo na teološki fakulteti organizirali združenji ob Lipi in za demokratizacijo javnih glasil, dekan teološke fakultete dr. Janez Juhant postavil vprašanje, ali je pri nas sploh še mogoče govoriti o spravi. Dejal je, da se »vedno znova srečujemo s problemom resnice in zmot. Novoveški libertinizem in marksizem sta temeljne vrednote povsem zmaličila. Še posebej komunizem je porušil vse moralne temelje.« Juhant meni, »da danes niso za spravo izpolnjeni bistveni pogoji: ni pripravljenosti za resnico in priznavanje temeljnih vrednot, manjka pa tudi pogoj za to – to je dialoško razmerje. Kljub temu misli, da je sprava potrebna, saj gre za bistven element človečnosti. Sedanje stanje, kjer krivice ostajajo nepopravljene, povzroča izbruhe, ti pa lahko povzročijo nove krivice.« (Slovenec, 3. decembra 1994)

Na Juhantovo tezo, da danes »sprava ni mogoča, ker je zavest ljudi še pod močnim vplivom komunističnega totalitarizma, se je na tiskovni konferenci Liberalne demokracije Slovenije, ki je bila pretekli petek, obregnil dr. Dimitrij Rupel. Zanj pomeni takšno dožemanje sprave korak nazaj v demokraciji, saj se sprava godi in jo živimo. In če je ne, kot je soditi po Juhantovih besedah, potem se Rupel sprašuje, kaj nam pravzaprav ostane: »Mar državljanska vojna?« Meni, da so takšna stališča še bolj skrb zbujajoča, ker prihajajo iz vrst razumnikov ter iz osrčja univerze, kamor sodi tudi teološka fakulteta. Se pravi izpod okrilja ustanove, ki je v zgodovini pustila globoke sledi ravno zaradi tega, ker je ščitila »peró pred mečem«. (Republika, 3. decembra 1994).

Na slavnostni akademiji v počastitev 75-letnice ljubljanske univerze pa je predsednik države Milan Kučan dejal, da je »univerza zavezana resnici in bi zato rad tu povedal tistim, ki v zadnjem času pravijo, da sprava med Slovenci ni mogoča, da sprava je in bo, da bo to vse bolj merilo zrelosti, pameti in poštenja.« (Delo, 5. decembra 1994).

Sumljivi izbranci

Če bi slepo sledili sklepanju komentatorke Slovenca, potem bi morali skupaj z njo ugotoviti, da se je pri predlaganju kandidatov za člane na novo vzpostavljene računskega sodišča Slovenije znova zgodil nepopisen »balkanizem« in da je politika (spet) prevladala nad »strokovnostjo«.

Predsednik države naj bi – po Slovenčevi interpretaciji – na to pomembno funkcijo (katere mandat traja 9 let) predlagal strokovno problematične in popolnoma nezane ljudi, s tem pa naj bi bila njihova uspešnost in delo »že vnaprej vprašljiva«. Pristojnosti računskega sodišča so v marsičem mnogo večje kot pristojnosti nekdanje Službe družbenega knjigovodstva, saj bo nadzorovalo polovico javne porabe. »Med predlaganimi kandidati pa ni niti enega, ki bi si strokovno znanje nabiral v tej službi...« piše komentatorka Slovenca.

Vendar pa takšne kategorične trditve ne potrjuje Večerova (25. nov. 1994) predstavitev ljudi, ki naj bi postali člani računskega sodišča. Tako je dr. Etelka Korpič-Horvat že od leta 1987 direktorica podružnice Službe družbenega knjigovodstva (oziroma zdaj agencije) v Murski Soboti... Borut Radinja, pravnik s pravosodnim izpitom, ki dokončuje specialistični študij iz računovodstva, je že enajsto leto zaposlen v ljubljanski podružnici Službe družbenega knjigovodstva, za seboj pa ima kontrolne finančne pregledne zavoda za zdravstveno zavarovanje, onkološkega inštituta, ministrstva za trgovino, republiške direktije za blagovne rezerve, občinskih proračunov, šol in zavodov... Nataša Knaubert-Sorli »ima izkušnje s področja zdravstva, šolstva in desetletne iz gospodarstva. Zdej je zaposlena v finančnem ministrstvu in je svetovalka vlade na področju računovodstva in revizije...« Najmanj tretjina predlaganih ima naziv »pooblaščen revizor«.

Seveda je bilo moč pričakovati, da bo izbiranje članov računskega sodišča sprožilo različne razprave, pripombe in tudi vsakršne politične interese. Vendar pa ni prav, če se zaradi zadovoljevanja določenih političnih potreb in služenja enim

političnim željam, pod krinko boja za »strokovnost« in priti »balkanizmu« lansirajo v javnost skonstruirane in v bistvu netočne »strokovne« komentatorske ocene in svarila.

Kdo napada Cerkev

Janez Gril, glavni urednik verskega tednika Družina, se je na posamezne kritične in polemične odzive v zvezi z letošnjim predvolilnim ravnanjem Cerkve oglašil z ugotovitvijo, da »katoliška Cerkev na takšne nizke napade ne bo odgovarjala« in da se »prav tako ne bo vmešavala v strankarske prestižne boje za politični vpliv«.

»Tako kot ob prejšnjih volitvah sta tudi letos komistija Pravičnost in mir pri SSK in Slovenska škofvska konferenca na javnost naslovili posebni izjavi pred volitvami... Škofje v njej opozarjajo na pomembnost območnih volitev in spodbujajo ljudi, naj se kljub nezdravemu političnemu ozračju in številnim razočaranjem ob dejstvu, »da krivice in nepravilnosti tudi po demokratičnih spremembah še ostajajo«, volitev udeležijo in trezno premislijo, koga bodo volili. O kandidatih naj se dobro informirajo in pri tem naj ne bodo pozorni samo na njihove programe, temveč tudi na njihovo dosedanje ravnanje. »Naš glas naj podpre tiste ljudi, ki so s strokovnim in etičnim delom dokazali, da svoje znanje na pošten in nesebičen način namenjajo za rast splošne blaginje.« Napadov na Cerkev, ki so si jih na račun obeh izjav dovolili predstavniki nekaterih političnih strank, zlasti ZLSD in LDS, ni mogoče razložiti drugače kot z bojevitim ateizmom iz povojnih revolucionarnih časov, kjer je bila Cerkev dejrni krivec za vse, kar je oviralo izgradnjo socializma in brezrazredne družbe. Stranke, ki za domače potrebe iz ideoloških razlogov grobo napadajo najvišje cerkvene predstavnike in Cerkvi očitajo, da krši ustavo, pred svetom pa se delajo demokracijske in strpne do drugačnih usmeritev, niso verodostojne in ne zaslužiijo podpore demokratično usmerjenih volivcev. S takšnim ravnanjem, žal, samo še bolj dokazujejo, da v resnici niso prekinile s preteklostjo in da je njihova demokratičnost samo navidezna. Katoliška Cerkev na takšne nizke napade ne bo odgovarjala. Prav tako se ne bo vmešavala v strankarske prestižne boje za politični vpliv. To je stvar politike, v kateri pa morajo z vso odgovornostjo sodelovati tudi verniki, se pravi člani Cerkve. Njim sta tudi v prvi vrsti namenjeni omenjeni izjavi cerkvenega vodstva.«

Tako Janez Gril, ki pa svojemu bralstvu ne pove, da do napadov na Cerkev (teh pa niso uprizarili samo »predstavniki nekaterih političnih strank«, ampak tudi ljudje, ki ne pripadajo nobeni stranki in želijo Cerkvi vse dobro), ni prišlo zaradi citiranega splošnega in v bistvu »nevtralnega« cerkvenega poziva na volitve. Le skrajni pokvarjenci bi lahko dvignili svoj glas proti škofovskemu pozivu ljudem, naj trezno premislijo, koga bodo volili in da naj njihov glas podpre tiste, ki so »s strokovnim in etičnim delom dokazali, da svoje znanje na pošten in nesebičen način namenjajo za rast splošne blaginje«. Vendar pa v škofovski izjavi in v izjavi komisije Pravičnost in mir pri Slovenski škofovski konferenci ni šlo samo za to. Eni in drugi so konkretno opozarjali, da »slaba udeležba državljanov na volitvah lahko pomaga utrjevati totalitarni družbeni red«, komisija Pravičnost in mir pa je še posebej poudarjala, da bi brezbriznost državljanov do volitev »samo koristila tistim starim političnim silam, ki si vedno bolj očitno in brezobzirno prizadevajo za nov prevzem popolne oblasti«. Tudi članki, ki so jih objavljali v verskem tisku, so poantirali predvsem ta del cerkvenih predvolilnih izjav. Pri tem pač ni bilo moč prezreti, da se Cerkev enostransko in pristransko vključuje v predvolilno kampanjo, da agitira proti enim strankam in v podporo desnim. Glede na to je pač nenavadno (in neresnično) tisto, kar zdaj piše Janez Gril, »da se Cerkev ne bo vmešavala v strankarske prestižne boje za politični vpliv«. Gril poudarja, da Cerkev na »takšne nizke napade ene bo odgovarjala«, čeprav hkrati svojemu braštvu zamoči, kaj je bistvo teh napadov. Škoda. Eden izmed »takšnih« napadov namreč tudi opozarja, da se Cerkev s svojim političnim arbitriranjem v bistvu postavlja proti vernikom in njihovi politični avtonomnosti in svobodi, da svoje politične predstavnike izbirajo po svoji vesti in svoji presoji. Konec koncev so zadnje poteze Cerkve podcenjevanje verujočih in svojevredno nezaupanje vanje. Poskus njihovega razvrščanja med bolj ali manj »prave«, če upoštevamo, da verujoči na Slovenskem pripadajo vsem strankam, tako levim kot desnim in sredinskim. Ravno v Sloveniji bi bila lahko Cerkev s svojo univerzalno moralno pozicijo in enako distanco do političnih strank in njihovih vsakokratnih političnih bojev, pomemben dejavnik stabilizacije in normalizacije razmer.

Seveda o politiki in politikih na Slovenskem še zdaleč ni moč govoriti samo lepo. Nevarni pa so poskusi, in to nekateri (vključno s Cerkvijo) zdaj počenja, da bi zgolj ene politične stranke demonizirali in proglašali za nosilce vsega zla, nepoštenosti, korupcije in drugih nesreč, druge pa povzdigovali v nekakšno brezmadežnost. Enim in drugim prevečkrat manjka tolerantnosti in zmnožnosti normalnega sožitja in sodelovanja. K ustvarjanju takšne normalnosti pa bi lahko in bi morala tudi Cerkev prispevati več.

(Ne)potrebni helikopterji

Te dni naj bi slovenska vojska že dobila prvega od sedmih kanadskoameriških helikopterjev. Na nedavni tiskovni konferenci so povedali, da tako slovenska vlada končuje prvega v nizu poslov, ki jih bo Slovenija sklenila v okviru desetletnega programa posodabljanja in nakupa vojaške opreme za slovensko vojsko. Rečeno je bilo, da »ob novi zasnovi obrambe, ki poslej temelji na manevru in mobilnosti, dobivajo helikopterji posebno vidno vlogo. Zato je bil ta nakup kljub še veljavnemu embargu prednosten. Za ta slovenski posel je svojo besedo zastavila celo ameriška vlada...« (Večer, 24. novembra 1994).

Komentator Slovenca je hkrati »pozdravil« in »napadel« nakup helikopterjev, »saj bodo služili le v civilne namene, kar pomeni, da jim ne manjka le potrebna vojaška oprema, ampak so tudi manj ojačani in zato kvečjemu primerni za naloge prevoza.« Komentator hkrati opozarja, da smo v zadnjih dneh nasploh zvedeli o vojaški opremljenosti slovenske vojske »precej preseñetljivih podatkov.« Kupili naj bi nekakšno bojno ladjo, ki bo zelo hitro, ne bo pa imela nobene oborožitve. »Čemu so namenjeni taki nakupi? Morda le temu, da se zadosti dogovorom, ki so jih minister Jelko Kacin in njegovi sodelavci v preteklosti sklenili z nekaterimi prožnejšimi svetovnimi prodajalci in izdelovalci orožja, saj se z njimi bojna sposobnost slovenske teritorialne obrambe in obalne obrambe gotovo ne bo povečala. Poraba denarja davkoplačevalcev zgolj zato, da se porabiijo predvidena proračunska sredstva, ki se združujejo v »obrambnem toljuru«, pa je škodljivo zapravljanje denarja, ki si ga ne more privoščiti prav nobena vlada.« (Slovenec, 24. novembra 1994)

Ministrstvo za obrambo se je na komentar odzvalo s splošnim sporočilom, ki vsekakor ne odgovarja na vsa pomembna vprašanja v zvezi s porabo za vojsko in sistemom modernizacije in izpopolnjevanja opreme Teritorialne obrambe. To področje očitno postaja nov predmet resnih političnih konfrontacij v Sloveniji, saj je tudi ob najnovejši interpelaciji v zvezi z obrambnim ministrom Kacinom slišati čedalje več pripomb glede nakupa helikopterjev in dvojne vloge ministra Kacina pri tem – najprej kot trgovca in pozneje kot ministra. Zaradi tega se zdi »splošnost« v odgovoru ministrstva za obrambo ali vlade povsem odveč. Še zlasti, ker tudi ni malo tistih, ki menijo, da so v Sloveniji vzpostavljeni zadostni mehanizmi za preprečevanje nepravilnosti pri oboroževanju prek nadzorstva vlade in parlamenta. Seveda je pomemben pogoj zares dobre in stalne kontrole, da se čim manj stvari v zvezi z obrambo mistificira po vzorcu nekdanje JLA in da se čim manj stvari pod pretvezo »vojaške skrivnosti« odrta očem in nadzoru kvalificirane javnosti. Zato je treba vztrajati, da naj čim več poslov pri oboroževanju poteka prek javnih razpisov, tako kot je potekal nakup helikopterjev. Tisti, ki zdaj zagovarjajo opuščanje javnih razpisov, bi pač morali temeljito pojasniti, zakaj naj bi bilo to potrebno in koristno.

Edini – nedotakljivi

Zdej vemo, kdo je edino zaslužen in nedotakljiv.

»Skupina slovenskih intelektualcev« (prof. dr. Janez Bernik, prof. dr. France Bučar, prof. dr. Kajetan Gantar, prof. dr. Sergej Gomišček, prof. dr. Matija Horvat, prof. dr. Mišo Jezernik, prof. dr. Bogomir Koželj, prof. dr. Janez Marolt, prof. dr. Marica Marolt-Gomišček, prof. dr. Alenka Medvešek-Radžel, prof. dr. Hinko Muren, prof. dr. Franko Pikelj, prof. dr. Primož Simoniti, Jože Snoj – pisatelj, prof. dr. Ivan Urbančič, prof. dr. Franc Vodopivec, prof. dr. Ernest Vršec, prof. dr. Jože Zagožen, Dane Zajc, predsednik Društva slovenskih pisateljev, član SAZU) nam sporoča, da »po kratkem intermezzu dveh let, ko je bivša antikomunistična opozicija izvajala formalno oblast (ne pa dejanske in kaj šele gospodarsko), sedijo ponovno naslednice stare Partije trdno v sedlu: že nekaj mesecev se vrši čedalje močnejša in čedalje manj prikrita restavracija starih struktur. Pri tem danes seveda ne gre več za ideologijo, marveč za tehnologijo, da se za vsako ceno ohrani oblast... Zaskrbljeni niso le številni ugledni slovenski intelektualci, ampak tudi čedalje več državljan in državljanov Slovenije, in mnogi vidijo v Janezu Janši nosilca svojih upov v boljšo in demokratičnejšo Slovenijo. Ne le zaradi tega, ker je že od leta 1988 simbolna figura slovenske pomladi, ki je postal najbolj prominenten političen zapornik Slovenije, ne le zaradi tega, ker ima kot takratni slovenski obrambni minister velike zasluge, da je lahko Slovenija

1991 brez večjega prelivanja krvi prisilila srbsko-jugoslovnsko armado v umik in Ljubljana ni postala Sarajevo ali Bihać, ampak predvsem zaradi tega, ker neutrudno in vedno znova opozarja na obstoječe nepravilnosti in si prizadeva za boj proti vzrokom in ne le simptomom. Za njega ni škandalozno dejstvo, da obstajajo nepravilnosti kot posledica komunistične dediščine, marveč to, da vladajoči postkomunisti sploh niso pripravljeni ukrepati proti temu in s svojo politiko celo namenoma povzročajo nove nepravilnosti. Socialna nepravilnost, prepojenost državnega aparata, gospodarstva in medijev s strankinimi kadri, podreditev nadzornih organov, manjkajoče reforme v sodstvu in pri policiji, popolno pomanjkanje vsakršnega razčiščevanja preteklosti in vsaj simbolična poprava krivic žrtvam komunistične diktature spodbujajo sicer ustavno zasidrano, ampak ne še zaživeto demokratično in pravno državo že prav v svojih temeljih. Prav tu se loteva svojega dela Janez Janša in zato se postkomunistom zdi čedalje nevarnejši...« (Delo, 2. decembra 1994)

Človeku se najprej zazdi, da ima pred seboj kakšen »revolucionarni proglas«, ne pa »analizo« skupine »uglednih slovenskih intelektualcev«, med katerimi je predvsem precej družboslovcov. Kar pa zadeva opis Janševih preteklih in sedanjih zaslug, pa ta spis brez težave konkurira najvišjim dosežkom (ranih) »realsocialističnih« hvalnic. Vsaj vemo, koliko je ura...

Tako demokracije pač ni mogoče vzpostavljati.

Grožnje – v obe smeri

Afera z videokasetami in komunikacijskimi treningi na ministrstvu za obrambo predvsem kaže, da bi bil že skrajni čas, da bi v predvolilnem času in tudi drugače vojsko in vse, kar je neposredno povezano z njo, čimbolj ločili od vsakodnevnih političnih iger in interesov posameznih strank in političnih grupacij. Domnevne politične zlorabe obrambnega ministrstva oziroma vojske se zdaj nikakor ne morejo zožiti samo na aktualnega ministra Kacina, čeprav seveda tudi njega ne gre kar tako izvezmati. Očitki o domnevni sedanjí nevarni politizaciji vojske letijo s strani nekdanjega ministra za obrambo Janeza Janše in njegovega političnega kroga. Politizacija vojske pa se je začela in prikrivala v času, ko je bil obrambni minister Janša, ko je Janša začel samovoljno presoati, če se osredotočim samo na najbolj obrobne, a vendarle značilne primere, na proslavah katerih državnih praznikov bo vojska sodelovala in na katerih ne, ko je sam samovoljno ukinit vojaške časti za predsednika države in ko je nekatere vodilne kadre v obrambnem ministrstvu in teritorialni obrambi vpletel v svoj odpor proti odstavitvi z mesta ministra za obrambo. Seveda pa bi se lahko našli še kakšni bolj skrb zbujajoči primeri »politizacije« obrambnega področja v času, ko ga je vodil Janša, pa tudi sicer njegovega samovoljnega ravnanja. Vse to je dobro vedeti, ko se soočamo z najnovejšimi obtožbami proti Kacinu. Ne zaradi tega, da bi zmanjševali morebitne napake in odgovornost Kacina, ki očitno v nekaterih potezah, navadah, in razvadah kar dobro posnema svojega predhodnika in nekdanjega prijatelja, ampak da ne bi kdo mislil, da Janša to počenja iz čisto altruističnih razlogov, zgolj zaradi človekovih pravic in boja proti privilegijem. Če bi bilo samo tako, potem bi Janša tudi drugače opravil z različnimi privilegiji v svojem ministrstvu in v krogu okoli sebe. Seveda je nenavadno in nenormalno, če je minister Kacin na letošnji dopust potoval z dvema vojaškima džipoma, z vojaško potapljaško opremo in s spremstvom, ki očitno presega obseg normalnega in predpisanega varovanja. Ravno tako ni prav, če kar tako s helikopterjem poleti na neki skrivnostni sestanek. Enako kot ni prav, da je Janša še nedavno tega ščitil dva svoja visoka strankarska funkcionarja in bivša visoka funkcionarja ministrstva za obrambo, ko so ju kritizirali zaradi neupravičene uporabe službenih ministrskih vozil še tudi potem, ko sta že zdavnaj zapustila ministrstvo in jima potemtakem vozili nista več uradno pripadali.

Pri sedanjem obračunavanju obe strani pozabljata, da se ljudje iz vojske in obrambe sploh ne bi smeli ukvarjati s strankarstvom in strankarsko politiko. Potemtakem ni prav, da jih je Kacinovo ministrstvo, četudi samo na vajah, usposabljal za javno medijsko politično opredeljevanje in politično nastopanje. Prav tako ne ravna prav poslanci, ki so se nenaodoma zblali za njihovo integriteto, zdaj pa jih zlorabljajo za svoje politične interese in tako še dodatno načenjajo njihovo integriteto.

V zvezi z obrambnim področjem se še vedno pojavlja preveč neznanj. Te bo treba razjasniti. Dosledno. Ni prav, da se Janši grozi z dokazi o njegovih napakah pri vodenju in politizaciji obrambnega ministrstva samo takrat, ko je neprijeten. Tako je nenavadno, da Kacin šele zdaj govori o nekakšnem novem razkrivanju dokazov o politizaciji in sumljivem podarjanju pištol v času, ko je bil obrambni minister Janša.

Pripravil: J. K.

Lenart Šetinc, ravnatelj Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani

SLOVENSKA KATEDRALA DUHA, ZNANJA IN INFORMACIJ JE STARA ČASTITLJIVIH 200 LET

Nacionalno knjižnico smo imeli mnogo prej kot samostojno državo – Obvezni izvod omogoča, da je NUK glavni čuvar nacionalnega bogastva na področju knjige – Izposoja na dom prej izjema kot pravilo – Starih rokopisov ni težko ohraniti, moderni papir pa zaradi kislosti propada – Javni register avdio in video posnetkov – Nova stavba za 40 let – Presenečenja v samostanskih in cerkvenih knjižnicah

V teh dneh na najrazličnejše načine svečano proslavljamo petinsedemdesetletnico Univerze v Ljubljani. Zdi se nam, da je eno največjih dejanj, ki bo tudi trajno zaznamovalo častitljiv jubilej visokega šolstva v naši državi, ki sedaj preživlja obdobje preoblikovanja, prav položitev temeljnega kamna in začetek graditve stavbe nove Univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Hkrati z novogradnjo bodo temeljito prenovili tudi častitljivo Plečnikovo arhitektonsko umetnino – stavbo NUK, ki že davno ne ustreza več potrebam nacionalne knjižnice. O delovanju Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, težavah in prihodnosti smo se pogovarjali z ravnateljem NUK Lenartom Šetincem.

ŠETINC: Naj najprej povem, da smo Slovenci imeli nacionalno knjižnico mnogo prej kot samostojno državo. Najprej nekaj besed o zgodovini. Letos je približno 200-letnica javnega odprtja naše knjižnice. Ta knjižnica datira iz leta 1774, ko je Marija Terezija razpustila nekatere samostane in je bila neka količina knjig iz ljubljanskega jezuitskega liceja dana v javno uporabo. Vendar je potem trajalo dvajset let, da so v resnici organizirali javno uporabo in šele leta 1794 so bile te knjige dostopne širši javnosti. To je bilo prvih 637 knjig. Leta 1791 je bila ustanovljena licejska knjižnica v Ljubljani in čez tri leta so te knjige postale dostopne širši javnosti, tako da letos praznujemo 200-letnico prve javne knjižnice – naše predhodnice – na slovenskem nacionalnem področju.

PANORAMA: To pomeni, da ves ta čas knjižnica zbira, hrani, vse kar na Slovenskem izide?

ŠETINC: Osnovna značilnost »nacionalke« je obvezni izvod. Ta obvezni izvod datira že iz Avstrije, in sicer je v prejšnjem stoletju ta knjižnica imela pravico do obveznega izvoda s področja dežele Kranjske. Z nastankom kraljevine Jugoslavije je knjižnica imela pravico do obveznega izvoda iz tistih banovin, kjer so živeli Slovenci. Leta 1945 pa je bila ustanovljena kot Narodna in univerzitetna knjižnica in v bistvu od leta 1945 naprej opravlja moderno funkcijo »nacionalke« – se pravi zbira obvezni izvod in je glavni čuvar nacionalnega bogastva na področju

PANORAMA: Razumemo, da vse gradivo v nacionalni knjižnici ni na voljo vsem, ki bi jih utegnili sanimat, zanima pa nas, če imate v knjižnici vse, kar so napisali Slovenci.

ŠETINC: To je tako imenovani »fond D«, kjer so tiste publikacije, ki so po zakonu bile proglašene za neprimerne. Ta fond je bil samo za raziskovalce kar pa ne pomeni, da pri nas ni bil obdelovan, da ni bil hranjen in da ni bil dopolnjevan, tudi po zaslugi mnogih Slovencev, ki so živeli v tujini, ki so nam sprotno pošiljali posamezne izvode njihovih publikacij, njihovih kulturnih akcij oziroma zapise teh akcij. Ne morem reči, da ni nobene pomanjkljivosti, vendar NUK ima praktično vse, kar se Slovenije tiče. To pomeni vse, kar je povezano s Slovenijo, kar so Slovenci ustvarili, kar je v slovenskem jeziku napisano, kar je napisano v tujih jezikih, pa so avtorji Slovenci – vse kar je Slovenika – to je pojem, ki zajame vse, kar se povezuje s slovenskim nacionalnim bistvom. Funkcijo »nacionalke« v polnem pomenu besede opravlja od leta 1945 naprej po uredbi prve slovenske vlade. Zanimivo je, da ta uredba definira NUK enako, kot so bile v tistem času definirane »nacionalke« v vseh evropskih državah. Tudi Jugoslavija s tega vidika ni bila država, ki bi imela eno »nacionalko«, ampak je vsak narod, vsaka republika imela svojo »nacionalko«. »Nacionalka« pa je tudi eden od simbolov državnosti, tako da bi lahko rekli, da je sam obstoj NUK-a in njegovo konstituiranje leta 1945 eno od državotvornih dejanj prve slovenske vlade.

PANORAMA: Dozda ste govorili o »nacionalki«, zdaj pa še o drugem delu naslova: vloga NUK-a v okviru Univerze ali pa širše študija. S tem ne mislim študijskega raziskovalnega dela, ki poteka z vašimi fondii, ampak širšo umeščenost v Univerzitetni prostor.

ŠETINC: »Nacionalka« je temeljni subjekt na področju pisane besede in nacionalne kulture, ko gre za literaturo in druge oblike kulturne ustvarjalnosti, ki ji jo določa zakon.

PANORAMA: To bova poskušala še osvetliti, saj se pisana beseda relativizira – knjižnica ni več samo knjižnica, saj ne hrani samo knjig.

ŠETINC: To je sedaj čisto nova situacija. Spregovoriti je treba tudi o tem, kaj prinaša nova tehnologija, kakšna je sedaj knjižnica, kaj vse ima in tako naprej. Hotel sem reči, da je za nacionalno kulturo izrednega pomena, da ima svojo osrednjo knjižnico, ki je zadovoljena za to, da zbira, hrani, varuje, pročuje, omogoča proučevanje narodnega, nacionalnega kulturnega bogastva. To slovenska »nacionalka« dela že iz prejšnjega stoletja do danes. V zadnjih desetih letih pa je prišlo do bistvene spremembe koncepcije »nacionalk«. To bistveno spremembo je prinesla nova moderna tehnologija in pa seveda izredno število informacij, ki se pojavljajo na

različnimi podatki. Če pomnožimo dva milijona knjižničnih enot s tem podatkom, se vidi, koliko podatkov je na razpolago. Mi še nimamo računalniško obdelanih dveh milijonov enot. Računalniško imamo obdelane tiste enote, ki so nastale v zadnjih sedmih letih, in tiste, ki smo jih z retrospektivno konverzijo, se pravi za nazaj, vložili v računalnik. Sproti obdelujemo tisto, kar sproti dobivamo. Za nazaj pa, kar je posebno živega materiala, kar se

● **Enako pomembno za NUK kot novogradnja je tudi dejstvo, da zakon o ingradnji UKL vključuje sredstva za prenovu Plečnikove stavbe, arhitekturnega spomenika svetovnega pomena, ki bo skupaj z novo stavbo predstavljala funkcionalno celoto osrednjega slovenskega knjižničnega središča. Prenova Plečnikovega NUK-a pa bo pomembno prispevala k boljšim pogojem za uporabnike kot tudi za zaposlene v NUK v času do ingradnje nove stavbe. Po preselitvi v novi NUK pa bodo v Plečnikovi stavbi ostali najstarejši in najbolj dragoceni knjižnični fondii, rokopisna, glasbena, kartografska, slikovna zbirka, rcstavratorska dejavnost, muzej knjige itd. Plečnikova stavba bo v polni meri zaživela kot razstavno in prireditveno kulturno središče.**

izposoja, kar pride v neko obdelavo. Če neka knjiga ni računalniško obdelana, jo poiščemo v klasičnem katalogu, ko pa se vrne, je računalniško vnescena. Računamo, da je to knjiga, ki je zanimiva za uporabnike. V Sloveniji obstaja vzajemni katalog, v katerem je združenih preko 90 knjižnic v Sloveniji. Tehnično in softversko ga vzdržuje Inštitut za informacijske znanosti iz Maribora in ta sistem ta trenutek obsega približno 700 tisoč knjižničnih enot.

PANORAMA: Znano pa je, da to ni edini računalniški podprt sistem v Sloveniji. Nekatere manjše knjižnice sodo, da ni primeren za-
nje?

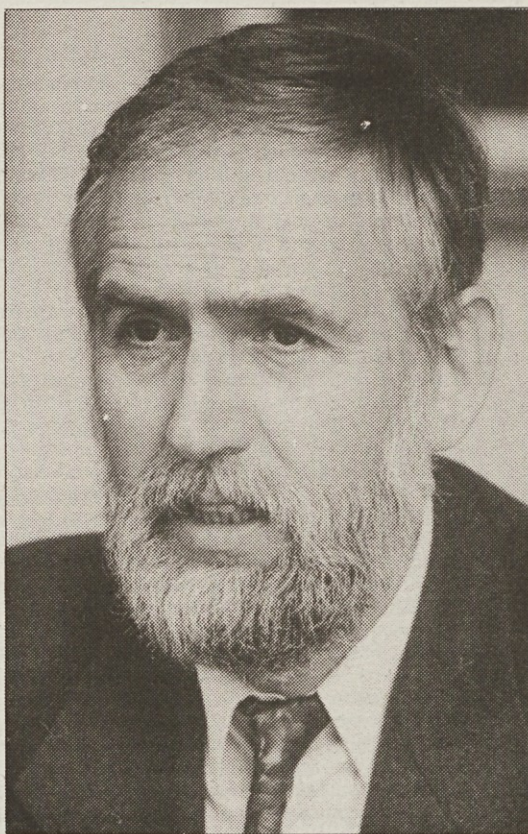
ŠETINC: Ni edini sistem v Sloveniji, je pa daleč največji. Strokovnjaki pravijo, da je v primerjavi z drugimi sistemi zelo dober. Ima pa to pomanjkljivost, da je relativno kompliciran. Seveda so knjižničarji, posebno v manjših knjižnicah zelo prestrašeni, kako ga bodo obvladovali. Zato iščejo nove variante, ki bi vso zadevo poenostavile za uporabo manjših knjižnic, za uporabnike, ki bodo prišli notri preko modema in od katerih ne moreš pričakovati, da se bodo učili preveč zapletenega sistema. Podatki o fondih mnogokrat niso primerljivi med sabo. Posebno tisti iz vzhodne Evrope. Zadnjič smo govorili z nekim knjižničarjem iz Armenije, kjer ima njihova »nacionalka« približno 18 milijonov knjig, se pravi nekajkrat več od nas, vendar je vprašanje, kako oni označujejo periodiko, časopise, ker se pri nas šteje za eno knjižnično enoto en letnik nekega časopisa, ne pa vsaka številka posebej.

PANORAMA: Ustavlja se še za trenutek pri knjigah. Omenili ste emigrantsko literaturo, ki ste jo imeli, pa ni šla v izposajo oziroma ni bila dostopna. Kaj pa je s knjigami, ki prav tako niso dostopne, so pa za slovenski narod izredno dragocene, to so različni rokopisi itn.?

ŠETINC: Zanimivo je, da sedaj v Evropi poteka projekt CERN, to je združenje, konferenca za raziskovanje knjižnice Evrope. Iz vzhodne Evrope je edina vključena »nacionalka« iz Slovenije. Projekt je zelo drag, samo vstop v projekt nas je stal 10.000 ekujev. Gre za idejo, da bi te najstarejše fonde v Evropi popisali, jih spravili v računalnik in jih tako dali v medsebojno uporabo. Ta trenutek nihče ne ve, ali pa bi moral pregledati ogromno klasičnih katalogov, da bi vedel, kaj v Evropi od stare literature sploh obstaja. Projekt CERN načrtuje evropski katalog, v katerem bi se videlo, kaj lahko najdeš v francoski »nacionalki«, kaj v angleški, nemški in kaj v slovenski. Ideja je, da bi bila prav dostopnost starih knjig bolj izražena. Druga ideja pa je, da bi se ena od dvoran v Plečnikovi stavbi, ko se bomo preselili v novo stavbo, spremenila v neke vrste knjižni muzej, kjer bi največje zaklade slovenske »nacionalke« razstavili v stalni zbirki. Zdaj imajo naši uporabniki in širša kulturna javnost samo od časa do časa možnost videti te znamenitosti. Zadržna od znamenitih možnosti je bila v letošnjem letu razstava Stiških rokopisov, ki smo jih prvih po njihovem nastanku združili s tistimi, ki domujejo v avstrijski »nacionalki«.

PANORAMA: Ali imamo, ker smo Slovenci nekoč živeli pod Avstrijo, veliko pomembnih knjižnih zgodovinskih dokumentov zunaj, predvsem na Dunaju?

ŠETINC: Najbolj slaven tak dokument je seveda Trubarjev prevod Katekizma, ki je ohranjen samo v Tübingenu, mi pa ga nimamo. To je pravzaprav



edina od najpomembnejših knjig, ki je nimamo doma. Gotovo pa ima dunajska nacionalka in tudi nekatere druge knjižnice v Evropi nekatere pomembne dokumente, ki so povezani z zgodovino slovenstva. Vendar pa nam ni treba imeti slabe vesti ali občutka manjvrednosti. Slovenska »nacionalka« ima izjemno bogato zakladnico, imamo praktično vse, kar je pomembno za slovenski narod.

PANORAMA: Najbrž tudi sicer zahteva predstavitev takih kulturno-zgodovinskih zakladov posebne ukrepe in omejitve?

ŠETINC: Če nadaljujem – ta dostopnost ima določene omejitve. Ravno primer nedavne predstavitve Stiških rokopisov pokaže vse posebnosti. Skupaj z avstrijskimi strokovnjaki smo skrbeli za varnost tega materiala. Ne sme biti izpostavljen na primer preveliki svetlobi, tako da je zelo problematično za televizijsko snemanje z velikim osvetljevanjem; biti mora v ustreznih temperaturnih pogojih. Računati moramo, da je iz 12. stoletja in vsaka uporaba ga lahko poškoduje in ga ne bi uspeli ohraniti za bodočo generacijo. Pri starih rokopisih moram povedati še, da vse kaže, da bomo brez večjih problemov lahko ohranili vse tisto, kar je na papirusu, lahko bomo ohranili ročno pisane knjige – knjige, ki so delane na ročno izdelanem papirju. Pojavlja pa se problematika tistih knjig in publikacij, ki so tiskane na modernem papirju, ki zaradi svoje kislosti propada. Zanimivo je, da so v Ameriki začeli prej uporabljati ta moderen papir in je njegovo propadanje ta hip pri njih že problem, nas pa to čaka čez kakšnih 20 let, ko bodo preprosto začeli propadati celi letniki posameznih časopisov.

PANORAMA: Mogoče bodo Američani medtem odkrili kakšno metodo za restavriranje?

ŠETINC: Naša restavratorska delavnica je ena najbolj usposobljenih v Evropi. Tudi po zaslugi bavarske vlade, ki nam je podarila poseben stroj za restavriranje starih papirjev. Ta stroj je narejen kot prototip, naredila pa ga je ena nemški sol, ki se ukvarja s problemi restavriranja. To darilo je zelo dragoceno za nas in s tem je naša mlada restavratorska ekipa, ki jo vodi mag. Kolarjeva, sposobna obnoviti tudi zelo poškodovan papir. Hkrati pa razvija tudi različne metode razkislitve oziroma zmanjševanja kislosti papirja. Ta hip obnavljamo Prešernove Poezije. To sponzorira zavarovalnica Slovenika, ker mi denarja za tako drage postopke nimamo. Zato smo spodbudili akcijo »posvojite knjigo« in preko te akcije poskušamo obnavljati najbolj dragocene poškodovane stare knjige, časopise in predvsem rokopise. Kot rečeno, zdaj obnavljamo rokopis Prešernovih Poezij. Obnovljen bo do Prešernovega praznika prihodnje leto in takrat ga bomo tudi predstavili in razstavili javnosti.

PANORAMA: Rekli smo še, da v vaših fondih niso le knjige.

ŠETINC: Poleg knjig imamo še posebne zbirke, kamor sodita kartografska in glasbena zbirka, slikovni material, plakate, slike kot fotografije, v naši zbirki imamo pa tudi nekaj risb in slik kot umetniških del. Nova zbirka, ki v zadnjih letih nastaja, je avdiovizualna. Zdaj imamo tudi javni register avdio in video posnetkov, in avdio ali video posnetek, ki ni vpisan v javni register v NUK-u, se ne sme pojavljati na tržišču, ker nima urejenih avtorskih in drugih razmerij.

PANORAMA: Kaj pa film, ta ima najbrž samostojne ustanove, ki ga hranijo?

ŠETINC: Film je v filmskem arhivu in filmskem muzeju Slovenije, mi filma nimamo. Imamo pa še zelo pomembno zbirko, to je rokopisna zbirka in zbirka starih tiskov. Tu gre za klasičen del vsake »nacionalke«, ta rokopisni del, ki zajema čas do iznajdbe tiska, in najstarejše tiske iz 17. stoletja.

PANORAMA: Omenili ste Arhiv Slovenije. Prihaja med njim in vami do prekrivanja ali je razmejitev pristojnosti jasna?

ŠETINC: Arhiv zbira dokumente, mi zbiramo ti-

Nadaljevanje na naslednji strani

● **NUK bo s ingradnjo univerzitetne knjižnice dobil prepotrebne prostore in informacijsko infrastrukturo. Za bibliotečno dejavnost je namejenih prek 25000 kvadratnih metrov uporabnih površin. Še pomembnejše pa je, da bodo uporabniki knjižničnih storitev v Ljubljani pridobili prek šeststo čitalniških sedešev (danes jih NUK premore nekaj čez dvesto), 56 individualnih študijskih mest, nočno čitalnico, nekajkrat več terminalov za vstop v več kot petsto podatkovnih baz, 200.000 knjig in 22.000 strokovnih revij v prostem dostopu, hitro informacijo in takojšen dostop do vsega knjižničnega gradiva. V saprtih skladiščih bo shranjenih prek dva milijona knjižničnih enot.**

knjige, pa ne samo knjige, tudi drugih informacij. Namreč knjižnica zbira še vrsto drugih knjižničnih gradiv.

PANORAMA: Omenili ste, da je po prvi svetovni vojni knjižnica zbiral obvezne izvode iz banovin, kjer so živeli Slovenci. Kako pa je bilo na primer s »primorsko knjigo«?

ŠETINC: Takrat je NUK imel pravico do obveznega izvoda samo v Dravski in Savski banovini, se pravi v obeh banovinah, kjer so živeli Slovenci. Knjige, ki so jih Slovenci izdajali zunaj Slovenije, pa je knjižnica pridobila na različne načine, jih kupovala, dobila z donacijami itn.

PANORAMA: Se pravi, da to ni bela lista, da so v vaših knjižnih fasah enakopravno zastopane knjige iz vseh slovenskih pokrajin?

ŠETINC: Menim, da ima NUK zelo malo belih lis. Zanimivo je, da je sedaj literatura politične emigracije postala javno dostopna vsem bralcem v Sloveniji. NUK je ves čas po vojni zelo skrbno zbiral to literaturo, tako da smo sedaj lahko razstavili na primer kulturno dejavnost znanega argentinskega Slovenskega akademskega kluba.

PANORAMA: Samo izposojali pa prej emigrantske literature niste, dostopna je bila samo isbrancem?

ŠETINC: To je bilo urejeno s posebnim zakonom. V osnovni orientaciji so bile »nacionalke« v zgodovini namenjene raziskovalcem, študentom, za študij, raziskovanje in znanost. Tako, da dostopnost knjig v »nacionalkah« sploh ni bila običajna in tudi izposoja na dom je bila prej izjema kot pravilo.

področju pisane besede in drugih posebnih zbirk. Kako je vplivala tehnologija? Tehnologija je predvsem omogočila izjemno veliko število podatkov oziroma dostopnost do njih, s tem, da ti sploh ni več treba priti v »nacionalko«. Sedaj lahko doma preko modema oziroma neke vrste prides v podatkovno bazo knjižnice in potem iščeš tisto, kar potrebuješ. Včasih se zadovoljiš že z referalno informacijo, se pravi z informacijo o informaciji o knjižničnem gradivu. Ugotoviš, da le-to obstaja, če pa ga potrebuješ, moraš pač priti v eno od knjižnic. »Nacionalka« je knjižnica, ki ima največ. Mi imamo ta trenutek preko dva milijona enot knjižničnega gradiva.

PANORAMA: To so zelo impresivne številke, ko sem se pripravil na pogovor, sem v leksikonu CZ bral o milijonu, sedaj pravite, da gre še za dva milijona. Vendar so to podatki o knjigah. Informacij pa je zanesljivo veliko več?

ŠETINC: Na vsako knjižno enoto, ki jo obdelamo v računalniškem sistemu, je možnih 1000 podatkov. Se pravi, da je mogoče eno knjigo obdelati s 1000

● **Več kot tretjina naložbe gre v informacijsko in komunikacijsko opremo, Slovenija bo tako dobila, sa potrebe izobraževanja, znanosti, kulture in vedno bolj neposredno tudi gospodarstva moderno izjemno zmogljivo informacijsko središče, ki nas bo učinkovito povezalo v svetovno zakladnico informacij in znanja! Primerjalo se bo lahko s največjimi evropskimi knjižničnimi centri.**

Nadaljevanje s prejšnje strani

ske. To je osnovna razlika in se ne prekrivamo. Seveda se pa, posebno pri starih tiskih in dokumentih pojavljajo določene podvojitve, kar je pa samo v redu, ker se s tem določen dokument bolj zanesljivo shrani. Torej področje dela »nacionalke« se širi, predvsem na avdiovizualnem področju. Moram reči, da je ta naša zbirka zelo nepopolna, ker založniki in izdajatelji ne pošiljajo obveznih izvodov. Zdaj računamo, da se bodo z novim zakonom, ki je zelo strog, eden najbolj strogih v Evropi na tem področju, te stvari popravile.

PANORAMA: Vaša knjižnica pravzaprav »živi« od obveznih izvodov. Je s tem ob kopicah manjših založb kakšna težava?

ŠETINC: Mnogokrat je čutili nejevoljo zaradi obveznega izvoda – ta hip je potrebno poslati 15 ali 16 obveznih izvodov. To je pri majhnih nakladah, ki so v Sloveniji, lahko kar obremenitev za posameznega založnika. Mi pa seveda pri majhnih nakladah zmanjšamo število obveznih izvodov. Če pa gre za biblijsko izdajo Biblije, imamo mi en obvezni izvod, ne pa šestnajstih. Kulturno bistvo obveznega izvoda in obvezni izvod je nastal v zgodovini zato, ker sta se država in kulturna javnost zavedala, da mora biti neka institucija, ki bo zanesljivo hranila, kar je ustvaril človeški duh, znanje, kar je del ustvarjalnosti nekega nacionalnega telesa. Vsakdo, ki pošilja obvezni izvod, je sodelavec tega projekta, sodelavec ohranjanja nacionalnega bogastva za bodočo generacijo. Zato tu ne gre toliko za zakonsko obvezo, gre predvsem za pomembno kulturno politično dejanje. Avtor in založnik sta gotovo zainteresirana, da ostaneta v zgodovini pisane besede ali video in avdio posnetka zabeležena. Pri nas bo zanesljivo ostal zabeležen, kajti pri nas smo dolžni hraniti obvezno število izvodov, ki jih ne smemo izposojati, ne dajati iz NUK-a, da se ne bi izgubili. Mi smo odgovorni, da se vsaka od teh stvari najde tudi čez sto let, dvesto, tristo ali pa tako kot naši najstarejši tiski, 800 ali 600 let po nastanku.

PANORAMA: Morda bi se zdaj lotila gmotnih pogojev opravljanja vašega poslanstva. Kako je s financiranjem, zaposlovanjem, plačilom za delo?

ŠETINC: V lanskem letu je NUK doživel enega najtežjih trenutkov v svoji zgodovini. Finance niso zadoščale niti za najosnovnejše potrebe v hiši, sem štejemo nakupe knjig, tujih knjig, ker je naloga NUK-a tudi ta, da ima na voljo za uporabnike vse pomembne tuje knjige. To je zelo široka naloga, in če kupimo premalo tujih knjig, seveda ne opravljamo svojega kulturnega poslanstva. Letos je po zaslugi in razumevanju predvsem Ministrstva za kulturo in tudi Ministrstva za znanost in tehnologijo NUK skoraj že normalno financiran. Lansko leto smo dobili 70 % sredstev, ki smo jih potrebovali, letos pa smo dobili že skoraj 90 % sredstev, ki jih potrebujemo za minimum našega delovanja. Zato pričakujemo, da bomo v letu 1995 prišli približno na tisto raven, ki nam bi zagotavljala opravljanje naše osnovne funkcije. Povedati moram, da je v NUK-u trenutno zaposlenih 125 ljudi. Če to primerjamo s tujimi »nacionalkami«, ki imajo enako gradiva in enake funkcije, smo zelo skromni pri številu zaposlenih. Makedonci na primer imajo nekaj manj gradiva kot mi, imajo pa 150 zaposlenih; v Zahodni Evropi so knjižnice, ki imajo nekaj več gradiva kot mi, pa ne bistveno več, hkrati pa imajo tudi dvakrat več zaposlenih.

PANORAMA: Koliko pa imate v knjižnici sistemiziranih delovnih mest, najbrž več od trenutne sasedbe?

ŠETINC: Ta trenutek bi bilo optimalno okrog 150 mest, čeprav sistemizacija v tem prostorskih skripcih, v katerih smo sedaj, ni nikoli do konca objektivna. Tudi če bi nam sedaj ministrstvo reklo, da lahko zaposlimo še 25 ljudi, jih ne moremo nikamor namestiti. Iščemo sicer dodatne lokacije v Ljubljani, vendar se funkcija knjižnice opravlja predvsem v tej Plečnikovi stavbi, kjer smo vsi zelo na tesnem. Zato tudi gradimo novi NUK. Z vselitvijo v novo stavbo zato računamo, da bi skupaj s Centralno tehnično knjižnico imeli 220 do 230 zaposlenih, kar pomeni, da bi imel sam NUK 170 do 180 zaposlenih.

PANORAMA: Ali je za CTK v novi zgradbi mišljeno, da deluje kot samostojna ustanova, kot je danes?

ŠETINC: Prihodnja stavba bo v vidika uporabnika celovit sistem. Z vidika statusnih in organizacijskih vprašanj pa bo notri več subjektov, ki bodo samostojno odgovarjali za svoje področje. In tako bo CTK neokrnjena v svoji samostojnosti, z vidika uporabnika pa bo lokacijsko in glede na standard uporabniške storitve del celotnega sistema. V računalniški obdelavi smo pa vsi del istega sistema, tudi 90 knjižnic po Sloveniji, ki polnijo bazo. Največ naslovov napolni NUK, ker je kadrovsko najmočnejši in ker ima na razpolago celo Slovenijo, vendar pomemben delež te baze polnijo tudi druge knjižnice.

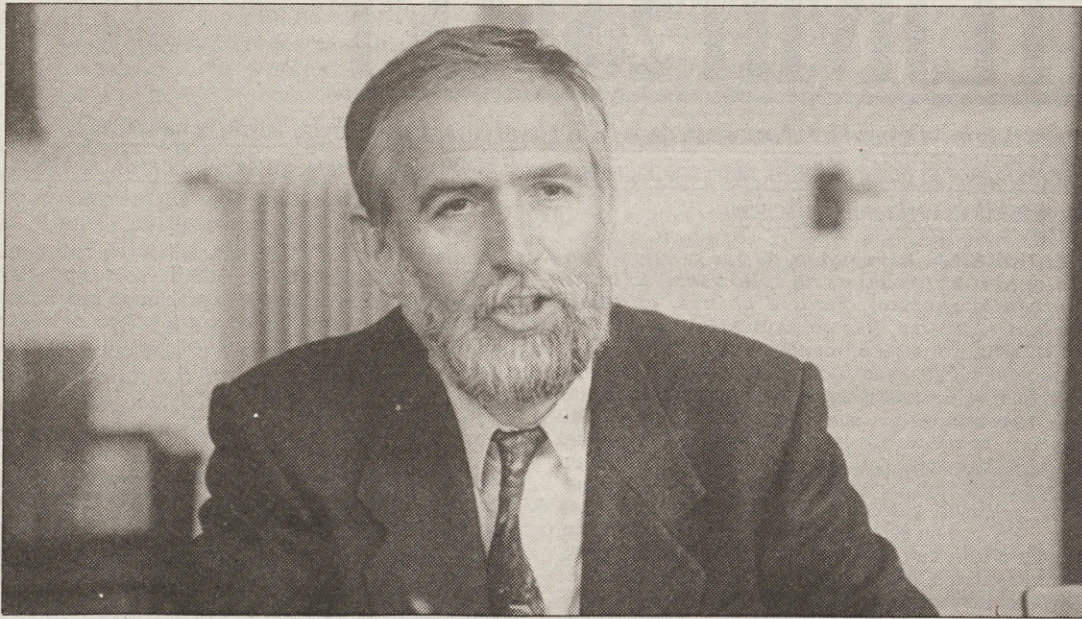
PANORAMA: Če pogledava praktično: jaz grem v Domžalah v knjižnico, se z računalnikom vključim v sistem in iščem knjigo in oni mi povedo, kje je ta knjiga?

ŠETINC: V knjižnicah, ki so vključene v KOBISS, ti lahko pogledajo, kje je ta knjiga in ti bodo našli vse knjižnice, kjer jo imajo. Tudi za izposajo lahko povedo, če je vnešena v KOBISS. Vendar ideja je ta, da boš lahko v knjižnici ali doma preko modema prišel v bazo in tam dobiš vse podatke, ali je na razpolago ali ne. V NUK-u je vedno na razpolago, vendar je ne moreš odnesti, lahko pa jo fotokopiraš. Novi avtorski zakon bo tudi na to področje prinesel določene omejitve.

PANORAMA: Če se vrneva h kadrovskim in finančnim stvarim, tudi plače niso posebej vabljive. Je zakon sedaj kaj popravil?

ŠETINC: Kar zadeva plače, bi lahko rekel, da so bile v prejšnjih letih zelo skromne. Letos pa so se z zakonom o plačah v državnih zavodih tudi v knjižničarstvu nekoliko približale drugim plačam v ne-

● Prav zdaj nastaja novi zakon o knjižničarstvu. Sedanj je iz dvainosemdesetega leta, ki naj bi jasno začrtal okvir javne knjižnične službe, ki jo bo država ustrezno financirala. Določil naj bi delitev nalog javnih ustanov, varoval avtonomnost stroke, omogočil brezplačno, vsem dostopno knjižnično storitev... Zakon naj bi zagotovil enotnost knjižničnega sistema, knjižničarski stroki pa naj bi prepustil določanje mehanizmov in strokovnih rešitev, ki bodo zagotavljale tak enoten sistem. Zelo občutljivo je razmerje med državo in knjižničarsko stroko pri oblikovanju knjižničnega informacijskega sistema. Eden od razlogov, zakaj je slovensko knjižničarstvo na sorazmerno visoki ravni, je prav gotovo to, da država v skladu s dosedanjim zakonodajo ni posegala v strokovno samostojnost.



gospodarstvu. Lahko bi rekel, da se situacija na tem področju bistveno izboljšuje. Z vidika posameznega delavca verjamem, da jo je vedno premalo, z vidika celote pa bi lahko rekel, da je bistveno bolje konec leta, kot je bilo na njegovem začetku.

PANORAMA: To pomeni, da je bilo tudi na tem področju čutili lanski slab gmotni položaj?

ŠETINC: Tako je, lanski položaj in pomanjkanje denarja se je poznalo tudi pri osebnih dohodkih. Nov zakon pa je to v celoti odpravil. Zdaj se položaj institucije glede na plače ne pozna več, ker sedaj ministrstvo plače financira kot posebno postavko. Tako računam, da problemov z izplačilom plač ne bomo imeli, razen če jih bo imela cela državna uprava. Zanimivo je, da smo ob uveljavitvi novega sistema, pri 124 odločbah, ki sem jih podpisal, imeli le dve pritožbi in obe sta bili upravičeni. Pri eni je šlo za računsko napako, pri drugi pa je v času, ko je dobila delavka odločbo, izpolnila enega od pogojev, se pravi število let, in smo ji tako avtomatično popravili odločbo. Tako z novim sistemom plač očitno ni bilo nobenega nezadovoljstva.

PANORAMA: Kakšen profil kadrov imate v NUK? Gre predvsem za visoko izobražene strokovnjake knjižničarje?

ŠETINC: Več kot polovica ljudi ima visoko ali višjo izobrazbo, to so knjižničarji in bibliotekarji, strokovnjaki, specialisti za to področje. Imamo pa tudi specialiste s področja restavratorskega dela, specialiste v rokopišnem oddelku, ki je neka specialna dejavnost, specialiste za glasbeno zbirko in seveda splošne službe, kjer so profili taki kot drugje. Vsi zaposleni pa so zelo obremenjeni zaradi premajhnega števila delavcev. To se kaže, ko morajo biti določena dela opravljena ne glede na to, koliko nas je. V letošnjem letu, ko smo nakupili nekaj več literature kot prej, imamo izjemne težave z obdelavo te literature. Nič nam ne pomaga, da nakupimo nove knjige, če pa morajo te čakati na vključitev v normalno uporabo nekaj mesecev. Zato poskušamo vse, da bi ta posel čimprej opravili, vendar se nam zaradi premajhnega števila zaposlenih pojavljajo ozka grla. Ker pa nam novi sistem plač vseeno ne omogoča kakšne velike stimulacije, ne moremo izjemnih naporov zaposlenih tudi izjemno nagradjevati. To je ena od težav, s katero se srečujem kot ravnatelj te institucije.

PANORAMA: Veliko problemov bo odpravljanih z novo gradnjo. Hkrati boste gradili novo in adaptirali obstoječo stavbo. Kdaj boste delovali v novih razmerah?

ŠETINC: Za nas je enako pomembna novogradnja kot obnova Plečnikove stavbe. Mislim, da je kulturna sramota, da je ta stavba v takšnem stanju kot je. Stanje pa je slabo tako pri zunanosti stavbe kot tudi s funkcionalnega vidika in je potrebna obnova. Hkrati želimo obnovo v času do izgradnje nove zgradbe izboljšati pogoje dela predvsem za uporabnike in pa tudi za zaposlene v stari hiši. Načrtujemo, da bomo do leta 1996, kot piše v zakonu o izgradnji, končali obnovo stare stavbe in stavbo tako obnovili, da bo že prvi vtis, da vstopaš v knjižnico. To pomeni, da bo že spodaj pri vhodu dostop do katalogov in terminalov. V pritličju bomo morali urediti sprejemnico, kot se spodobi za knjižnico. Žal prostega dostopa do knjig še ne bomo mogli urediti, ker tega prostorske možnosti ne omogočajo. Pomemben pa je tudi prost dostop do katalogov in terminalov in seveda drugačen sprejem uporabnikov NUK. Uredili bi radi dvigalo, saj ima NUK višino osmih nadstropij. Staro neustreza več normativom, problem pa je tudi, kako hkrati ustreči normativom in ohraniti Plečnikovo arhitekturo. NUK bo v stari in v novi stavbi deloval kot celota. V stari stavbi bodo ostale nekatere klasične naloge »nacionalke«, predvsem

posebne zbirke, stari tiski, dragocene zbirke itd. Moderni del pa bi prestavili v novo stavbo. Tu bo ostala še čitalnica, dvorana za prireditve in razstave, muzej knjige. To pomeni, da Plečnikova stavba ne bo samevala, nasprotno, po našem konceptu bo sem prihajalo še več ljudi kot doslej, ker bo tu več prireditev, razstav zakladov NUK-a stalna zbirka itn. Zanimivo je to, da je Plečnik računal, da bo ta hiša zadostovala za 50 let in da je njena kapaciteta za približno 200 tisoč knjig in knjižnih enot. Leta 1941, ko je bila stavba naseljena, je bilo že jasno, da ne bo vzdržala toliko let. V povojnih letih, ko je NUK dobival obvezni tisk s celotnega področja Jugoslavije, to je preko 10 tisoč – poleg tega je NUK tudi nakupoval knjige in bilo je veliko donacij – se je pa to število začelo tako hitro množiti, da je v prvih povojnih letih dosegel 200 tisoč in je danes 10-krat presegel načrtovani fond. Tudi zato je potrebna novogradnja. Če ponovim – nova in stara stavba bosta ostali celota, ki bo zagotovila uporabnikom, to pa so predvsem uporabniki z Univerze, s področja izobraževanja in kulture raziskovalne znanosti vse, kar od kakšne ustanove pričakujejo. Na drugi strani bo Plečnikova stavba zagotovila nekatere klasične funkcije in omogočila nekatere dejavnosti, ki jih sedaj ne moremo razvijati zaradi pomanjkanja prostora.

PANORAMA: Kdaj je predvideno, da bo dokončana nova stavba, Univerzitetne knjižnice v Ljubljani?

ŠETINC: Po zakonu je predvideno, da se bo gradilo od leta 1994 do 1998. Ker pa je bil zakon sprejet konec leta 1994, je že tu nastala določena zamuda.

● Ob sprejetju tako pomembne odločitve je potrebno odgovoriti, kakšna je moderna vloga in prihodnost knjižničarstva in še posebej nacionalke. Najmanj štirje temeljni vidiki determinirajo vlogo in razvoj nacionalnega knjižničnega sistema. Tako temeljno poslanstvo nacionalne knjižnice opredeljuje moderna koncepcija nacionalne države, gre za vzpostavljanje reprezentiranja in ohranjanje nacionalne identitete in kulture. Ni potrebno posebej poudarjati, kako pomembno je to za mlado državo... Drugi vidik, ki določa pomen knjižničnega sistema je ekonomski razvoj, ki je odvisen od informacijske podlage in ki postavlja pred knjižnice vedno večje zahteve. Pravo revolucijo so prinesle v knjižničarstvo nove tehnologije, ki omogočajo uresničitev nekdaj utopičnih zamisli o modernem svetu kot »globalni vasi«. Sodobna knjižnica je nenadomestljivo informacijsko središče in okno v svet. Četrti faktor, ki določa vlogo in razvoj knjižnic je razvoj socialne države, ki naj zagotovi brezplačen in enakopraven dostop do informacij, ki so pomembne za izobraževanje, znanost in dvig kulturne ravni.

Ministrstvo za znanost in tehnologijo vztraja pri tem, da se rokov držimo. Problemi so z nekaterimi pravnoformalnimi postopki, kot so na primer denacionalizacija, pridobivanje zemljišč, nadomestna stanovanja itn. Težava je tudi v blokadi Mestne skupščine, ki ni mogla sprejeti dokončnih odločitev na tem področju. Računamo, da bo po konstituiranju novega mestnega sveta ena prvih točk prav gotovo izgradnja UKL, kar pomeni, da bo mestni svet svoja stališča do tega opredelil in še naprej izpolnjeval obveznosti do tega projekta. Mesto Ljubljana pa je že dalo določena sredstva za arheološka izkopavanja, nekaj sredstev je bilo vloženih v pripravo zemljišča, največji angažma sredstev pa naj bi bil v letu 1995. Po oceni strokovnjakov bo potrebno vložiti v pripravo zemljišča 1 milijardo tolarjev. To je prva težava, ki se lahko zgodi. Upamo, da ne bo pomenila zamika. Sicer pa skeptiki pravijo, da bomo gradili 10 let, optimisti pa, da bo konec leta 1998 gradnja končana.

Nisem ne skeptik ne optimist, bomo pa zelo vztrajali pri investitorjih in si prizadevali, da bo stvar čimprej končana. Res je bila Plečnikova stavba zgrajena v 10 letih. Lahko pa se tako pri prenovi kot pri gradnji pojavijo nenadni problemi, ki jih ne moremo predvideti. Tu imam tudi perspektiv, kjer so naštet podatki, kaj vse pridobimo, koliko je kvadrature. Vse skupaj niti ni tako impozantno. Dobimo 22 tisoč kvadratnih metrov uporabljenih biblioteknih površin, v Plečnikovi zgradbi pa jih imamo za primerjavo 5000. Načrtovalci so izračunali, da bo to zdržalo 30 do 40 let. Res pa je, da zaradi prodora elektronskega medija ne vemo, kakšna bo čez 20 let produkcija klasičnih tiskov. Verjamemo sicer, da bo tisk še vedno ostal glavna veja duhovne produkcije, vendar

se bo produkcija na elektronskem mediju, ki bo ohranjala tudi originalne tekste, ne samo referalne podatke, večala. Zato pričakujemo, da bo potreba po skladiščih manjša, kajti elektronska skladišča so mnogo zmogljivejša. Na enem CD ROM-u lahko spravimo za nekaj skladišč knjig.

PANORAMA: Včasih ste imeli sponzorje za knjige? Ali akcija »Posvojite knjigo« še poteka?

ŠETINC: Naša akcija »Posvojite knjigo« teče že nekaj let in gre za neke vrste sponzorstva. Posamezne institucije ali podjetja so bila pripravljena sofinancirati restavracijo posamezne knjige ali nakup posameznega tiska ali knjige, ki je v tujini, ali pa nakup pomembne dediščine, ki jo lahko dobimo. Letos smo pridobili pomembno Kocbekovo dediščino, lani Vidmarjevo zelo bogato dediščino. Število teh dediščin se zelo povečuje, naš največji problem pa je, da nimamo dovolj ljudi, da bi to dediščino hitro in strokovno uredili. Zelo smo hvaležni vsakemu, ki nam omogoči nakup, vendar pa imamo potem težave pri obdelavi gradiva.

PANORAMA: Če prav razumemo, so donacije ena vrsta, sponzoriranje posameznih odkupov pa druga?

ŠETINC: Tako je, akcija »Posvojite knjigo« teče tako, da smo izdali katalog, v katerem so stare knjige, ki so potrebne temeljitega restavratorskega postopka. Restavriranje knjige traja tudi pol leta, če je obsežna, ker je treba obdelati vsako stran posebej, obnoviti papir in potem se skuša čimbolj verno tudi po barvah obnoviti knjigo. Tu imamo veliko razumevanje podjetij, vsako leto obnovimo kar nekaj knjig. Kot sem že omenil, imamo ta hip v delu obnovo Prešernovih Poezij, ki nas bo stala desetine tisočev mark. Što akojo upamo, da bomo lahko predstavili knjigo naslednje leto.

PANORAMA: Ali zasebni zbiralci na tem področju predstavljajo kakšno težavo, konkurenco, ali imajo kakšne stvari, ki jih vi nimate?

ŠETINC: Gotovo, da so pomembni zasebni zbiralci. Zanimivo je, da se sedaj pojavljajo zasebni zbiralci s Hrvaške, ki nam ponujajo v odkup določena gradiva. Seveda smo zainteresirani za takšne odkupe in skupaj z ministrstvom za kulturo potem presojava, kaj odkupiti in česa ne. Sicer pa ne samo pri nas, tudi v tujini so zasebni zbiralci in posamezne knjižnice, ki imajo veliko gradiv. Zanimivo pa je, da mi še vedno ne vemo, kakšna gradiva se skrivajo v samostanskih in cerkvenih knjižnicah v Sloveniji. Mnoge od teh knjižnic niso urejene, oziroma nimajo narejenih katalogov in je neznanka, kaj je v njih. Gospod Jaro Dolar, dolgoletni ravnatelj knjižnice in velik knjižnični strokovnjak, ta hip ureja dve samostanski knjižnici in pripoveduje, da se je tu našlo precej zanimivih stvari. Upamo, da bo projekt, ki sem ga prej omenil, CERL, ta evropski katalog starih tiskov, če bomo vanj uspeli vključiti tudi vse samostanske knjižnice, predstavil tudi bogastvo, ki se tam skriva in ga ne poznamo.

PANORAMA: To se pravi, da gradivo v samostanskih knjižnicah ni obdelano, dostopno pa je?

ŠETINC: Seveda, to zahteva posebne strokovnjake, ki jih je malo. Treba je znati latinsko, grško, glagolico, zanesljivo je treba znati nemško, ki je v teh starih tistih zelo pomemben jezik, pa gotovo. To pomeni klasično izobražene ljudi, ki pa jih je ta trenutek zelo malo in so seveda zelo zaposleni. Ta hip posojamo našega strokovnjaka bibliotekarja g. Kocjanciča teološki knjižnici v Ljubljani, kjer dela naloge na tem področju. g. Jaro Dolar tudi dela to in pa naš rokopišni oddelk se s tem ukvarja. So še drugi strokovnjaki, ob Stiških rokopiših nam je pomagala dr. Golobova, pomagajo nam še strokovnjaki z Univerze, vendar je teh še vedno premalo, da bi lahko obdelali vse gradivo, ki je na voljo.

PANORAMA: Očitno je čisto drugače, kot si ljudje predstavljajo, da je fond na voljo in je dostopen. Tu je še ogromno dela, da bo ta fond res postal dostopen?

ŠETINC: Tako je. Če bi rekel, kateri sta dve največji bodoči nalogi »nacionalke«, je prva gotovo vključiti se v svetovni informacijski sistem. To se pravi, da bo »nacionalka« s svojim gradivom dostopna celemu svetu in da bomo preko »nacionalke« ali direktno z dostopom v tuje baze lahko brskali po tujih knjižnicah na kateremkoli delu sveta. Se pravi informacijsko središče Slovenije, ki bo ne samo za kulturo, izobraževanje in znanost, ampak tudi za gospodarstvo vedno bolj pomembna točka. Druga naloga »nacionalke« pa je gotovo ta, da retrospektivno, se pravi nazaj, pogleda in uredi ter da možnost dostopa do vsega tistega bogastva, ki ga »nacionalka« hrani tukaj sama ali pa je shranjeno v drugih knjižnicah v Sloveniji, kjer imajo tudi nekatere dragocene tiske, ki pa niso vključeni v KOBISS.

PANORAMA: Lahko domnevamo, da je shranjeno, pa sploh ni nujno, da vemo, kaj je notri?

ŠETINC: Shranjeno je v starih katalogih, po katerih moras brskati ročno, in do tega se lahko dokopljejo res samo tisti, ki so specialisti za posamezno področje, medtem ko za široko uporabo ne pride v poštev. Študent na primer enostavno nima časa, da bi prebrskal 5 ali 10 starih katalogov v knjižnicah, da bi prišel do starega tiska, ki bi ga potreboval. Gre za to, da bi računalniško obdelali tudi stare tiske, in ta naloga je zelo pomembna v prihodnjem obdobju.

Hvala lepa!

Igor Žitnik

● NUK je nacionalna in univerzitetna knjižnica hkrati. Gre za zgodovinsko oblikovno vlogo NUK. Ob nastanku ljubljanske univerze 1919 je takratna Državna študijska knjižnica v Ljubljani dejansko prevzela tudi vlogo univerzitetne knjižnice. Leta 1939 pa je z zakonom o univerzah dobila naziv Univerzitetna biblioteka v Ljubljani. Leta 1945 je prava slovenska vlada opredelila vlogo NUK kot narodne in univerzitetne knjižnice. Podobno povezavo poznamo tudi v nekaterih drugih knjižničarsko razvitejših državah, n.p.r. na Danskem, Finskem, Švedskem, v Israelu itd.

Pravičnost – več kot parola



Piše: Martin Ivanič

Kolikor je bilo mogoče razbrati iz sprotnega poročanja o kongresu svobodnih sindikatov, so med obravnavami izrazito prevladovala plače. Še zlasti kritičen je bil kongres – ne toliko zastran višine plač – kolikor glede njihove nerednosti.

S tema »poudarkoma« je zagotovo dobil razločno sindikalno vsebino, dasiravno to ne pomeni, da je z vsemi drugimi sindikalnimi vprašanji vse v redu. Nasprotno, v redu ni marsikaj, kar je prejkone odvisno od sindikatov samih, vendar tokrat to zanemaramo.

V dejstvu, da kongres ni v ospredje potisnil zgolj višine plač, je moč videti svojevrsten realizem (če je seveda odslidikal dejansko stališče članstva). Posebnost naše prejšnje ureditve je bila, da je pravico do dela v sklopu temeljnih pravic in svoboščin postavljala na visoko mesto. Praktično je bilo tako, da je morala družba (država) določiti zagotoviti delo. Danes nam je jasno – pa ne zgolj zaradi obnove kapitalizma v njegovi slabši inačici, temveč zaradi golega realizma – da v tej obliki ta pravica ne more obstajati. Nihče ne more od nikogar pravice do dela iztožiti, če povemo najbolj otipljivo.

Žal to »realistično dejstvo«

omogoča, da delojemalci hude manipulacije. Kratko povedano: če ti ni kaj vseč, greš lahko drugam! Toda kam? Ni dela, pogosto žal za pristo delo ni prave kvalifikacije. Prva trpka ugotovitev je torej, da dela ni dovolj – vsaj pametnega, produktivnega ne, saj nekoč smo si delovna mesta kar malce izmisljali. Druga trpka ugotovitev pa je, da smo pač v položaju, ko zaradi razmer v gospodarstvu, zaradi drage države, zaradi zmede in močne samovolje v t.i. preobrazbenem času delojemalci več kot toliko za svoje delo ne morejo prejeti. Kaže, da se torej tega zavedajo samo delojemalci oziroma sindikati. In kaže, da so delodajalci in država s to njihovo treznostjo zadovoljni. Kar žal ne pomeni, da ne skušajo delojemalcev kljub temu še bolj stisniti ob zid.

Ob tem pa obstaja še ona tretja situacija, ko delo menda je in ko delavci kar zadovoljivo opravljajo svoj posel, plačila pa mesece od nikoder ni. Ker je to resnično perverzno položaj, se mi zdi pravilno,

da je kongres v to vprašanje usmeril ost svoje kritičnosti. Kritiki samoupravljanja (če hočete – prejšnje ureditve) so pogosto govorili, da o mnogih zadevah, ki so bile po sistemski regulativi stvar odločanja delavcev, le-ti nimajo kaj odločati, ker se na stvari preprosto ne spoznajo. Deloma jim je praktično stanje stvari dajalo prav. Številni zaposleni ljudje so samoupravno odločanje o zadevah, ki jih bodisi niso zanimali ali pa jih niso razumeli, doživljali kot dolgočasno nadlogo. In čeprav vse skupaj v samoupravljanju le ni bilo tako preprosto, recimo, da je (bilo) bolj ali manj res tako. To pa pomeni, da delavec išče delo, ki ga pod zakonitimi in civiliziranimi pogoji tudi sprejme in v redu opravi. Tedaj ga lahko zanima le še pošteno (pravočasno in po višini ustrezno) plačilo. Plačila – tudi skromnejšega, kot bi bilo pravično – pa od nikoder. Ali naj se delavci v razmerah, ko se zavoljo lastninskega stanja podjetja in njihovega neumevanja poslovnih zadev, brez konca in kraja obnašajo solidarno in brez pravice in možnosti, da bi na poslovanje (razen s solidnim delom) vplivali, čakajo, da bo lastnik naposled – morda celo spekulativno – šel v stečaj?

Sedaj se vračam k izhodiščem nastajajoče slovenske države, ki je zagotavljala, da hoče biti ne samo demokratična in pravna, temveč tudi socialna. Zadnje po mojem pomeni pravična. Res je, da država (torej zaposleni oziroma davkoplačevalci) daje kar veliko sredstev za t.i. socialne transferje, kar naj med drugim pomeni gmotno varnost za brezposelne. Toda nekeje mora kljub vsemu obstajati huda napaka v delovanju te »socialne« države. Po vsem sodeč pravičnost ni zapisana med njene aksiome. Brutalno smo soočeni z vpraša-

njem, če (Karitas, Rdeči križ in druge redke ptice bomo kot nedržavne odmislili) od naše sedanje države, pač glede na krmlino posadko, vsaj kakšen preostanek pravičnosti (morda tudi solidarnosti) delavci sploh lahko pričakujejo. Pravim na splošno delavci, saj se lahko vsakdo med nami hitro znajde v položaju onih, ki sicer delajo, a zlepa ne prejmejo plačila. Novopečeni državni politični parveniti si po vsem sodeč jemljejo državo za svojo zasebno zadevo (v ilustracijo navedimo obnašanje J. Kacina in J. Janše v razpiti video-zdravi). Ta sindrom sega od vrha države navzdol do podjetnikov, direktorjev, številnih denacionalizacijskih upraviteljev s Cerkvijo na čelu itd. Po eni strani se morda res zdi, da je razpravljanje o pravičnosti in poštenosti stvar sajnjačev in filantropov, svet pa vrtiljo naprej brezobzirni sebičnejši, ki vedo, kaj hočejo, in na svoj način razumljen boj za preživetje razglašajo kot najvišje načelo in temeljno gonilo razvoja. Ne da bi trdili, da je resnica nekeje vmes, bo bržkone držalo, da je v civilizirani družbi na neki način potrebno oboje: nesentimentalna učinkovitost, katere nosilci in zagovorniki bodo slej ko prej posamezniki, in pravična mera pravičnosti, za katero mora skrbeti organizirana skupnost prek svojega servisa, torej države.

Država se zastran tega ne more poniglavo zanašati samo na redke in pogosto osamljene humanitarne asociacije.

Pravičnost je imperativ sodobne družbe, je pomemben korativ tistih družbenih »nagovov«, ki se sicer lahko sprevržejo v rušilno, morda bi lahko zapisali kar prekucniško silo. V tem smislu je nepopustljivo opozorjanje na pravičnost pravica in dolžnost tudi delojemalcev. Zdi se, da je na kongresu prišla do izraza.

arena

Pri rečeh z videokasetami, ki so se pripetile obrambnemu ministrstvu oz. obrambnemu ministru Jelku Kacinu, človek res ne ve, ali naj se reži ali naj se iskreno razjoče ali preprosto pretaka krokodilje solze. Predvsem se najprej vsilijo občutki, če ne celo prepričanje, da bi na komunikacijski trening najprej moral sam obrambni minister, ki



Kasetar

je sicer te treninge naročil za svoje podrejene. Sam minister je namreč ustrelil grozovanskega komunikacijskega kozla, ko je izjavil, da enemu od izvajalcev teh treningov pač ne bi bilo treba sežigati videotrakov, ko so jih hoteli dobiti v roke pripadniki vojaške tajne policije. Vsak pameten izvajalec bi namreč storil natanko enako, ker pač taki posnetki tajni policiji ne smejo v roke, čeprav se ji po njih cedijo sline. Že načeloma ne, kaj šele ob pomisli na njene morebitne motive. Morda bi jih rada imela, da bi jih nesla na nos Kacinu, morda Janši ali pa komu tretjemu. Skratka, minister je reagiral popolnoma napačno, diletantsko in je nujno potreben komunikacijskega pouka. Očitno so mu slavošpevi iz časov vojne tako stopili v glavo, da je prepričan, da o komunikologiji vse ve.

Komunikacijski treningi so sicer vsakdanja zadeva, ne samo taki, ki zadevajo besede, izjave. Tudi sicer se je treba v komuniciranju z javnostjo znati obnašati in to je običajno stvar strokovnega pouka. Seveda smo lahko samo zadovoljni, če se državnim uradniki učijo, kako komunicirati z javnostjo. Trikov nikoli ne zmanjka, z nobene strani. Znan je star TV trik: če TV povabi, denimo, dva kandidata v studio in jima, zaradi »tehničnih razlogov« zapove barvo obleke, enemu temno modro in drugemu svetlo sivo, bo slednjega naredila »nevidnega« z enakim svetlosivim ozadjem, ker pač hoče favorizirati »temnomodrega«. Seveda naša TV takim trikom še ni drosila. Zakaj tudi bi, ko pa si favoriziranje kandidatov oz. posameznikov privoščijo kar naravnost. Njeno obnašanje ob sedanjih volitvah je najboljši dokaz.

Sicer pa se vrnimo h Kacinu. Prav smešno je prebirati, kako se obrambni minister mora ukvarjati z nekakšnimi kasetami in odgovarjati, ali jih je gledal ali ne, namesto da bi se pustil spraševati o obrambi države, kakšna je njegova obrambna doktrina, kakšno vojaško opremo kupuje, ali je ta skladna z dolgoročnimi obrambnimi usmeritvami države, kaj je in bo storil glede povezovanja Slovenije z mednarodnimi organizacijami na obrambnem področju, ali ima v svoji gardi sploh kakšnega častnika, ki bi nas lahko kvalificirano zastopal v Bruslju, ali ima usposobljene ljudi za vojaške predstavnike v tujih državah, itd. To so zadeve, o katerih naj bi govoril obrambni minister, sedaj pa se zdi, kot da se o teh zadevah ne zna pogovarjati. Nazadnje pridemo res do razmišljanja, da o resorju, ki ga vodi, ve premalo ali nič. Bog nam varuj domovino!

Če že imamo v delu sedanjega obrambnega ministra, pa se lotimo še nekdanjega, vendar kot predsednika socialdemokratov. Janez Janša si je skupaj s podpredsedniki stranke Barbaro Medved, Ivom Hvalico in dr. Božidarjem Brudarjem te dni privoščil še eno mednarodno potezo, ki ga je lopnila po glavi. Iz Budimpešte se je namreč v Ljubljani znašlo pismo, ki so ga omenjeni socialdemokrati napisali članom Socialistične internaci-



Pralec

onale, to pa je organizacija, ki ima v Evropi najpomembnejši politični vpliv. Njeno moč je Slovenija najbolj občutila, ko je šlo za njeno priznanje. Brez glasu Socialistične internacionale bi ta reč šla namreč precej glasno.

Članstvo v Socialistični internacionali je seveda zelo pomembno, že naziv pa pove, da gre za socialistične, socialdemokratske in stranke podobne leve usmeritve. Do članstva je kar zahtevna pot in zanj si iz Slovenije prizadevata dve stranki – Janševi socialdemokrati in Kocijancičeva Zdržena lista socialnih demokratov. Točneje povedano – od sobote naprej še samo Janša. Zdržena lista je bila namreč na budimpeštanskem sestanku Socialistične internacionale že sprejeta za polnopravno članico. Janša je kajpak to poskusil preprečiti in je zato Socialistični internacionali napisal pismo, ki pa je take vsebine, da bi bilo kvečjemu dobro za pamflet, ki bi ga znotraj države razširjala slovenska združena desnica.

To pismo je samo dokaz, kako ničevne so mednarodne izkušnje gospoda Janše, ki bi seveda moral vedeti, da v novi Sloveniji pred mednarodno javnostjo ne more igrati nekakšnega disidenta. Dragi tovariši, kot je člane sveta Socialistične internacionale naslovil gospod Janša, so seveda njegovo pismo mirno vtaknili med pozabljene papirje, saj se s takimi godljami sploh nečemu ukvarjati. Kakšna slovenska naivnost! Mar si nekateri slovenski politiki, Janša namreč ni edini, domišljajo, da so mednarodne organizacije narejene po meri slovenske politične scene in da bodo oder za prerekanja o notranjih odnosih posameznih držav?

Janša namreč v pismu blati Združeno listo s takimi oslarijami, ki jim še doma ne bi verjeli. Najbolj krepka je tista, da se bodo v Združeni listi pod vplivom kapitala, ki so si ga in si ga bodo prigrabili, slejkoprej začeli boriti proti socialnim pravičnim. Krepka je tudi ta, da ZL obvladuje medije, ve pa se, da prav Janši glavni mediji nenehno »držijo štang«. In tako naprej po slovensko, po lotrčji gor in dol. Ni čudno, da ob Janševem pismu, čeprav je v njem zapisal tudi, da bo v članjenje ZL škodilo ugledu Socialistične internacionale v Sloveniji, v Budimpešti niti trenili niso in so Združeno listo soglasno sprejeli za člana. In glej ga zlomka, istočasno so iz podmladka Socialistične internacionale izključili prav Janševce mladce, ker pač nekritično podpirajo Janševu politiko, ki je pač Socialistični internacionali neznana in nesprejemljiva čudna desna varianta socialdemokracije. Kaj bo le rekel Janša? Prav imam jaz, Socialistična internacionala je trapasta?

Boža Gloda

Mi in Evropska unija



Piše: Jože Smole

Preveliko navdušenje za katerokoli stvar ni ravno smotno. To velja tudi za evforijo o naši pridružitvi Evropski uniji, še posebej če ima znake prosjačenja in klečeplazenja. S takšnim obnašanjem se sami podcenjujemo in pristajamo na vlogo objekta v mednarodnih odnosih.

Nesporna je želja ogromne večine Slovencev, da bi naša država postala polnopravna članica Evropske unije. To dobro vedo vse njene vodstvene strukture in so dolžne jasno odgovoriti. Za zdaj so dale prednost državam, ki so še pred nekaj leti bile sovjetski sateliti. Do Slovenije, ki je bila v okviru neodvisne, neuvrščene Jugoslavije, pa se obnašajo precej zadržano. To pomeni, da se do zdaj niso ravnali po kriterijih demokratičnosti in evropske usmeritve, ampak so bili očitno motivirani predvsem s širjenjem na vzhod. Pri tem imajo pred očmi, da bodo imeli z Rusijo kot veliko silo tudi v prihodnje huda sočena, zlasti v srednji in vzhodni

Evropi. Za Slovenijo pa so gotovi, da je tako in tako v evropskem in zahodnem interesnem področju.

V našem tisku in nastopih naših politikov se v glavnem prikazuje samo dobre strani Evropske unije. Premalo pozornosti pa je namenjene osvetlitvi njenih notranjih protislovij. Ta se kažejo tudi v vse večjih zaostritvah med zagovorniki centralizma na eni in branilci federativne ureditve, ki spoštuje suverenost držav članic, na drugi strani.

Ugledni tednik The European, ki se dosledno zavzema za evropsko idejo, je v uvodniku opozoril, da bi se politična elita Evropske unije morala resno zamisliti nad

norveškim NE. Nesmiselno bi bilo Norvežanom pripisovati protievropsko usmerjenost. Gre preprosto za njihovo zaskrbljenost nad vse večjim centralizmom Evropske unije in vse pomembnejšo vlogo rastoče birokracije v Bruslju. Prav tako bi kazalo resno obravnavati zadržke do sedanje Evropske unije, ki jih je izrazilo 43% Fincev in 47% Švedov.

V Švici, ki zavzema pomembno mesto v Evropi in v svetu, ni nobenega resnega gibanja za priključitev k Evropski uniji. Švicarji očitno ne mislijo, da z dosledno obrambo svojega samostojnega položaja in klasične nevtralnosti slabijo svoje gospodarske in finančne pozicije v Evropi.

Naši odgovorni državni dejavniki bi bili dolžni naši javnosti predložiti tudi obveznosti, ki jih prinaša povezovanje z Evropsko unijo. Med njimi so tudi finančne dajatve za proračun Evropske unije. Znano je, da se ta povečuje iz leta v leto. Majorjeva vlada se je komaj obdržala na oblasti, ko se je v parlamentu odločalo o povečanju britanskem finančnem prispevku v skupno blagajno EU. Nasprotovanje skupine poslancev vladajoče konzervativne stranke je prav pri tem vprašanju močno oslabilo Majorjevo

vlado v parlamentu.

V Evropski uniji prihajajo na dan tudi razhajanja o širitvi in njeni prihodnji podobi. Nemčija se aktivno zavzema za postopno vključevanje Poljske, Češke, Slovaške in Madžarske, kasneje tudi Rumunije in Bolgarije ter Litve, Estonije in Letonije, medtem ko so predstavniki Francije vse bolj zadržani do predlagane razširitve. Predsednik francoske vlade Edouard Balladur je v obširnem članku za Le Monde zapisal: »Razširjena Evropa, ki bi vključevala veliko število držav, ne more biti federalna.« S prvim januarjem 1995 bo Francija prevzela predsedovanje Evropski uniji in bo tako njen vpliv na odločitve postal še pomembnejši.

Vsega tega ne navajam, ker bi imel zadržke do naše opredelitve za Evropsko unijo, ampak ker bi si tudi o naših obveznostih morali naliti čistega vina. Nesmiselno bi bilo videti samo prednost, ne pa tudi povečanih dolžnosti, še zlasti finančnih.

V tem trenutku se mi zdi smiselno posvetiti veliko pozornost naši aktivni udeležbi v Svetovni trgovinski organizaciji, ki bo začela s prvim januarjem 1995. O naši povezavi z Evropsko unijo pa se pogajajmo trezno, zlasti pa brez evforije in moledovanja.

Družinski jezik



Piše: Drago Kuhar

Ijubi Slovenci! Slovenski jezik je ogrožen, zato potrebuje našo vsakodnevno skrb. Če želimo biti poštteni in pravični, se lotimo premišljevanja o slovensčini najprej pred svojim pragom, torej doma v družini, saj navsezadnje se tam jezik tudi začne strukturirati in iskati samo-svoje življenjske ustvarjalne poti. Ne glede na vsemožne funkcijske in socialne, zemljepisne in uporabnostne vrstni jezika si oglejmo družinski jezik, ki je rodišče vsake materinščine, seveda tudi slovenščine.

Vsako dete sliši prvi glas in prvo besedo od matere, zato je ona prva, ki rojenemu ponudi v svojino tisto najbolj človeško, torej besedo, ki se potem v času in prostoru družin združuje, ločuje in razločuje, bogati in množi, skratka nastajajo nove in nove besedne družine, ki so na razne načine povezane med seboj in tvorijo besedišče oziroma besedni zaklad vsakega posameznika, slednji pa je seveda odvisen od mnogih faktorjev, zlasti od učne jezika oziroma od olastninjenja njega kot materinščine. Dru-

žinski ali starševsko otroški jezik ni slovski, ni pravopisni, ni slovnični, je pa stilski in izhajajoč iz spomina ter jezikovne zavesti, je torej dedovan, čustven in čuten, domišljjski in razumen, prirodni in bivanjski, pa tudi transcendentalen in celo mitološki, predvsem pa bivaajoče vsakodnevno prepoznaven. Naj bi bil resnično lep, ne pa umeteljen in celo nenaraven, sploh ne nekaj vsiljenega in še posebej ideologiziranega, čeprav brezidejnega jezika gotovo ni, pa ideja ne sme biti njegova glavna vrednostna

merica.

Prvobitna avtonomna in avtohtona ljudskost jezika mora biti tisto semensko zrno, katero požene v rodovinsko klasovje, polno besednega zrnja, da družinskost besede ne ojalovi, ampak živi tako tvorno in prihodnje, da se materinščina osmisli kot narodov jezik.

Če danes pogledamo po mnogih družinskih knjižnih policah, lahko ugotovimo, da so te preprosto bolj prašne kot ne, če pa se že šibijo pod raznimi vezanami popisanimi papirji, najdemo čtivo, ki nosi v sebi čedalje manj domačnosti, torej tiste slovenskosti, katere nas ne sme biti sram, če želimo še živeti. Skratka tiski na mnogih krasnih policah nam ponujajo premalo lepote in resničnosti, umetniškosti in vzgojnosti, ampak nas med sabo odtujujejo in odvrčajo ob branja slovenščine. Detetu tako ni dosegljiva z besedo upovedena igriva otroškost, ampak mu je v naprej določena ne njegova pravičnost. Starše bi veljalo opozoriti, da njihovo jezikovno zavest najeda neozdravljiva bolezen, ki iz dneva v dan zmanjšuje sporočilno vrednost družinskega jezika, ki je vsekakor izvirna celica najprej ma-

terinščine, potem pa v nadaljnjem razvoju materinega jezika.

Kje so predspančne pravljice in pesmice? Kje so večerne basni in legende? Kje so življenjsko vsakodnevne povesti in pripovedke v domači postelji?

Nekaj jih je požrla pozaba, nekaj jih je zapravljal slab spomin, nekaj jih leži na podstrešju zaradi prehitro umrlega dedka ali babice, največ pa sta jih spodila iz domačega ognjišča radio in televizija, saj je predvsem slednja vzela družinskemu času čas, prostoru posameznika pa je odtujila pravi kraj.

Družina se mora povrniti nazaj k pripovedovanju in branju, nato pa seveda tudi k pisanju; in to v vseh poznanih jezikovnih vrstah. Pri mnogih starših pa dela veliko krivico jeziku ideologizacija, ki siromaši neprešeto pomenski svet vsake besede posebej, ker ji vsepija določljivost in določenost, izbranost in uporabnost, pravzaprav je usodna za besede, vsaka besedna družina pa želi živeti samo-svojo jezikovno usodo.

Družinski jezik naj kristali največjo nedolžnost materinščine, saj edino tako ne bo ogroženo nadaljnje rojevanje.

dr. Ciril Ribičič, državnozborski poslanec, ocenjuje lokalne volitve '94 in trdi:

KDOR BI STAVIL NA ZDRUŽENO LISTO, BI POSTAL MILLJONAR

Janšev vzpon še ne pomeni, da bi volivci hoteli zaupati usodo Slovenije opoziciji. Je pa resno opozorilo LDS

Časopisi, ki so izšli dan po volitvah, torej 5. decembra 1994, so objavili skromen oglas z enostavnim, a zgovornim sporočilom: »Hvala za zaupanje! Združena lista socialnih demokratov.« Ali gre za slučajno posrečeno potezo volilnega štaba, ki ga vodi Mauricio Olenik, in naključen spodrslija volilnih štabov drugih strank, ki so na zahvalo pozabile, ali gre za kaj več? Je bilo vodstvo Združene liste tako prepričano o zmagi, da je vnaprej naročilo zahvalni oglas? So bila vodstva drugih strank vnaprej prepričana o neuspehu? Ali pa se jim zdi podpora volivcem samoumevna, tako naravna, da ni vredna skromne zahvale? Je mogoče, da droben oglas izraža različno razumevanje politike, drugačen pogled na volitve, diametralno nasprotno vrednotenje ljudske volje? Razlikovanje politike, ki ji gre za ljudi, reševanje njihovih problemov, za razvoj lokalnih skupnosti in politike, ki ji gre za oblastništvo in materialno dobičkarstvo.

Človek bi pričakoval, da bodo čez nekaj dni časopisi polni podobnih, le večjih in bogatejših zahval vseh drugih strank. Pa jih ne bo, razen kolikor bodo nagovarjali volivce, kako naj glasujejo v drugem krogu županskih volitev. To lahko trdim zato, ker je tudi dan po prejšnjih volitvah pred dvema letoma le Združena lista izrazila zahvalo za zaupanje. Ideja torej ni nova, druge stranke je zavestno ne želijo povzeti ali jo odklanjajo podzavestno, ker ni skladna z njihovo politično filozofijo. Filozofijo, po kateri so smetana slovenske družbe, ki ji podpora ljudi bolj ali manj samoumevno pripada. Zato mislijo, da je zahvala primerna samo, kadar so dobile večjo podporo od pričakovane. Kadar pa je niso, je na vrsti zmerjanje volivcev, da so (ponovno) glasovali za napačne stranke in kandidate, da so navadno oprezne riti, ki nič ne razumejo, kot se je nekoč izrazil dr. Bučar, ipd.

Združeni listi ni vseeno, kakšno podporo ljudi ima. Gre ji za zaupanje. In njen velik volilni uspeh na nedeljskih lokalnih volitvah izraža prepričanje, da zaupanja tudi tokrat ne bo izneverila. Obljube jemlje resno in svojim volivcem, kadar niso zadovoljni z njenim delom, nikoli ne zabrusi, kot jim je zabrusil pred nekaj dnevi Ivo Hvalica, da je kot poslanec odgovoren vsemu ljudstvu in ni vezan na nikakršna navodila. **Volivke in volivce gotovo bolj od predvolilnih obljub in dobrikanj pred volitvami zanima odnos izvoljenih do izkazanega zaupanja in izpolnjevanje predvolilnih programov.**

Dober župan se ne bo zadovoljil z dobrodošlico pri vstopu v občino, v kateri županuje, ampak bo dal ob izhodu iz občine izobesiti napis: »Hvala za obisk in nasvidenje!« Tako bo ravnal župan Združene liste, ki naj seje dobro voljo med ljudi. Politične stranke na Slovenskem so pred lokalnimi volitvami tekmovali do skrajnosti. Šle so tako daleč, da so se politiki, ki so še nekaj dni prej grozili z gladovno stavko, javno mastili z volom, volivce pa imeli za osle. Kandidati za prestolne župane so dan pred volilnim molkom poplesali z mažoretkami, vsi skupaj pa so okupirali vse dosegljive TV programe in preplepili s svojimi podobami sleherni košček naših mest in vasi, na srečo velikokrat eno podoba na drugo, torej večplastno. Ljudem so torej ponujali bogate, preobličene slavoloke do brodošlice pred odhodom na volišče, pozabili pa so na skromno

dejanje zahvale, ko je minila volilna nedelja. Zahvale, ki bi zbujala upanje, da bodo spoštljivi do izražene volje ljudi, da bodo držali obljubo in ne bodo že prvi dan pozabili na predvolilne programe. In da ne bodo že v ponedeljek, ko izidi sploh še niso dokončno ugotovljeni, začeli ravnati, kot da zaupanja državljanov in državljanov ne bodo nikoli več potrebovali.

Kako naj nazorno prikažem, da je Združena lista dosegla zelo velik in nepričakovan uspeh. Takole: **Če bi pred volitvami organizirali stavnico glede tega, katera stranka bo zmagala na volitvah, bi bile stave 1:80 med volivci Združene liste in 1:132 med ostalimi volivci. Povedano drugače: tisti, ki bi uganili, da bo Združena lista na volitvah za občinske svete v Ljubljani, Kopru, Mariboru, Novi Gorici, Trbovljah, Velenju dobila največ glasov, bi obogateli. Obogateli bi na račun pristašev LDS in SKD, SDSS in SLS, ki so glasno napovedovali zmago.** Nekaj dni po volitvah se nam zdi uspeh Združene liste samoumeven, razen povsem poraženi skrajni desnici, ki misli, da se kaj takega lahko dogodi samo po krivdi računalniške okvare. Vendar ta uspeh ni samoumeven in ga tudi ni bilo lahko doseči. Veliko vztrajnosti, načelnosti, pozitivne energije in iznajdljivosti je vgrajenih vanj. Predvsem pa veliko manj napak, kot so jih delale konkurenčne stranke in kandidati.

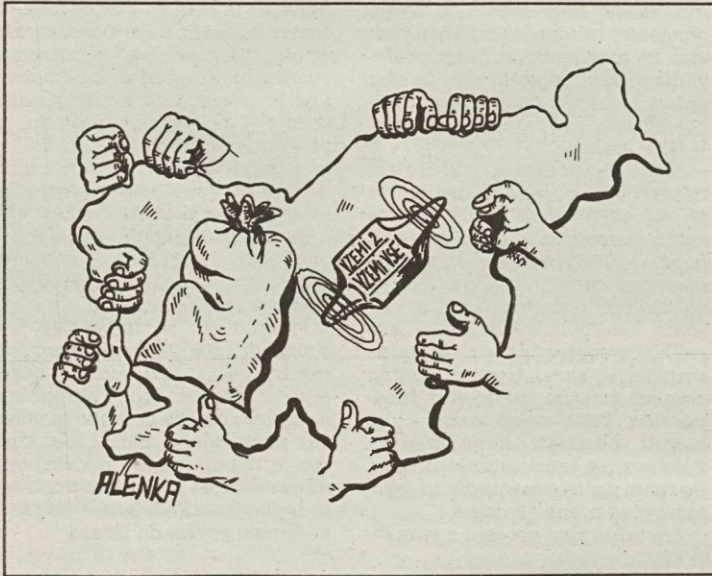
Uspeha dveh strank s socialdemokratskim imenom kažeta, da je v Sloveniji mogoče uspeti na različnih način. In da torej niso različne le stranke, ampak tudi volivci. Združena lista je svoj presenetljiv uspeh dosegala s pozitivno, SDSS z negativno kampanjo. **Združena lista je gradila na združevanju pozitivnih ustvarjalnih energij (Zasejmo dobro voljo med ljudmi.), SDSS na skoraj neprikritem sovraštvu in grožnjah. Ne le doma (Okopi!), ampak tudi v tujini (pismo članicam Socialistične internacionale).** Združena lista je postavila prednosti svojih programov in kandidatov, SDSS se je hvalila tako, da je blatila druge, konkurenčne programe in kandidate.

Združena lista si že dolgo časa prizadeva postati članica Socialistične internacionale in ni nikoli iz nje izganjala SDSS, celo nasprotno. V Združeni listi smo vedno menili, da je koristno, da sestrskesocialistične stranke opominjajo SDSS, kaj se demokraciji levi spodobiti in kaj ne, ko si prizadeva za večjo podporo pri volivcih. SDSS ravna drugače: **Janša je pred dnevi naslovlil na sestrskesocialistične stranke, katerih vodje nagovarja z »Dragi tovariši...«, pismo, v katerem jih tovariški prepričuje, da je SDSS vir dobrega, Združena lista pa vsega zla v Sloveniji. Očitno je izgubila orientacijo.** V podporo svojih stališč navaja javnomnenjske ankete iz Dela in Slovenca (Dnevnik, Republike, Večera, kaj šele Delavske enotnosti seveda ne omenja, omenja pa nadzor, ki naj bi ga imela Združena lista nad medijmi). V Združeni listi jih ni malo, ki menijo, da je Janša s tem dejanjem prispeval k hitrejšemu sprejemu Združene liste v polnopravno članstvo Socialistične internacionale, kakor tudi, da je Janševo zaletavanje v Združeno listo pred lokalnimi volitvami prispevalo k njeni še prepričljivejši zmagi.

Vsekakor je odločitev sveta Socialistične internacionale, da predlaga Združeno listo v polnopravno članstvo, zgovoren odmev, ki ga je sprožilo Janševo tožarjenje »bivših komunistov«, in resno opozorilo Janši, da naj ne podcenjuje analitičnih sposobnosti in informiranosti organov So-

nati za demokatično socialdemokratsko stranko.

Precej o resnično socialdemokratski naravnosti strank pove uspeh Združene liste v največjih mestnih občinah in v Trbovljah, na Ravnah, v Velenju in v drugih delavskih središčih ter na narodnostno mešanem ob-



cialistične internacionale. Ko sem prebiral omenjeno Janševo pismo, sem pričakoval, da bo na koncu zagrozil z izstopom iz te organizacije, če bo sprejela v svoje vrste Združeno listo. Tega sicer izrečno ni zagrozil, lahko pa se še zgodi, ker postaja očitno, da je za pridobivanje desnih volilnih glasov v Sloveniji članstvo v Socialistični internacionali, pa čeprav je le opazovalno, prej ovira kot prednost. Še zlasti potem, ko je odpadla možnost za kritiko Združene liste, češ da je svetovna socialdemokracija ne želi priz-

močju (izvolitev Aurelia Jurija v prvem krogu) itd. **Združena lista ni netila afer, niti popreje niti v predvolilni kampanji, SDSS jih je. Toda ta razlika ne govori v prid Združene liste le v razmerju do SDSS (Depalvas) in ostale desne opozicije, ampak tudi v razmerju do obeh partneric vladni koaliciji, LDS (Afera »R + 3«) in SKD (oglejska afera).** Resno in umirjeno se je lotevala uresničevanja volilnega programa, ki je dobil solidno podporo na volitvah 1992. leta, umirjeno in argumen-

tirano je nastopila na lokalnih volitvah.

Pristop SDSS ilustrira izid Okopov, v katerih se Janša odpoveduje novi vrsti svojih bivših prijateljev in jih spreminja v sovražnike slovenskega naroda. Politiko Združene liste pred volitvami pa ilustrira izid zbornika »Slovenija, država pokrajin«, ki priznava in se zavzema za ohranjanje in utrjevanje raznolikosti in policentričnosti Slovenije. Dosleden boj zoper centralizem in za regionalni razvoj je pomembno prispeval k volilnemu uspehu Združene liste. **In obratno, če bi LDS podprla postopnost preoblikovanja občin (mega dopolnilo) in naše predloge o ustavnih spremembah v zvezi s pokrajinami, bi bil njen uspeh na lokalnih volitvah bistveno večji.**

Združena lista zastopa socialdemokratski program, kadar je na oblasti in takrat, ko je v opoziciji (v manjšini znotraj velike koalicije danes in ko je bila v pravi opoziciji v času Demosa). Nikoli ne bo zagovarjala teze o več sredstvih za obrambo namesto za razvoj in socialo, kot je to delala SDSS v času, ko je bil Janez Janša obrambni minister.

Združena lista je bila med strankami, ki so se lotile kapitalne predvolilne kampanje v občinah. Večjo vlogo je namenila pogovorom z volivci na terenu, kjer so imeli odločilno besedo vodje območnih volilnih štabov, kandidati za župane in nosilci list, kot pa nacionalni medijski kampanji, značilni zlasti za LDS. Izhajala je iz tega, da za lokalne volitve niso bistveni visokoleteči programi na nacionalni ravni, ampak reševanje perečih vsakdanjih problemov na občinski ravni. **Naj sklenem: umirjeno nastopanje, pozitivna kapitalna kampanja, usklajeno nastopanje nacionalnega in območnih volilnih štabov, vodstva stranke, kandidatov in ministrov v vladi, odgovoren odnos do zaupanja volivcev in nevmešanost v afero, dosledno zastopanje socialdemokratskega programa, uteleženega na socialni pravičnosti in solidarnosti, so nekateri razlogi za največje pozitivno presenečenje letošnjih lokalnih volitev, ki se imenuje Združena lista socialnih demokratov.** Temu pozitivnemu presenečenju velja dodati še nekaj pozitivnih ugotovitev: uspeh Desusa, regionalnih list in neodvisnih kandidatov v nekaterih

slovenskih občinah. Dejstvo, da je Združena lista zmagovala tudi tam, kjer so bili uspešni kandidati Desusa, dokazuje, da zanjo glasujejo tudi mladi. Kljub vsemu pa ni razlogov za samozadovoljstvo ali pasiviziranje. Tudi vosednji Italiji je bila levica uspešna na lokalnih volitvah, kmalu zatem pa poražena na nacionalnih (negativne posledice čutimo tudi v Sloveniji).

Volitve pa so prinesle tudi negativni presenečeni: okrepitev desnice z Janševim uspehom in upad podpore LDS. Janševa desna politična grupacija bo poskušala zadržati novopridobljene pozicije in dvigovati predvolilno afero mrzlico, brez katere ne more biti uspešna. Zato Janševa grožnja, da »je jutri!«, izraža po eni strani prepričanje o skorajšnjem uspehu, po drugi strani pa strah pred umirjanjem političnih razmer in upadanjem zagona, ki ga je umetno težko vzdrževati dalj kot do jutri. Zato se mu mudi in bo poskušal izsiljevati predčasne volitve. Čas ne dela zanj. Demokratična levica mora delovati umirjeno in ustvarjalno, kot da novih volitev ne bo še dve leti, in biti pripravljena na soočenje, kot da bodo že naslednje nedelje. **S tega vidika je konec lokalnih volitev začetek boja za zmago na naslednjih državnozborskih volitvah. V njem pa bodo štel predvsem (ne)uspehi vladne koalicije na področju spodbujanja gospodarske rasti, zmanjševanja brezposelnosti in lajšanja socialnih težav ob vstopanju v Evropo. Vprašanja torej, glede katerih je opozicija ta trenutek še tako neobojljiva in obrnjena v preteklost, da ji večina volivcev za zdaj nikakor ne bi hotela zaupati odgovornosti za usodo Slovenije.** Zato opozicija ni bližje uspehu na nacionalni ravni, kot je bila pred lokalnimi volitvami, če se bodo z njimi nehale napake, ki so privedle do erozije volilnega zaupanja v LDS.

Vzporedno s popraviljanjem mreže novih občin (kar je med drugim zaukazalo tudi ustavno sodišče) bi bilo po mojem mnenju smiselno dograjevati tudi sistem lokalnih volitev, in sicer tako, da bi (1) okrepil pomen izbire med kandidati v primerjavi z izbiro med strankarskimi programi (personalizacija volitev), (2) zagotovil ustreznejše zastopanje obrobni območij v občinskih svetih in (3) zagotovil sorazmernejšo zastopnost žensk.

Glosa

Komunikacijski trening

Politiziranje je danes v Sloveniji moda. Ni Slovenca, ki bi dal nekaj nase, da ne bi ob sleherni priliki izražal svojega mnenja o slovenskih političnih strankah. Če pa je naš Slovenec vrh tega še pomembna oseba, bo dal to svoje mnenje tudi tiskati v javnih občilih, tisti premočnejši in z zvezami v tiskarnah pa bodo izdali tudi knjigo. Memoarsko seveda, v duhu sodobnega slovenskega politika, ki objavlja svoj dnevnik še za časa aktivnega političnega angažiranja.

In letošnje lokalne volitve so bile značilne prav po tem. Neverjetno energijo so posamezni politični liderji, stranka, razumniki, zaslužarji za samostojno Slovenijo in še marsikdo vložili v medijsko predstavitev svojih stališč, obrekovanj, resnic in neresnic, podtikanj in še pa še bi se dalo naštevati. No, izražanje mnenj je seveda lepa stvar in sodi k demokraciji. Toda stvar postane nekoliko sitna, če je mnenje bedasto. To pa se zgodi pri tej zadevi prav kmalu, če pisec ali govorec ne razpolaga s trdnimi podatki. Pri takih bedastih seveda ne pomagajo tudi tri doktorske diplome.

Zato so bile za letošnje lokalne volitve, predvsem za predkampanjo in kampanjo uporabljene nekatere nove metode. V strokovnem žargonu se imenujejo komunikacijski treningi z volivci. Te treninge je organiziral Državni zbor, ki je bil obenem naročnik in plačnik storitev, kot izvajalci pa so nastopale številne politične stranke. Nekateri izvajalci so se odločili na podlagi svojih strokovnih in marketinških referenc, da je izrazita provokacija volivca kot del komunikacijskega treninga najboljši način, da volivec vidi sam, kako reagira, in se hkrati nauči, da drugič ne bo več reagiral enako.

Tako je bil prvi komunikacijski trening izveden v lanskem letu in končan maja letošnjega leta (glede na zahtevnost projekta je trajal izredno dolgo), ko so volivci šli na referendum za novih 345 občin in razočarali s svojimi odločitvami večino izvajalcev – strank. Čeprav so jih izvajalci skoraj leto dni trenirali na zborih občanov, na strankarskih seansah in še kje, da mora imeti vsaka fara svojo občino, se niso naučili, da naj upoštevajo njihovo voljo. Država in parlament sta bila resno zaskrbljena nad svojimi državljanji in volivci. Zato sta se odločila, da omogo-

čita popravni izpit z novim komunikacijskim treningom. Državni zbor je z vso svojo avtoriteto najvišjega oblastnega in zakonodajnega organa določil nove občine in izvajalce – strankam naročil nove komunikacijske treninge z volivci pod naslovom: »Tisti, ki dobi največ glasov volivcev, je zmagovalec«. Delovno je ta trening imel naslov LOKALNE VOLITVE 94.

Metode, pristopi in načini izvedbe tega komunikacijskega treninga so bile zelo različne, zato si oglejmo le nekatere. Prvi tak način so bile tako imenovane javnomnenjske ankete ali merjenja ratinga posameznih strank. Najprej so te kot potencialnega volivca poklicali po telefonu ali kar postavili na cesti in ti zastavili eno in edino vprašanje: »Katero stranko bi volili, če bi naslednje nedelje bile volitve?« Torej so te sprovočirali, da si se netajno opredelil za eno od strank, nato pa to tvojo odločitev z velikimi črkami in komentarji ter političnimi analizami objavili v vseh osrednjih medijih. Pri tem so te skozi komentarje in politične analize opozorili, da drugič ne smeš reagirati enako, ker nisi volil prave stranke (predvidenega zmagovalca). Zato si se morda naslednjič, ko so te ponovno povprašali, odločil drugače. In tako si morda menjal odločitev vse do pravih tajnih volitev, ki so letos bile 4. decembra. In glej hudiča. Tako so te zmedli, da je rezultat tajnih volitev popolnoma drugačen, kot so napovedale javnomnenjske ankete. Zaključek: Provokacija komunikacijskega treninga in sam trening zopet nista dovolj uspešna. Tajno glasovanje je bilo drugačno kot netajna simulacija.

Drug način komunikacijskega treninga z volivci so bile tako imenovane afero. Tudi s to metodo so te najprej sprovočirali, ko so najbolj »pošteni« politiki javno razkrivali korupcijo, kraje, goljufanje pri svojih »nepoštenih« političnih nasprotnikih. Sicer ti kot bodočemu potencialnemu volivcu niso postregli z nikakršnimi trdnimi dokazi, ki bi te lumparije potrjevali, toda že s samim namigovanjem so ti dobrega razrahljali živce, še posebej, če se ti je v zadnjih letih družinski proračun skrčil za nekajkrat. Nato je trajalo obdobje javnega prepiranja med poštenimi in nepoštenimi možmi v državi, ki vse do samih volitev ni prepejal do končnega epiloga in kaznovanja krivcev. Vendar je bil očitno os-

novni namen tega treninga, da te kot volivca poskušajo naučiti, kaj je pošteno in kaj nepošteno, čeprav sam nimaš niti elementarnih možnosti, da bi bil tako eno kot drugo. Denar in politično moč kot osnovni orodji za takšno početje imajo oni, ti pa le slabo plačo ali pa še te ne, če si brez dela. Toda pomembno je, da so te kot volivca informirali, da prekipujejo z orožjem, da se pretepajo v Depali vasi, da krajevo v Celovcu, da si delijo ugodne stanovanjske kredite in da so ti vse te nepoštenosti stvari tudi nazorno prikazali v sliki in besedi. Kdo je to počel in zakaj, ni bil osnovni namen tega komunikacijskega treninga.

Tretji način komunikacijskega treninga z volivci je bil povezan z zgodovino. Ali natančneje povedano, z vključitvijo nekaterih sodobnih metod sindroma imeti zasluge oziroma biti zaslužen. Gre za pravo strast dokazovanja nekaterih politikov in strank za samostojno Slovenijo, o krivcih za razmere in stanje na gospodarskem in socialnem področju (ali kot se učenoreče v tranziciji), ki ga danes občuti predvsem tako imenovani mali človek, pa ni bil sestavni del tega treninga. Tudi s tem treningom so te kot volivca dobrega sprovočirali, ker so te ti isti slekli skoraj do gola, te spravili ob delo in ekstenzijo, zdaj pa te učijo, kako moraš predvsem sam poskrbeti zase in za svojo družino. Trenirali so ti zavest in spoznanje, da so kapitalizem, tržne zakonitosti, trg delovne sile in ne vem kaj še edina svetla prihodnost. To je morda res, toda kaj pa vmesni čas?

Po vsej verjetnosti pa je najbolj uspel komunikacijski trening s plakati, raznimi listki, parolami, gesli, slikicami in še s čim. Pri tem treningu so bile uporabljene skoraj vse barve mavričnega spektra. Volivci so bili res med težko dilemo, katero barvo naj si izberejo na glasovalni dan. Tudi moja stara mama je bila pred to dilemo, ko je stopila k meni s šopom teh barvnih lističev in me vprašala: »Vse barve so tako lepe in pristne, za katero naj se odločim?« Po krajšem premisleku sem ji svetloval: »Glasuj, da bo danes in jutri več Slovenije z dobro voljo.« »To pomeni, da moram iskati listek z več barvami,« je odgovorila. »Natanko tako,« sem odgovoril. Ne vem, če je tak listič našla. Vendar je res, da je 4. decembra zmagala politična mavrica slovenskih strank. Vse so bile zadovoljne z izidi glasovanja, vse so si okrepile pozicijo in politično moč, so bili prvi komentariji. Toda enim med njimi je uspelo postati tisto, kar so komunisti stalno poslušali in kar se jim ni nikoli v celoti posređilo: ZLSD je postala največja s podporo volivcev, resnično delavska stranka.

Sultan

»Demokratična levica mora delovati umirjeno in ustvarjalno, kot da novih volitev ne bo še dve leti, in biti pripravljena na soočenje, kot da bodo že naslednje nedelje. S tega vidika je konec lokalnih volitev začetek boja za zmago na naslednjih državnozborskih volitvah.«

Dr. Vekoslav Grmič o moralni perspektivi Maribora: Na Štajerskem smo imeli med okupacijo samo enega sovražnika – okupatorja. Domobranstva in organiziranega izdajstva Štajerska ni poznala.

ZAKAJ NE BI BILI MARIBORČANI BOLJ KULTURNI IN POLITIČNO BOLJ ZRELI KAKOR V SLOVENSKI PRESTOLNICI

Pred dnevi je Kulturni forum v Mariboru organiziral okroglo mizo o bodočnosti Maribora. Na njej je z odmevnim referatom z naslovom »Bodočnost Maribora z moralne perspektive« nastopil tudi naslovni škof dr. Vekoslav Grmič.

»Danes mnogi mislijo, da je govorjenje o morali hudo vprašljivo, ker so ali prepričani, da neke splošno priznane človeške morale ni in ne more biti, ali pa so mnenja, da je o tem govoriti prazno početje, ker je treba priznati, da se je lestvica vrednot tako močno spremenila in se še spreminja, da je zato težavno postavljati neke vrednote, ki naj bi uravnavale človekovo življenje v času in razmerah, v katerih živi,« pravi dr. Grmič. Poudarja, da je res, da se človek spreminja in je stalno na poti, a kljub temu drži, da ni kratko malo v vsakem pogledu spreminjajoče se bitje, saj bi sicer bilo vsako razmišljanje o njegovi prihodnosti kakor tudi vsako sožitje med ljudmi in uravnavanje tega sožitja nemogoče.

Ljudje imajo dandanes, ko morajo vseskozi delovati učinkovito, malo časa za razmišljanje, zato jih v zvezi z moralnimi presojami nujno spremljata negotovost in strah. »Osnovno moralno načelo, po katerem bi se torej morali rav-

nati, je skrb za razširjanje **zave-
sti**, iz katere potem lahko izhaja resnično svobodno in odgovorno odločanje, ki je sproščeno in brez strahu in ki ga določajo odprtost, strpnost do drugače mislečih,



»Iskreno misleči politiki raje govorijo o svojih načrtih in nalogah kakor o napakah drugih, raje prepričujejo kakor druge ponižujejo, obsojajo in jim po vsej sili jemljejo ugled.«

spoštovanje drugačnosti in ljubezen, ne pa sovraštvo,« meni dr. Grmič in dodaja: »Tako kakor se družita notranja nesvoboda in sovraštvo, se družita tudi notranja svoboda in ljubezen.«

»Tega bi se morali zavedati tudi politiki, ki se tem bolj dajo voditi samo težnji po oblasti, sovraštvu do drugače mislečih, želji po samodržstvu, klerikalizmu ali integralizmu različnih barv, kolikor manj so notranje svobodni in sposobni za politično delo, ki naj bi bilo resnično odgovorna, pravična in strpna služba ljudstvu. **Zato iskreno misleči politiki raje govorijo o svojih načrtih in nalogah kakor o napakah drugih, raje prepričujejo kakor druge ponižujejo, obsojajo in jim po vsej sili jemljejo ugled.**« Pred volitvami bi bilo o tem dobro razmisliti povsod, tudi v Mariboru.

Ko je govoril o moralnih temah Maribora, pa je dr. Grmič posebej poudaril, da se morajo mariborčani zavedati, za kakšno ceno je ostal Maribor slovenski. Spomnil je na A. M. Slomška, generala Maistra in njegove borbe, borbe narodnoosvobodilnega boja in mariborskega škofa v času okupacije Ivana Jožefa Tomažiča ter vse žrtve nacizma. »Svojo identiteto smo dolžni čuvati tudi

mi, čeprav je pomembna hkrati odprtost nasproti sosedom na severu, kakor je to poudarjal Slomšek v svojem času.«

»Gospodarski položaj je danes v Mariboru takšen, da bi marsikdo upravičeno že smel reči: Najprej nam dajte delo in kruha, šele potem filozofirajte,« pravi dr. Vekoslav Grmič in dodaja, da ni čudno, da se širi materialistična miselnost, čeprav jo še bolj spodbuja brezdušni materializem, ki mu gre za imeti, naj stane, kar hoče. **»Zato ne smemo prezreti nevarnosti, da bi delali za »ohranitev« Maribora brez Slovencev v daljni prihodnosti.**« Zavedajmo se te velike nevarnosti in bodimo previdni ter pripravljani tudi na trenutne žrtve v službi zvestobe in ljubezni do svojega naroda.«

Dr. Grmič opozarja, da je dolžnost vseh Mariborčanov, da si po svojih močeh prizadevajo za razrešitev ekonomskih in socialnih problemov mesta – to še posebej velja za politike in gospodarstvenike –, vendar pa pri tem ne velja zanemarjati kulture v najširšem pomenu, saj gre za med seboj povezane stvari.

Naslovni škof dr. Vekoslav Grmič opozarja še na eno stvar: »Ob vseh sporih in razdorih, ki se danes pojavljajo v Sloveniji, ne pu-

stimo, da bi kdorkoli k nam zanašal probleme in njihove posledice, s katerimi se nenehno ubadajo in jih kljub razglašanju sprave zlorablja in napihujejo tam, kjer so med 2. svetovno vojno nastali. **Mi na Štajerskem smo imeli med okupacijo samo enega sovražnika – okupatorja,** kateremu smo se na različne načine upirali in se zoper njega borili. **Prav gotovo pa nismo imeli opraviti z domobranstvom in organiziranim bojem zoper partizanstvo ali organiziranim izdajstvom.**« Poskušali smo čim bolj preseči svoja strankarska nasprotja in ne obremenjevati strank z ideologijo, ki je **posledica zgrešene ločitve duhov in poskusa uvažanja novega enoumja in podžiganja sovraštva.**

»Živimo v pluralistični družbi,« pravi dr. Grmič in spominja na Avguštinove besede: »Bodi edinstvo v potrebnem, v dvomnem svoboda, ljubezen v vsem.«

»Pokažimo, da je lahko Slovenija tudi drugačna, kakor jo odlikavajo nekateri pojavi, ki jih zlorabijo za svoje namene tako obsedenci z oblastjo kakor tujci. **Zakaj ne bi Mariborčani pokazali, da znamo biti boljši, bolj kulturni in bolj politično zreli kakor v slovenski prestolnici?**« se sprašuje mariborski naslovni škof dr. Vekoslav Grmič. »Mislim, da se bomo samo tako lahko uveljavili, kakor si želimo, in bomo lahko z večjim zaupanjem zrl v prihodnost. Ne torej tarnati in se pritoževati, temveč storiti, kar je le mogoče.«

Tomaž Kšela

KNJIGARNA **K** KONZORCIJ d.o.o.
TRGOVINA

Slovenska 29 ♦ Ljubljana ♦ telefon 212 167 ♦ fax 224 057

*Prava naslova
za nakup
decembrskih daril
za otroke in
odrasle!*

KNJIGARNA **K** KAZINA
TRGOVINA

Kongresni trg 1 ♦ Ljubljana ♦ telefon 217 496

NE BODITE ČUK, BODITE SOVA



MODROST JE V ZNANJU

Znanja imamo v podjetju Donit Filter veliko. Že 50 let raziskujemo in preizkušamo, razvijamo in dopolnjujemo, izdelujemo in prodajamo filtre za raznovrstna motorna vozila. Tradicijo smo povezali z odločitvijo, da v naši proizvodnji dajemo prednost zanesljivosti in kakovosti. Zato lahko danes brez težav v najbližji trgovini kupite cenejši filter od našega.

Ali smo se odločili modro ali ne, nam lahko povedo milijoni zadovoljnih uporabnikov na vseh celinah. In naši poslovni partnerji, med katerimi so tudi veliki svetovni proizvajalci vozil in strojev, v številni BMW, Škoda, Citroën, Volvo, Fiat, Volkswagen, Renault in Mercedes. Ponosni smo, da več kot 80% naših izdelkov izvažamo, in to predvsem na zahtevne trge.

Vprašanje je, ali boste tudi vi ravnali modro, ko boste filter v motorju zamenjali z našim filtrom. Verjetno bodo olje, zrak in gorivo v vašem motorju čistejši kot prej. Zato tvegajte, da se boste redkeje srečevali z vašim najljubšim mehanikom. Ker nimamo nič proti mehanikom, še več, prištevamo jih k svojim dobrim strankam, prepuščamo odločitev vam. Res pa je, da je modro upoštevati znanje.

Tudi domače.

DONIT FILTER
KAKOVOST, KI JO KUPUJE SVET

Donit Filter, podjetje za proizvodnjo filtrov, Medvode, Slovenija.

PANORAMA

SLOVENCİ KOT NACİJA

(1.)

Na poti do Demosa in njegova ustanovitev

Mesec dni po izidu **Gradiva** za slovensko ustavo, ki smo ga, kot rečeno, v **Časopisu za kritiko znanosti** objavili v sodelovanju z Igorjem Bavčarjem in Janezom Janšo, so Janšo (tedaj je bil tudi kandidat za predsednika ZSMS) prijeli in ga vtaknili v zapor. To je bilo 31. maja. Za 2. junij pa je bil sklican **Plenum slovenskih kulturnih delavcev**. To je bil prvi zbor (sklic) s tem imenom, kajti poprej so se vršili kulturni plenumi OF. Zadnji, 14. je bil na Bledu leta 1986. Nanj smo bili povabljeni tudi Veljko Rus, Anton Bebler in podpisani: s svojimi referati smo povzročili popoln pretres, kar je povzročilo v kulturnem delu režima hud konflikt in navsezadnje konec teh pleniumov. Josp Vidmar, Matej Bor in Jože Javoršek so sicer še skušali obnoviti nekdanje, se pravi strogo režimske in zato zaprte plenuma, vendar jim 15. plenuma OF ni uspelo več sklicati.

Takoj po aretaciji Janeza Janše, torej 1. junija smo se zbrali na uredništvu **Nove revije** (sočasno so imeli podoben sestanek na uredništvu **Mladine**) in formulirali **Izjavo** s tremi temeljnimi zahtevami, ki so postale tudi zahteve takojmenovanega Bavčarjevega odbora. V **Izjavi** smo zapisali (glej **Novo revijo**, štev. 75–76, str. 1266), da smo ogorčeni zaradi ravnanja z Janezom Janšo in da smo utemeljeno – človeško in državljansko – zaskrbljeni za naš ustavni red in svobodo javne besede; torej zahtevamo:

»1. da Janeza Janšo takoj izpustijo iz pripora;

2/ če bo na podlagi zaplenjenih papirjev obtožen, naj se mu omogoči, da se brani s svobode;

3. javno in natančno pojasnilo takega postopanja!«

Izjavo smo seveda podpisali in zjutraj, še pred začetkom plenuma, zbirali dodatne podpise, tako da smo jih ob otvoritvi imeli že 88. Zadosti, da smo z njimi nastopili (prebral jo je Rudi Šeligo kot predsednik pisateljskega društva) na plenumu in jo ponudili v sprejem oziroma potrditev. Sprejeta je bila soglasno, z aklimacijo. To je pomenilo, da je slovenska kultura izrekla nezaupnico režimu in da bo šlo odslej za bolj ali manj odprt spopad z njim.

Na samem **Plenumu** je Dimitrij Rupel že predlagal ustanovitev **Slovenske demokratične zveze razumnikov** (zadnja beseda, ki je bila prvotno mišljena nekako stanovsko, na primer v razmerju do kmečke zveze, obenem pa je pomenila zaščito pred očitki o strankarstvu, zavzemanje za katerega bi lahko privedlo v zapor, je kasneje odpadla); programske teze so bile objavljene 18. oktobra v **Delu**, ustanovni kongres pa je bil 11. januarja 1989.

»Bavčarjev odbor« za zaščito Janeza Janše se je preoblikoval in preimenoval v **Odbor za zaščito človekovih pravic**. Obnašanje režima je znotrajpartijsko alterantivo prisililo, da se je prelevila v zunajpartijsko alternativno, se pravi, prišlo je do nadaljnjih izstopov iz Zveze komunistov Slovenije. Vendar razločki med strank in novim delom zunajpartijske alternative niso bili nikoli docela odpravljani. Do nekaterih nasprotij je zaradi tega prihajalo tudi v »Bavčarjevem odboru«. Novi alternativci so nenehoma nastopali proti »politizaciji« **Odbora**, pred volitvami jih je večina vstopila v ZSMS – liberalno stranko, stari del alternative, ki je imel opozicijsko naravo, pa se je večinoma, vključno z Janezom Janšo in kasneje še z Igorjem Bavčarjem, pridružil Slovenski demokratični zvezi.

V **Odboru za varstvo človekovih pravic** je bil tudi Lojze Peterle kot zastopnik Slovenskega krščanske socialnega gibanja in Franc Zagožen kot predstavnik Slovenske kmečke zveze. To je bil torej zametek Demosa. Vendar se sam **Odbor**, ravno zaradi navzočnosti bivše znotrajpartijske alternative, ni mogel politično konstituirati.

Konstituiranje Demosa smo pripravljali v ožjem krogu. Tedaj je Jože Pučnik prihajal v Slovenijo še iz Nemčije, kamor se je moral izseliti po zaporu in kjer je moral (Filozofska fakulteta ljubljanske Univerze mu ni dala potrdila o opravljeni diplomski, ki so mu jo odvzeli pri preiskavah) znova opraviti, preden je doktoriral, celoten univerzitetni študij. Pogosto je prebival pri naju s Spomenko, v Tomišlju, tako da smo vselej sproti prediskutirali aktualne zadeve, ocenili obstoječi položaj. Nikakor ni moglo priti do tesnejše povezave med



V januarju bo pri založbi Enotnost izšlo najnovejše delo prof. dr. Tineta Hribarja z naslovom SLOVENCİ KOT NACİJA. V njem analizira aktualna vprašanja slovenskega naroda in države na prehodu iz socializma in Jugoslavije v samostojno državo. Na zanj značilen kritičen in angažiran način opisuje »zgodbe« s slovenske duhovne in politične scene v minulih šestih letih. V Panorami bomo v nekaj nadaljevanjih objavili odlomek iz te knjige.

različnimi opozicijskimi skupinami. Tako sem se nekega dne, bilo je novembra 1989, razjel, segel po telefonu, poklical Bučarja in Peterleta ter se v svojem in Pučnikovem imenu zmenil za sestanek na **Novi reviji**; takoj sem predlagal, da Pučnik, ki je po sporu v njenem vodstvu že postal predsednik Socialdemokratske zveze Slovenije, prevzame koordinacijo opozicije. Peterle in Bučar sta odvrnila, da so se o nečem takem menili (pozabil sem, kdo natančno) že ravno včeraj in da zato povsem soglašata s tem predlogom. Pot za dokončno strnitev opozicije in za oblikovanje Demosa je bila odprta. Januarja 1990 je prerasel in Demos – združeno opozicijo.

Ob ustanovitvi je Demos že imel glasilo **Demokracija** (po tedanji zakonodaji ga je lahko ustanovila samo »grupa občanov«: France Bučar, Janez Janša, Ivan Oman, Tomaž Pisanski, Hubert Požarnik, Dimitrij Rupel, Laura Straus, Veno Taufer, Ivo Urbančič, Peter Volasko), ki je začelo redno izhajati poleti (21. junija 1989) in je bilo sprva, kakor je razvidno iz uvodnega teksta glavnega urednika Dimitrija Rupla, zamišljeno nekoliko širše: »Časopis Demokracija je – zaradi omejevalnih predpisov – ustanovila »skupina občanov«, članov Slovenske demokratične zveze. Vendar ta časopis noče biti njihova last, ampak hoče postati informacijsko orodje in publicistični prostor vse slovenske alternative ali, če hočete, opozicije, ki jo danes predstavljajo organizacije od Slovenske kmečke zveze in Socialdemokratske zveze do Slovenske demokratične zveze, Slovenskega krš-

čansko socialnega gibanja, Zelenih, Odbora za varstvo človekovih pravic, Univerzitetnega odbora ali nemara celo republiške in »lokalnih« ZSMS.«

Sodelovanje z ZSMS je potekalo le kratek čas v okviru **Zbora za ustavo**, ki ga je vodil Igor Bavčar. Po volitvah pa se je ZSMS – liberalna stranka obnašala deloma užaljeno, deloma naduto, predvsem pa neodgovorno ter tako onemogočila oblikovanje močne vladne koalicije, veliko bolj sredinsko usmerjene, kakor je sedanja, ki je prišla pod močan vpliv desnih težajev. Tednik **Demokracija** pa se je uveljavil kot glasilo Demosa, dosegel svoj vrh tik pred volitvami, ko smo vanj pisali vsi vidnejši intelektualci iz opozicije, potem pa je začel drseti navzdol, saj je ostal brez materialne pa tudi brez moralne podpore Demosa kot – zdaj – vladajoče koalicije.

Demos se je iz demokratične opozicije Slovenije preobrazil v demokratično oblast Slovenije in takoj se je začelo notranje merjenje moči. Slovenska kmečka zveza, ki je imela finančno oporo v kmetih kot samostojnih lastnikih, je kmalu začela izdajati **Slovenske brazde**, Slovenski krščanski demokrati pa so izkoristili svojo relativno premoč v Demosu in prek svojega predsednika, ki je postal obenem predsednik izvršnega sveta, dosegli, da je vlada začela financirati ekskluzivno strankarski časopis **Slovenec**. To, da je do tega prišlo in da je poprej pustila odmrtni **Demokracijo**, katere naklada je bila že večja od sedanje naklade **Slovenca**, je bila ena najhujših napak Demosa kot koalicije.

Prva znamenja zasuka v desno

To, da Lojze Peterle postane mandat za sestavo vlade, je postalo deloma samoumevno šele po zmagi Demosa na volitvah. Ko je že bila očitna porazdelitev politične moči med strankami. Vendar odločitev o tem ni padla takoj. Med drugim je bila povezana tudi z izidom predsedniških volitev, z razmerjem med Pučnikom in Peterletom oziroma z odnosom Cerkev do Peterleta.

Cerkev se je za podporo Pučnika zares odločila šele v drugem krogu volitev. Tik pred velikonočnimi prazniki 1990. Prvi sprejem Pučnika pri nadškofu Alojziju Šuštarju je bil, na pobudo in v spremstvu Peterleta, na veliko nočno soboto, 14. aprila 1990. Po sprejemu sta se Pučnik in Peterle, kakor je bilo že prej domnjenjeno, oglasila v Tomišlju.

Peterletu sem že kak dan poprej dejal, da bi bilo dobro, če bi prav on prevzel demosovsko vlado. Pučnik o tem ni še ničesar vedel in je bil zato precej presenečen, čeprav tega ni očitno pokazal, ko sem rekel, da je smisel tega srečanja pravzaprav v tem, da se dogovorimo o sestavi vlade.

Peterle pa je bil pripravljen, saj je prvi spisek vlade potegnili iz žepa, kar pomeni, da je moral imeti že tudi nekaj drugih spodbud, če že ne dogovorov. Ne spominjam se vseh imen, vem pa, da smo se že tedaj odločili za Janšo in Bavčarja (kasneje je bilo okoli njiju še veliko težav) in da je Peterle za kulturnega ministra predlagal Justina Stanovnika. To me je iznenadilo, tako da sem takoj ugovarjal, češ da ni kulturnik v ožjem pomenu in da je morda že prestar za takšno funkcijo, vendar še nisem posumil, da za tem predlogom tiči globalnejša politika. Nato smo se menili o Rudiju Šeligu, in ko smo ugotovili, da je bolan (prav tedaj je bil v bolnišnici), smo obstali pri Dragu Jančarju. Z njim naj bi se pogovoril jaz, ob čemer sem že vnaprej opozoril na to, da funkcije bržkone ne bo hotel sprejeti. Tako kakor tudi sam nisem hotel sprejeti funkcije ministra za znanost, ki mi jo je ponudil Peterle, z argumentom, da se želim zdaj vrniti k filozofiji, od katere so me odgnile prelomne politične okoliščine. Podobno je bilo s tretjim predlogom, z Dušanom Kebrom kot ministrom za zdravstvo. Z obema, z Jančarjem in Kebrom, sem govoril in oba sta izrazila željo, da bi se v celoti posvetila svojemu izvršnemu poslu. Pravzaprav sta ponudbo zavrnila, vendar sem imel vtis, da bi vendarle popustila, če bi našel dovolj razlogov za njuno vključitev

v vlado. Ko sem videl, kakšni predlogi za ministre prihajajo od posamičnih strank, sem začel dvomiti v našo odločitev. Vprašal sem se: Ali bo vlada v takšni sestavi sploh sposobna doseči slovensko osamosvojitve? Ni bila naša odločitev, da ne gremo v vlado, s tega vidika vendarle neodgovorno dejanje?

Ta vprašanja so se mi začela porajati šele po porazu Pučnika. Žrl sem se zlasti potem, ko so nekatere stranke ponudile Pučniku, naj prevzame vlado, in ko so Pučnika že skoraj prepričale o tem, s Spomenko pa sva mu to odločno odsvetovala. Predvsem iz zdravstvenih razlogov, saj je bil Pučnik tedaj rekonvalescent po infarktu, šef vlade pa mora biti na nogah vsaj 18 ur na dan. Poleg tega je Spomenka menila, da Pučnik, ki je neposredno po porazu izrecno poudarjal, da ne bo kandidiral za mandat, ne more prelomiti besede. Še danes o vsem skupaj razmišljam z vznemirjenjem. Saj se je pokazalo, da je Peterle na nekatera ključna mesta vendarle postavil izrazito strankarsko, namreč katoliško izključujočnostne ministre, na primer za kulturo in šolstvo. Kako vse drugače bi bilo, če bi bil kulturni minister Šeligo ali Jančar...

Poleg tega so v vlado prišli ljudje, kakršna sta že omenjena Pirnat in Šešerko. Začelo se je s sestavo vodstva skupščine. Šešerko, ki je bil v vodstvu Zelenih, je hotel postati podpredsednik skupščine. Da bi mu to preprečili, je vodstvo Demosa za podpredsednika skupščine predlagalo drugega človeka iz vodstva Zelenih, namreč Vaneta Gošnika, Šešerku pa obljubilo, da bodo posebej zanj odprli tretje, doslej neobstoječe mesto podpredsednika vlade, podpredsednika za okolje. To je bilo moralno oporečno dejanje. Demos se je, da ne bi izgubil težko pridobljene oblasti, tako prvič moralno umazal. In kdo je Šešerko?

Leo Šešerko je v sedemdesetih letih spadal med najbolj vnete ideologe z udarom v Karadjordjevo obnovljenega jugoslovanskega neostalinizma. Za zasluge je dobil mesto univerzitetnega učitelja na partijsko ukročeni Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Po ultradogmatskem nastopu Šušvarja, ideologa CK ZKJ, je Šešerko, skupaj z Andrejem Kirnom, nastopil v javnosti z zahtevo po ukinitvi **Nove revije** in ostro napadel celo tedanjega kulturnega ministra Matjaža Kmecla, ker reviji še ni odvzel sredstev.

(Dalje prihodnjič)

Slovenci smo strupeno previden narod.

Mogoče je to včasih malo dolgočasno, gotovo, da je vedno zelo sitno, vseeno na koncu po dolgem treznem razmisleku vzklíkemo: upajmo, da ta previdnost Slovence še ne bo tako hitro zapustila.

Prvi vtis lokalnih volitev je: razdrobljenost. Vendar po kratkem in vse preveč bežnem proučevanju volilnih rezultatov v novih občinah in v prvih pravih lokalnih volitvah, je jasno, da Slovenci želijo staviti na veliko konjev. Pri tem niso tako nespretni, da ne bi stavili na malo krepkejše in debelejšje, skratka na: močne konje. Če rečemo, da nobeni stranki skoraj nikjer nismo zaupali kaj več kot dvajset odstotkov glasov, potem so lokalne volitve izrazile predvsem strah pred prevlado ene ali druge sile. Strah pred kakšnim novim enopartijskim sistemom. No, to kaže, da je Slovenija vzljubila demokracijo. Pa tudi, da nas Evropa lahko pohvali. Pa tudi, vendar ne nazadnje, da je to kar lepo.

Manj ugodno pa je: Če bi Slovenija stala pred sunkovitim razvojem, če bi ljudje od politike in posebej še vsak od svoje izbrane in ljubljene stranke kaj posebnega pričakovali, potem bi volilna udeležba najbrž ne bila tako majhna. Za moj izrazito politični um je šokantno in skoraj ne morem verjeti, da je več kot štiridesetimi odstotkom Slovencev polnoma vseeno, koga volijo njihovi soobčani. Posebno smešno je to ob vsem pompu okoli novih občin. Na koncu pa se pokaže, da skoraj polovice ljudi ne zanima

Franček Rudolf:

niti to, kdo jim bo županoval. Kod jih bo predstavljal.

Zdi se, da se nekateri že počutijo varne in preskrbljene. Če je kdo zadovoljen in brez skrbi, no, kaj je to drugega kot – čisto dobro in prav.

Možno pa je, da so izkušnje z državo, ki je centralizirana in močna in ki kroji komplicirane zakone s pomočjo komplicirane koalicije, tako bridke, da si nihče ne zna predstavljati, kaj bi se ob tej silni urejenosti od zgoraj navzdol še splašalo narediti.

Možno je tudi, da so Slovenci preprosto alergični na vse tiste, ki kaj konkretnega počnejo. Ja, Slovenci smo navajeni oblasti, ki prihaja od daleč (recimo z Dunaja ali iz Beograda), in zdaj, ko prihaja iz Ljubljane, nikakor nečemo, da bi bila izrazita in jasna in profilirana. Naj bo meglena kot kakšen skrajno oddaljen planet.

Slovencev niso ganile obljube. Ne, Slovenec je od mladosti naučen, kaj so njegove vrednote in kaj so ideali, za katere se mora zavzemati. Tako se tudi obnaša. Ne eksperimentira. Za župane pa bi najraje imel nestrankarske ali nadstrankarske kandidate – pa četudi ni posebne možnosti, da bi kakšen župan tudi v resnici bil nestrankarski ali nadstrankarski, razen če se bo za kaj takega res samomorilsko trudil.

Lokalne volitve so obnovile tipično slovensko vas. Na novo so vzpostavile skupnosti, ki se še niso imele prilagoditi samostojno prebijati skozi nove čase. Ko gledam sestavo občinskih sve-

Praktični fundamentalizem

NAZAJ V PRIHODNOST



**Nasveti.
Načela.
Dogme.
Zapovedi.
Ukazi.
Predlogi zakonov.
Amandmaji na
obstoječe zakone.
Predlogi predpisov.**

tov, se ne morem obraniti vtisa, da so si občani hoteli sestaviti tako zelo mavrične parlamente iz dveh razlogov: da takoj izločijo drobne, nenavadne, premalo zagrizene in atipične skupine. In da se polarizirajo za daljši rok. Pošten in enoten narod mora biti tudi primerno razdeljen na nasprotujoče si tabore, mora biti pametno polariziran.

To praktično potrjuje moja razglabljanja izpred tedna dni: ko sem sam bral svoj spis »Mesto« iz ene prejšnjih števil, sem se zgrozil, za kakšno komplicirano in duhamorno branje gre. Vendar

ob podrobnem branju si nisem mogel reči kaj drugega, kot da sem se pač potrudil in skušal natančno opazovati dejansko stanje. Realnost tega tedna me je šokirala, vendar tudi potrdila: Slovenci smo konzervativni in drobnjarski narod in to pomeni, da se držimo poljedelsko-živilnorskih vzorcev: da bi se ohranili kot narod, kot zgodovinska celota in kot slovenski originali, ljubeče ohranjamo vse stranke, ki prežete z globokimi čustvi gojijo naše narodne travme. Ne cenimo strank po uporabnosti. Ne pričakujemo od njih rezultatov (in volimo tudi tiste, ki že do zdaj niso

kaj posebnega naredile). Ne špekuliramo, računajoč, katere premore sposobnejše ljudi: Slovenci smo tako zelo sposoben narod, da nas strokovnost in sposobnost politikov nikoli ni vznemirjala. In bogatejši kot smo, bolj smo konzervativni in previdni. Tudi sentimentalnost je nekaj, kar Slovenca vedno potegne za sabo. In kolikor že je ta narod drobnjakarski, ni malenkosten, kadar je potrebno odpustiti napake. Ne vem, so v ozadju tisočletja potrpežljivosti. Ali pa Slovence dan na dan slabe izkušnje ob dogajanjih v nekdanji državi in ob žalostni negotovosti v nekdanjih realsocijalističnih deželah – spet navajajo na več in več zbranosti in previdnosti.

Iz teh volilnih rezultatov veje želja po zavarovanosti in nikakor ni jasno, če niso volivci s tem mislili zavarovanost pred lastno centralno oblastjo.

Ja, država je nekaj brutalnega, trdega in nasilnega in dobro je biti na varnem pred njo. Nekaj vkopanosti ne škodi.

Ugotoviti moramo, da intelektualci niso posebnost tega naroda. Tudi nikoli niso bili. Znanost temu narodu pač ne pomeni veliko. Slovenci si želimo uspešnosti. Ne želimo si pa kakršnekoli spektakularnosti. Že tako ali tako nobena stranka ni pretirano podjetna, liberalna in kaj šele k spremembam usmerjena. Pa se zdi, da tudi mesta ne potrebujejo nikakršne Evrope in nikakršnih direktnih poti v postindustrijsko dobo. Ljubljana se ne bo spremenila. Maribor se ne bo spremenil. In Ljubljana in Maribor sta edini dovolj veliki mesti, da bi morebiti

lahko delovali kot žvižgalnika v tempirani bombi države Slovenije. Tudi Celje in Koper in Novo mesto in Velenje in Kranj in Ptuj in Nova Gorica – mesta se bodo razporedila kot uravnoteženi komunikacijski centri za neštete male idlične občine, namenjene ohranjanju in negovanju Slovencev. Nič manj idlični kot njihova okolica.

V tem hipu začenjam razmišljati o šolah in kulturnih ustanovah, ki jih bodo taka razmerja sil rojevala: razmerja, kjer se nasprotja (lepo nasproti si razpostavljena) razvzvoljavajo v domačem okolju.

Mogoče je pa Slovenijo in njene prebivalce vseeno pretreslo vse dogajanje zadnjih let in potrebujejo še enkrat v bolj idiličnem in varnejšem obdobju nekaj podživljanja pomladi in prerojevanja.

Če natanko pomislim, vsaj zadnjih sto petdeset let je Slovenija neprestano sredi revolucionarnega vrenja in sredi bolj ali manj nasilnega spreminjanja in prestrukturiranja.

Če se hočem nekoč nehati ukvarjati s svojimi problemi in travmami, se moram pač enkrat temeljito in korenito spopasti z njimi.

Po teh volitvah je slika Slovenije jasnjša: v oči pa bode nemila resnica, da so praktično vse stranke nekaj drugega kot to, za kar se deklarirajo: če nič drugega, volivci so to opazili.

Kako pa skrpati koalicijo na državni ravni, to bo pa predmet znanstvene fantastike. Lotili se je bomo prav kmalu. Dajmo torej, pogumno nazaj v prihodnost.

RESOLUCIJA št. 1**Minimalna plača naj zagotavlja dostojno življenje**

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije si je že dosedaj prizadevala za nadomestitev zakona o zajamčeni plači z zakonom o minimalni plači in za to, da se minimalna plača zakonsko opredeli kot najnižji znesek, ki delavcem zagotavlja dostojno življenje. Rezultat teh prizadevanj in zlasti stalnih pritiskov v Ekonomsko-socialnem svetu je sprejeta pobuda za pripravo zakona o minimalni plači.

ZSSS vztraja, da se znesek, ki delavcem zagotavlja dostojno življenje, določi kot zakonska obveza, upošteva je košarico življenjskih dobrin, stopnjo produktivnosti dela, ekonomsko raven posameznih socialnih skupin ter potrebe delavcev in njihovih družin.

Vztrajamo, da se minimalna plača zagotovi na primerljivi ravni socialne zaščite, kot je to opredeljeno v Evropski socialni listini. Znesek minimalne plače naj se poveča že v začetku leta 1995 vsaj na 40 % povprečne plače v gospodarstvu, da bi se v naslednjih dveh letih uskladil na ravni okrog 60 % povprečne plače v gospodarstvu Slovenije, kar ustreza povprečnim evropskim kriterijem.

Vztrajamo, da se minimalna plača bistveno razbremeni plačevanja dohodnine.

Zakon o minimalni plači mora zagotavljati, da pri določanju višine minimalne plače sodelujejo tudi socialni partnerji.

ZSSS predlaga socialnim partnerjem, da se spremeni sistem prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja tako, da bi prejemnik minimalne plače plačeval nižji znesek premije za prostovoljno zdravstveno zavarovanje.

Minimalna plača naj bo izjemen ukrep, ki velja le krajši čas, in ki ga morajo spremljati ustrezni mehanizmi za zaščito življenjskega standarda zaposlenih.

RESOLUCIJA št. 2**V vsako gospodarsko družbo svet delavcev**

Uresničevanje sodelovanja delavcev pri upravljanju družb in drugih organizacij je kot sestavni del novega načina urejanja odnosov med delom in kapitalom ena od prioriteten nalog Svobodnih sindikatov Slovenije. Sprejetje Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju kot posledica naših zahtev ter mnenj strokovne javnosti o nujnosti soupravljaljskih pravic delavcev v novih družbenoekonomskih in političnih razmerah pomeni začetek razvoja industrijske demokracije v Sloveniji. Izkušnje držav, kjer ima delavska participacija dolgoletno tradicijo kažejo, da sistem delavskega soupravljanja daje tržni ekonomiji tisto socialno noto, ki naj bi bila v ustavno opredeljeni socialni državi Sloveniji logična in samoumevna. Z opredelitvijo za uresničevanje participacijskih pravic delavcev se Svobodni sindikati Slovenije med alternativama »sodelovanje ali konflikt« odločamo za sodelovanje, čeprav se še srečujemo z nekaterimi popolnoma zgrešenimi mnenji, da je sodelovanje zaposlenih pri sprejemanju podjetniških odločitev sestavni del le socialistično urejenih družb. Poizkusi v vrsti zahodnih industrijskih držav so jasno pokazali veliko vlogo, ki jo ima sistem delavskega soupravljanja na stabilnost tržne ekonomije. Nič manj pomembna pa ni tudi njegova preventivna funkcija, saj preprečuje namerno samovoljo pri sprejemanju tistih odločitev, ki zadevajo materialni in socialni položaj zaposlenih in prispeva h kompromisnim rešitvam preden pride do sporov, kar vsekakor izboljšuje odnose med vodstvom in zaposlenimi.

Zato bomo v Svobodnih sindikatih Slovenije storili vse za dosledno uresničevanje veljavnega zakona in doseg končnega cilja: »v vsako gospodarsko družbo svet delavcev«. Pri tem odločno zavračamo vse razlage, ki gredo v smeri, da glede na prevladujoč način lastniškega preoblikovanja podjetij z notranjim odkupom, ni potreben svet delavcev, češ, da lahko delavci-delničarji uresničujejo svoje interese neposredno v skupščini družbe, saj skupščina nima nobenih pristojnosti glede odločanja o pravicah in obveznostih delavcev iz delovnih razmerij in drugih pravicah in odgovornostih delavcev iz dela.

Izvolite sveta delavcev je temeljni predpogoj za uresničevanje vseh participacijskih pravic delavcev, kot so imenovanje predstavnikov delavcev v nadzorni svet in imenovanje delavskega direktorja ter izvajanje skupnih posvetovanj z delodajalcem, pravica do soodločanja in pravica zadržanja odločitev delodajalca.

Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju vpostavlja le pravne podlage za soupravljanje delavcev, dosežena raven teh pravic pa bo odvisna od rezultatov našega dela, zato bomo pri tem delu dosledni in nepopustljivi.

RESOLUCIJA št. 3**Industrijska politika v prid delavcev in njihovi blaginji**

Industrijska razvojna politika mora postaviti realne in dosegljive cilje, katerih uresničevanje bo pomenilo hitrejšo tehnološko, proizvodno uspešno, visoko razvito in v izvoz usmerjeno industrijo. Doseganje sprejetih ciljev naj podprejo tudi druge politike makroekonomskega razvoja.

Najpomembnejše je bolje in ceneje proizvajati in se tako konkurenčno prilagajati in vključevati v zunanja tržišča na temeljih mednarodne ekonomske in politične enakopravnosti ter nacionalne neodvisnosti. Cilji industrijske politike v primerjavah uspešnosti na ravni razvitejših evropskih držav so po našem mnenju solidna vzpodbuda Vladi, da ustrezno prilagodi ukrepe kratkoročne in dolgoročne ekonomske politike, ter hkrati izziv podjetjem, da se postopoma preusmerijo in prilagodijo svojo proizvodno strukturo tržnim zahtevam, izpolnijo organizacijo in dopolnijo tehnologijo.

V ZSSS menimo, da ne glede na globalno ustreznost ciljev industrijske politike ne moremo mimo dejstev, da vrsta tudi najuspešnejših gospodarskih subjektov zaradi preteklih in zatečenih nakopičenih problemov brez ustrezne pomoči ne bo sposobna v predvidenem času dosegati globalnih načrtanih ciljev. Poudarjamo, da ne bomo pristajali na odpuščanje delavcev v vrsti podjetij in dejavnosti brez ustreznega nadomestila za te zaposlitve. Menimo, da je v okviru sporazumov o prosti trgovini nujno uporabiti instrumente zaščite domače proizvodnje, ki je že uveljavljena v nekaterih evropskih državah, in ki ni v nasprotju s sporazumom o prosti trgovini. Ugotavljamo, da podjetja v dejavnostih, kot so: tekstilna, usnjarsko-predelovalna, lesna in del kovinsko-predelovalna industrije, ki razpolagajo z ustreznimi zmogljivostmi in ustrezno delovno silo (čeprav je v teh dejavnostih bilo največ odpuščenih delavcev), potrebujejo več pomoči pri sanaciji sedanjega položaja in prestrukturiranja v smeri ciljev industrijske politike.

Dohodkovna politika v okviru industrijske razvojne politike mora biti usmerjena v vzpostavitev ravnovesja stroškovne, socialne in motivacijske vloge plač kot vzvoda razvoja in korektorja inflatornih pritiskov.

RESOLUCIJA št. 4**Delavsko delničarstvo – naš trajni interes**

Proces privatizacije je v teku. Kljub argumentiranim zahtevam Svobodnih sindikatov o nujnosti zagotovitve kar največjega deleža družbenega kapitala delavcem, ki so tudi z odrekani in pristajanjem na nižje plače ustvarili ta kapital, je bil sprejet sedanji koncept privatizacije.

Nimamo iluzij, da se bo s privatizacijo takoj povečala učinkovitost gospodarjenja, da bo posledica privatizacije in lastninjenja večja pravičnost in da ne bo prihajalo do neupravičenih socialnih razlik.

V ZSSS bomo spremljali potek lastniškega preoblikovanja in od vlade ter parlamenta zahtevali tako ekonomsko in socialno politiko, ki bo nevtralizirala negativne učinke privatizacije. Od države zahtevamo, da notranje lastništvo in delavsko delničarstvo stimulira z davčnimi olajšavami. Hkrati pa bomo z izobraževanjem delavcev in neposredno aktivnostjo sindikata v družbah, kjer je delavsko delničarstvo uveljavljeno, spodbujali delavce, da lastniške deleže čim dlje vsaj ohranijo, kajti vrednost delnic se bo s časom in uspešnim gospodarjenjem povečevala. Na ta način se bo tudi gnotna varnost in blaginja delavca-delničarja povečevala. Nadaljevali bomo z že začetim organiziranjem delavcev – notranjih lastnikov v organizirani večinski subjekt lastniškega in delničarskega odločanja. Na ta način se bomo zoperstavili razdrobljenosti delavcev-delničarjev in notranjih lastnikov ter najmanj ohranili oziroma povečevali delež delavcev

v procesih delničarskega odločanja, s ciljem večje materialne in socialne varnosti delavca in njegove družine. Država pa mora sprejeti zaščitne mere, da delavski in drugi notranji delničarji, pod pritiski zlasti poslovalnih struktur, ne bi pod ceno prodajali delnic.

V ZSSS bomo skladno z veljavno zakonodajo s področja soupravljanja organizirali delavce delničarje, delavce soupravljalce in delavce – člane sindikatov in na ta način premagovali in usklajevali objektivno možne različne interese.

RESLUCIJA št. 5**Sindikalnim zaupnikom najboljše pogoje za njihovo delo**

Sindikalni zaupniki so kot zastopniki članov, ki so jih izvolili, temeljna vez med člani sindikatov in njihovimi organi. Zato je razvijanje mreže sindikalnih zaupnikov eden izmed pogojev za uspešno delo vsakega sindikata. V sindikatih v družbah in zavodih si moramo prizadevati, da bodo za sindikalne zaupnike predlagani in izvoljeni najboljši člani, ki na podlagi dosedanjega dela uživajo polno zaupanje članstva in imajo ustrezne komunikacijske in organizacijske sposobnosti ter znanja.

Lastninjenje in soupravljanje pred sindikalne zaupnike, enako kot pred celotno Zvezo svobodnih sindikatov, postavlja naloge, ki niso več samo klasične sindikalne naloge. Zato moramo še naprej vsebinsko in organizacijsko razvijati in poglobljati strokovno usposabljanje sindikalnih zaupnikov za opravljanje njihovih vse bolj zahtevnih nalog.

Visoka raven sindikalne organiziranosti delavcev lahko sama kar najbolj učinkovito varuje pravice delavcev, še zlasti, če sindikalni zaupniki učinkovito opravljajo svoje naloge. Zlasti, če bodo v primerih kršitev pravic delavcev takoj in sproti seznanjali ustrezne strokovne službe organov in organizacij sindikata izven družbe in zavoda.

Dosledno bomo vztrajali, da se sedanja pravna ureditev posebnega varstva sindikalnega zaupnika ohrani in še dogradi v novi delovno-pravni zakonodaji in v kolektivnih pogodbah; država pa je dolžna zagotoviti dosledno izvajanje tega pravnega varstva.

V aktih sindikatov dejavnosti je treba podrobno opredeliti pristojnosti in naloge sindikalnega zaupnika ter postopke v zvezi z njegovo izvolitvijo oziroma imenovanjem. Delodajalce je treba sproti seznanjati s tem, kateri sindikalni zaupniki so izvoljeni oz. imenovani. Skladno z določbami mednarodnih konvencij pa ne smemo dovoliti vmešavanja delodajalcev na notranjo organiziranost sindikata v družbi oziroma zavodu.

V primerih kršitev delovnopravne imunite in drugih pravic sindikalnih zaupnikov bodo odločno ukrepali ter pri tem uporabili vsa možna pravna in druga sredstva.

RESOLUCIJA št. 6**O varnosti in zdravju na delovnem mestu**

Varnost in zdravje na delovnem mestu slovenskemu delavcu nista zagotovljena. Naraščanje brezposelnosti, strah za delovno mesto, znižanje pravne varnosti na delu so se v preteklih štirih letih odrazili tudi s padanjem cene delavčevega zdravja. V mnogih podjetjih so v zadnjih letih varčevali tako, da niso izvajali predpisanih varnostnih ukrepov, niso pošiljali delavcev na obdobje zdravstvene preglede, niso nadzirali varnosti iztrošene strojne opreme in niso skrbeli za kvalitetno izobraževanje zaposlenih o nevarnostih povezanih z delom. Zniževali so stroške prenove tehnologije tako, da preprosto niso dokupili opreme, ki štiti zdravje zaposlenih, delo organizirali v za delavce neustrezni razporeditvi delovnega časa ter dopuščali, da so zaradi nezadostnih varnostnih ukrepov pri delu z nevarnimi snovmi in pri delu v težkih delovnih razmerah delavci nevarno poklicno obolevali. Po letu 1990 se je v podjetjih izredno zmanjšal obseg strokovnega preventivnega dela. Ukinjena je bila večina obratnih ambulant. Službe varstva pri delu, ki so timsko skrbale za ustrezno varnost, so bile v številnih statusnih reorganizacijah podjetij razpuščene, varnostni inženirji so bili odpuščeni ali pa razporejeni na druga delovna mesta. V novoustanovljenih podjetjih, družbah ali pri samostojnih malih podjetnikih varstvo pri delu ni usklajeno z zakonodajo. Varstva pri delu praktično ni pri samostojnih malih podjetnikih ter v zasebnem kmetijstvu, neustrezno pa je zlasti v podjetjih, ki se lastniško preoblikujejo in tam, kjer potekajo postopki denacionalizacije (gostarstvo, kmetijstvo). Strokovno varstvo je pravzaprav ustrezno zgolj v večjih sistemih, kjer so službe ostale še od prej.

Varnost na delovnem mestu je v Sloveniji nizka tudi zato, ker sta ji odgovorni ministrstvi za delo in zdravstvo v preteklih letih posvetili premalo pozornosti in s tem zaradi ključnosti svojega položaja prispevali k zaostrovanju opisanih razmer.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije bo zato zahtevala od Vlade in Državnega zbora:

1. Nacionalno politiko o varnosti in zdravju na delovnem mestu, ki bo v skladu z ratificiranimi konvencijama Mednarodne organizacije za delo št. 155 o varnosti in zdravju na delovnem mestu in št. 161 o službah medicine dela določala sistem preventivnih tehničnih, zdravstvenih in izobraževalnih ukrepov, določitev nalog državnih organov, strokovnih institucij in delodajalcev ter pravno varnost delavcev v zvezi z njihovimi pravicami za varno delo;

2. Ustanovitev tripartitne formalne in stalne komisije, preko katere bodo socialni partnerji (reprezentativni sindikati na ravni države in delodajalske organizacije) ter predstavniki Vlade uresničevali v skladu z mednarodnimi konvencijama pristojnosti pri določanju, izvajanju in občasnem revidiranju nacionalne politike o varnosti in zdravju na delovnem mestu;

3. V letu 1995 novi Zakon o varnosti in zdravju na delovnem mestu, ki bo slovenskemu delavcu do leta 2000 zagotovil enake ukrepe in standarde varovanja zdravja, kot veljajo v Evropski uniji;

4. Da mora zakon predvsem opredeliti, da je odgovornost za varno in zdravju neškodljivo organizacijo dela delodajalčeva. Odgovornost delodajalca mora biti vezana na ekonomsko spodbudo – obvezno zavarovanje za odškodnine delavcem zaradi poškodb pri delu in poklicnih boleznih z različnimi prispevnimi stopnjami glede na raven varnosti v posameznem podjetju;

5. Da mora zakon opredeliti standarde strokovnega dela v podjetju pri varovanju zdravja na delovnem mestu (tehnično varstvo, medicinsko varstvo) – to je posebej pomembno zaradi vse pogostejšega pogodbenega, »zunanjega« opravljanja strokovnih del varstva v podjetju;

6. Da mora zakon opredeliti pravico delavcev in delavskih zaupnikov do kvalitetnega izobraževanja za varno delo;

7. Nove predpise o evidenci poškodb pri delu in poklicnih boleznih, da bo na tej podlagi končno možno nadzirati polni obseg posledic dela v za zdravje škodljivih delovnih razmerah;

8. Končno novi pravilnik o preventivnih zdravstvenih pregledih na podlagi zdravstvene ocene delovnih mest;

9. Da zakonsko, kadrovsko in materialno podpreta program nadomeščanja še veljavnih jugoslovanskih varnostnih predpisov in standardov z novimi, usklajenimi z evropskimi in svetovnimi standardi;

10. Da izpeljeta program, ki bo inšpekcijo dela kadrovsko in materialno usposobil za opravljanje v Zakonu o inšpekciji dela opredeljenih nalog in pooblastil.

Zveza svobodnih sindikatov bo zato:

1. Uveljavila vlogo sindikatov na področju varnosti in zdravja na delovnem mestu, kakršno opredeljujejo mednarodne konvencije in je uveljavljena v državah Evropske unije;

2. Organizirala izobraževalne programe za člane svetov delavcev in sindikalne zaupnike z osnovnimi znanji, potrebnimi za člane svetov delavcev in sindikalne zaupnike z osnovnimi znanji potrebnimi za učinkovito varovanje pravic delavcev glede varnosti in zdravja na delovnem mestu;

3. Sodelovala z zvezo društev varnostnih inženirjev in tehnikov pri ustanovitvi slovenskega priznanja za izjemne dosežke na področju varovanja zdravja delavcev.

RESOLUCIJA št. 7**O izgradnji slovenskega cestnega omrežja – polsila desetletja**

V dosedanji gospodarski situaciji Republike Slovenije so bili gradbeniki med prvimi prisiljeni glede na nujne tržne in politične spre-

membe primerno zmanjševati svoje zmogljivosti in se nenehno prilagajati novim pogojem gospodarjenja. Pri tem so vedno upoštevali in razumeli težave, pred katerimi se je znašla nova slovenska država, ki so jo od samih njenih začetkov podpirali in je zaradi razumevanja novo nastalih razmer niso želeli obremenjevati z nenehnim opozarjanjem na lastene težave. Zavedali so se, da je njihova usoda odvisna predvsem od njih samih in od iskanja notranjih rezerv. Gradbinci se v zadnjih petih letih niso zanašali na pomoč države. Zadnji znani dogodki pa so jih prisilili, da opozorijo na nekatera krivična in usodna dejstva.

Za nami so časi hudega odpovedovanja oziroma občutnega zmanjševanja zaposlenosti, nizkih plač, prestrukturiranja in racionalizacije na vseh ravneh. Torej z vso upravičenostjo gledamo na »slovenski gospodarski projekt desetletja« (tako so gradnjo cestnega omrežja poimenovali poznavalci gospodarstva, ki vedo, da razcvet gradbene dejavnosti v državi posledično vpliva tudi na razcvet drugih gospodarskih dejavnosti). Gre za nacionalni cestni program, ki naj bi spodbudil nov naložbeni gospodarski cikel. Program predvideva, da naj bi do leta 1999 zgradili 318 km avtocest, njegova vrednost pa znaša več kot milijardo ameriških dolarjev.

Slovenija je v ta namen na začetku letošnjega leta uvedla namensko plačevanje bencinskega tolarja, kar pomeni, da uporabniki plačujejo 16 odstotkov vrednosti od litra goriva, kar naj bi pospešilo gradnjo cestnega omrežja. Prav omenjena sredstva so skupaj s cestninami temeljni vir za gradnjo cest. Posojila evropskih bank in izvozna posojila pa znašajo 449 milijonov dolarjev oz. le polovico potrebnih sredstev.

Zaradi pridobljenih kreditov evropskih bank pa za večinoma vsa razpisana dela potekajo mednarodni razpisni postopki. To je sicer razumljivo in potrebno, vendar pa nas zadnji dogodki niso prepričali, da so slovenske pooblaščenice ustanove pravočasno pripravile temu področju primerne zakonske akte in vsa natančno določena »pravila igre«, ki bi zainteresirani in morebiti kasneje prizadeti strani dokazali pravilnost postopkov in odpravili kakršnekolik dvome v njihovo verodostojnost.

Tako se je slovensko gradbeništvo znašlo v takih razmerah, da je za zagotovitev nujnega preživetja prisiljeno podpisovati pogodbe, ki ga že v začetni fazi postavljajo v brezizhodnost. Naj ob tem med drugim opozorimo predvsem na dejstva, da so pogodbeni roki, na katere so zaradi znanih razmer, prisiljeni pristajati, izjemno ostri in za dejavnosti naravnost uničujoči; že pri zagonu vsakega projekta ga morajo že tako finančno izčrpana gradbena podjetja financirati, kar jih še dodatno ogroža.

Tako se nam prikazuje dvojna slika, ki po eni strani na videz predstavlja polno zasedenost zmogljivosti, po drugi strani pa slednjo spremlja krionično pomanjkanje denarja in čedalje večja zadolženost podjetij pod neugodnimi kreditnimi pogoji.

Glede na vse povedano tudi sindikatu ne more biti vseeno, kakšen kos kruha bo dobilo njegovo članstvo. Zato se postavlja vprašanje, ali bo »slovenski gospodarski projekt desetletja« za slovenske gradbince še ena zamujena priložnost, ko bodo – kot kaže poznan primer oddaje avtoceste Razdrto–Čebulovica – tuji »posneli smetano«.

Gradbinci Slovenije se ne boje konkurence, če bi zanjo veljala enaka pravila igre kot za domače izvajalce.

Glede na to predlagamo sprejem naslednje **RESOLUCIJE**:
Od Vlade oziroma njenih pooblaščenih ustanov zahtevamo, naj takoj pristopi k izdelavi takih zakonskih aktov, ki bodo natančno opredelili vse potrebne elemente enakopravnosti slovenskih podjetij pri mednarodno razpisanih poslih od upoštevanja meril kot jih poznajo razvite evropske države. Ob tem naj bo zakonsko opredeljena tudi vloga sindikatov glede varovanja socialnega in delovnopravnega statusa delavcev.

RESOLUCIJA št. 8**O položaju delavk v industriji in javnih službah**

Delavke v industriji in drugih gospodarskih dejavnostih ter javnih službah delajo v tistih dejavnostih, ki jih je v največji meri prizadela gospodarska kriza, družbene reforme in institucionalne spremembe.

Položaj delavk je tako odvilen od objektivnega položaja gospodarskih in negospodarskih dejavnosti, ki zaposlujejo pretežno žensko delovno silo in tudi od tega, v kakšni meri je Slovenija pravna in socialna država. Obstoj velikih razkorakov med zakonodajo, ki je na področju dela skoraj na evropski ravni, in dejansko prakso, ki je dostikrat na nivoju liberalnega kapitalizma, ki mu je edini cilj čimprejšnji in čimvečji dobiček. Na področju trga delovne sile, se ob povečani konkurenci pojavljajo deviacije, ki so zlasti na škodo brezposelnih delavk.

Industrijske delavke doživljajo najvišjo stopnjo izkoriščanja pri delu: nočno in nadurno delo, prerazporejanje delovnega časa, delo ob nedeljah in praznikih, nemožnost izrabe letnega dopusta v času šolskih počitnic, izplačevanje plač pod nivojem kolektivnih pogodb in neredna izplačila, pogosto spreminjanje norm in drugih normativov, slabše možnosti izobraževanja in napredovanja. Ob takšnih pogojih dela pa so se drastično znižali cenzi za pridobivanje socialnih in družinskih prejemkov.

Delavke v javnih službah so delavke z najvišjimi strokovnimi kvalifikacijami, zlasti v zdravstvu, kulturi, šolstvu, socialnem skrbstvu, toda s podobnimi težavami pri uresničevanju pravic iz delovnega razmerja. Posebej oteženo je zaposlovanje žensk, saj se prve zaposlitve pretežno sklepajo za določen čas, ob nastopu neosečnosti delavkam največkrat preneha delovno razmerje, pri zasedbi vodilnih delovnih mest je prisotna tiha selekcija glede na spol, itd.

Svobodni sindikati Slovenije bomo po 2. kongresu krepili svoj položaj predvsem kot socialni partner in se v tem svojstvu mobilizirali za izboljšanje položaja delavk v industriji in javnih službah. Naše prioritete bodo zlasti:

1. **vzpostavljanje** demokratične družbe na področju dela, t.j. družbe enakih možnosti za delavke in delavce, kar je za sindikate bistveno družbeno-razvojno vprašanje, upoštevajoč, da smo v dosedanjem razvoju v Sloveniji že dosegli tradicijo zaposlene in ekonomsko samostojne ženske;

2. dosledno **izvajanje** varstva delavk v smislu zakonodaje in ratificiranih mednarodnih pravnih aktov, ki zavezujejo države podpisnice, da ustvarjajo enake možnosti žensk pri zaposlovanju in poklicih ter prepovedujejo diskriminacijo, da ustvarjajo enake možnosti za delavke in delavce z družinskimi obveznostmi, varujejo delavke pri odpustu z dela, ko za to niso podani resni razlogi, zagotavljajo varstvo materinstva in varstvo starejših delavk in delavcev, enake možnosti izobraževanja in napredovanja, zagotavljajo dnevne in tedenske počitke – omejitve so dopustne le na podlagi skupne odločitve socialnih partnerjev;

3. **izboljšanje delovnih razmer**, s katerimi se izboljšuje položaj delavk in postavlja varno in zdravo delo na najvišjo tehnološko, organizacijsko in pravno raven ter s tem zmanjšuje potrebe po nadaljnjem širjenju beneficirane delovne dobe;

4. **vzpostavljanje** instance oz. mehanizma, ki bi bila zadolžena za ukrepanje v primeru diskriminacije žensk pri zaposlovanju, napredovanju, izobraževanju, odpustu z dela in drugih kršitvah iz delovnega razmerja;

5. **prizadevanje**, da država zmanjša dajatve na plače, s čimer bi se omogočilo novo zaposlovanje, zmanjšale bi se bolniške odsotnosti delavk, ki so predvsem posledica preobremenjenosti in težkih pogojev dela, vzpostavil bi se položaj delavk, ki bi bil skladen z ureditvijo v pozitivni zakonodaji in ratificiranih mednarodnih pravnih dokumentih.

RESOLUCIJA št. 9**Aktivni zavarovanci morajo uživati pokojnino!**

Starostno pokojninsko zavarovanje je medgeneracijska pogodba. Aktivni zavarovanci s svojimi prispevki financirajo pokojnine upokojenih. Padec števila zaposlenih in izreden porast števila upokojencev na račun predačnega upokojevanja in upokojevanja generacij, ki so se zaposlile takoj po koncu 2. svetovne vojne, je povzročilo, da je konec 1994. leta v Sloveniji razmerje med številom aktivnih zavarovancev, ki

vplačujejo prispevke in številom upokojencev zgolj 1,59:1. To neugodno razmerje in z zakonom določena višina pokojninskih prejemkov povzročata, da na pokojninsko zavarovanje odpade pomemben delež javnih financ in je pomemben pritisk na visoko bruto ceno dela v primerjavi z državami, ki slovenskemu gospodarstvu konkurirajo na svetovnem trgu, zato je nujna reforma pokojninsko-invalidskega zavarovanja.

Zveza svobodnih sindikatov bo zato:

1. Nasprotovala pokojninski reformi, ki bi realno nižala raven pravic delovnih zavarovancev, ne da bi pred tem v enotnem pokojninskem zavarovanju samozaposlene kategorije zavarovancev plačevale realno povsem enake prispevke;
2. Zahtevala ločitev delavskega zavarovanja od pokojninskih zavarovanj ostalih kategorij zavarovancev;
3. Zahtevala, da polna pokojninska doba v DELAVSKEM pokojninskem zavarovanju tudi v bodoče zagotavlja realno raven današnje polne starostne pokojnine;
4. Zahtevala, da je dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje mogoče uvajati zgolj za zagotovitev socialne varnosti nad ravniyo, ki jo realno zagotavlja današnja starostna pokojnina;
5. Zahtevala, da so premije, ki jih delavci iz svoje neto plače vplačujejo za zavarovanja, ki so temelj socialne varnosti v starosti, izključene iz osnov za plačilo davka;
6. Zahtevala, da košarica življenjskih potrebščin, ki bo podlaga za izračun minimalnih plač, upošteva stroške delavskega gospodinjstva za premije prostovoljnih pokojninskih in zdravstvenih zavarovanj;
7. Nasprotovala izkoriščanju pokojninskega zavarovanja za izrivanje žensk iz delovnega razmerja in nasprotovala podaljšanju polne pokojninske dobe žensk z 35 na 40 let, dokler ne bo zagotovljena dejanska enaka obremenitev obeh spolov pri delu, v gospodinjstvu in v družini;
8. Zahtevala, da zakon omogoči polno starostno upokožitev ne glede na doseženo starost tistim, ki dosežejo 35 (ženske) oziroma 40 let (moški) pokojninske dobe z učinkovitim delom.

RESOLUCIJA št. 10

Skrb za upokojence in za starejše ljudi je tudi skrb sindikatov

Pripravljajo se spremembe zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, s katerimi namerava Vlada odpraviti nekatere nelogičnosti in nekonistentnosti veljavnega pokojninsko-invalidskega sistema. V ZSSS smo se že dosedaj aktivno vključevali v delo na tem področju. V bodoče bomo vztrajali zlasti pri naslednjih zahtevah:

1. Pokojnine morajo deliti usodo plač;
2. Kapitalski sklad kot ena bistvenih prvin novega sistema pokojninsko-invalidskega zavarovanja mora delovati kot samostojna pravna oseba in biti pri tem profitno usmerjen. V tripartitnih organih tega sklada morajo biti zastopani tudi sindikati;
3. Zavarovanje za dodatni obseg pravic mora temeljiti na varnem in donosnem naloganju zbranih sredstev. Vlada je dolžna to področje zavarovanja temeljito urediti in pripraviti ustrezne zakonske podlage;
4. Iz sistema pokojninskega zavarovanja je treba izločiti vse socialno-varstvene pravice. Le-te naj financira državni proračun. Na ta način bo razbremenjeno gospodarstvo in prejemki aktivnih zavarovancev;
5. Vlada mora pripraviti spremembe in dopolnitve določil sistema zakona, ki ureja vprašanje zastopnosti aktivnih zavarovancev in uživalcev pravic ter organizacij in delodajalcev v skupščini zavoda za pokojninsko zavarovanje Slovenije;
6. Državni proračun mora tekoče pokrivati obveznosti države do pokojninskega sklada iz preteklih let – skladno s sprejetim zakonom;
7. S spremembo zakona je treba urediti pravico, s katero bi zakoncu poleg njegove pripadal tudi del pokojnine po umrlem zakoncu;
8. Zahtevamo, da se pripravi popolno zdravstveno zavarovanje za upokojence, ki so socialno ogroženi;
9. Ostareli in bolni naj preživljajo starost v njihovem domačem okolju s tem, da bodo urejene raznovrstne oblike pomoči. Od Vlade bomo zahtevali, da ustanovi posebno strokovno institucijo za razvoj in usklajevanje teh pomoči starejšim osebam na domu. Zavzemali se bomo tudi za ustanavljanje negovalnih bolnic, da bi starejši ljudje na ta način dostojno preživel preostanek življenja.

RESOLUCIJA št. 11

Za razrešitev problematike mednarodnega mejnega prehoda Dolga vas pri Lendavi

Sindikata delavcev prometa in zvez Slovenije je že večkrat zahteval, da se odpravijo zastoji na mejnem prehodu Dolga vas pri Lendavi. Na vse dosedanje pozive Sindikata delavcev prometa in zvez Slovenije se doslej od odgovornih in pristojnih institucij še nihče ni odzval. Še več, nihče ni ničesar storil, da bi se problem uredil v dobro šoferjem in za ugled države. Zastoji na mejnem prehodu Dolga vas so že v posmeh državi in kaže njeno nesposobnost in nepripravljenost za urejanje teh razmer. Dolge kolone čakajočih vozil, tudi po 16 ur in več, pomenijo za voznike nemogoče delovne in življenjske pogoje. Čakanje v koloni zahteva od voznikov stalno prisotnost ob vozilu, svoje osnovne življenjske potrebe so prisiljeni zadovoljevati ali na cesti ali v vozilu (prehrana, spanje, higienske potrebe). Nenazadnje povzročajo te razmere veliko nezadovoljstvo prebivalcev teh krajev. Zato 2. kongres Zveze svobodnih sindikatov Slovenije poziva vse pristojne državne organe, da nemudoma storijo vse, da bodo vzpostavljeni normalni pogoji za prehod čez ta mednarodni mejni prehod in s tem omogočene normalne delovne in bivalske razmere voznikov, ki vsakemu delavcu v tej socialni in pravni državi gredo. Če oblastni organi ne bodo z vso odgovornostjo in takoj pristopili k razrešitvi tega problema, bomo v Svobodnih sindikatih Slovenije pričeli z aktivnostmi, da se položaj voznikov tovrstnikov izboljša, pri čemer bomo izkoristili tudi vse mednarodne sindikalne stike in pozvali k skupnim sindikalnim akcijam v državi in izven nje.

RESOLUCIJA ŠT. 12

O delovnem času delavcev v trgovinah

Delavci trgovinske dejavnosti, zlasti v trgovini na drobno, se ves čas srečujejo s problemi delovnega časa kot enim ključnih problemov te dejavnosti. Razpeti smo namreč med željami potrošnikov, da so trgovine odprte, kar se da dolgo, interesi delodajalcev pa se spreminjajo v skladu z njihovimi pričakovanji, kaj trenutno pomeni red v poslovnem času. V tem primeru se obračajo na državo in od nje pričakujejo, da bo vzpostavila red s svojimi ukrepi. Pri tem pa niti država, niti delodajalci ne upoštevajo, da so v maloprodajni mreži, predvsem v trgovinah s prehranbenim blagom zaposlene pretežno ženske (86%), katerih povprečna starost je do 35 let, kar pomeni, da so poleg dela obremenjene tudi z vzgojo otrok in gospodinjstvom. Prav te ženske pretežno opravljajo najbolj težaška dela, kajti vsi zavrtki, ki jih na dan preložijo, znesejo tudi do 5 ton na dan.

V želji, da bi pomagali pri reševanju problemov, smo bili veseli, ko smo dobili ministra za trgovino in takoj smo ga seznanili s ključnimi problemi delavcev. Takrat je nastajala tudi nova trgovinska zakonodaja, pri kateri smo dokaj uspešno sodelovali. Pri delodajalcih so bile takrat aktualne težnje po maksimizaciji delovnega časa, ki naj bi ga določila vlada v okviru 50–55 ur v tednu. Na našo zahtevo, da bi poslovni čas ohranili v skupnem trajanju 66 ur tedensko, smo se z Ministrstvom za trgovino, Gospodarsko zbornico – Združenjem trgovine in Svetom potrošnikov sporazumeli, da teh 66 ur vsebuje tudi dežurstva. To bi našim delavcem omogočilo ohranitev zaposlitve in spoštovanje Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da se ob državnih praznikih ne dela. Tako bi jim bil omogočen tudi tedenski počitek.

Postopoma sprejemanja teh predpisov pa je tako dolgo trajala, da je trgovina medtem izgubila ministra in v končni fazi je bil sprejet Pravilnik o obratovalnem času prodajaln, ki je odločanje o delovnem času prepustil lokalnim oblastem brez omejitve, to pa onemogoča vzpostavitev reda. Za naše delavce to pomeni, da morajo delati petek in svetek, četudi za to ni nobene potrebe, saj smo bili v svojih zahtevah zelo realni.

Delovni čas je le eden od problemov. Šokirani smo tudi nad resolu-

cijo o razvoju industrijske proizvodnje, ki trgovine niti ne omenja, četudi industrija brez dobro razvite trgovinske mreže svojih proizvodov ne more prodati. Skratka, trgovina je podaljšana roka proizvodnje.

Zahtevamo, da se pravilnik o obratovalnem času prodajaln spremeni tako, da se z njim vzpostavi red, ki velja v tako opevani Evropi. Zahtevamo tudi spoštovanje Zakona o delovnih razmerjih in Kolektivne pogodbe.

Sindikati se zavzemamo za ekonomsko, socialno in pravno varnost naših delavcev po pravilih, ki veljajo za demokratično državo.

Zveza svobodnih sindikatov mora biti močna in enotna ter tako vredna zaupanja svojega članstva.

RESOLUCIJA ŠT. 13

O varstvu delavskih pravic – pravice do dela in ustreznega plačila za delo

S spremembo političnega sistema in z uvajanjem tržnega gospodarstva je Slovenija postala po mednarodnih klasifikacijah država v procesu sprememb – v tranziciji. Poteka lastninjenje, državni ukrepi v podporo prilagajanju gospodarstva razmeram v svetu so nezadostni. Posledice teh sprememb v največji meri prenašajo še zaposleni v gospodarstvu in tisti, ki so postali v teh procesih odvečni – brezposelni. Uvajanje tržnega gospodarstva na najbolj liberalen način, kot se izvaja v Sloveniji, nima nič skupnega z mednarodnimi normami, ki veljajo v svetu pri pravicah delavk in delavcev in tudi dejanski zaščiti v praksi. Z mednarodni pakti in konvencijami so države določile ogrodje zakonske zaščite najbolj izpostavljenega dela tržnega gospodarstva – trga delovne sile.

V Sloveniji smo priča številnim kršitvam temeljnih človekovih pravic zaposlenih delavk in delavcev, ki so posledica posameznih interesov, vse pa pod parolo doseganja višjih ciljev, reševanja podjetij in Slovenije. Nekateri drastični primeri v gradbenih podjetjih, ki po številu v slovenskem prostoru ne predstavljajo problema, pa prav zaradi vsebine kršitve pomenijo kršitev temeljnih pravic, ki se ne smejo dogajati. Gre za pravico do pravičnega zaslužka in enake nagrade za delo enake vrednosti brez kakršnegakoli razločka (Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah) in jamstva za varstvo delavskih zahtev do njihovih delodajalcev, ki izhajajo iz delovnega razmerja (Mednarodna konvencija o varstvu delavskih zahtev ob insolventi njihovega delodajalca).

V primerih, ko je skupina zaposlenih delavk in delavcev spoznana za trajni presežek, ko so jim bili vročeni sklepi, jim delovno razmerje ne more prenehati, saj so zaradi različnih razlogov zakonsko zaščiteni pred odpustom. So v delovnem razmerju pri delodajalcu še 6 mesecev pa ne prejemajo ne plač oziroma nadomestil. Delodajalec išče različne poti za reševanje velike večine preostalih zaposlenih delavk in delavcev, ti presežni zaposleni pa niso več njegova skrb. Tako so pravno formalno v delovnem razmerju brez kakršnihkoli sredstev za preživljanje sebe in svoje družine. Državni organi, ki so pristojni za nadzorovanje izvajanja zakonov s področij delovnega prava, so bili obveščeni o nastalih kršitvah, vendar do danes niso ukrepali. Tem delavcem je prav tako onemogočena pravica do učinkovitih pravnih sredstev pred domačimi oblastmi, saj je doba čakanja na izid pravde 2 do 3 leta.

– Zahtevamo, da Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve nemudoma zagotovi izvajanje ustreznih ukrepov v skladu z zakonom o inšpekciji dela pri organizacijah in delodajalcih.

– Predlagamo, da Državni zbor RS na predlog Vlade po hitrem postopku sprejme spremembe in dopolnitve zakona o zajamčeni plači, po katerih delavcu zajamčeno plačo v primeru, ko mu je organizacija oziroma delodajalec ne more izplačati, izplača država.

RESOLUCIJA ŠT. 14

O zaposlovanju v gradbeništvu

Z odpiranjem investicijskega ciklusa kot posledica oživljanja gospodarstva, se odpira in razvija tudi trg delovne sile. To velja zlasti za panogo gradbeništva, kjer se že pojavlja pomanjkanje nekaterih profilov kadrov.

Za odpravo tega pomanjkanja se v praksi podjetja-družbe poslužujejo zaposlovanja tuje delovne sile in najemanja tujih izvajalcev (kooperantov), investitorji pa sklepajo pogodbe s tujimi podjetji. To samo po sebi ni slabo, odpira pa se vrsta problemov, ko se ta tuja delovna sila zaposluje pod slabšimi pogoji kot domača in ne plačuje skladno z veljavnimi kolektivnimi pogodbami. Navedeno znižuje ceno živega dela. Veljavni zakon o zaposlovanju tujcev ne razrešuje v celoti nakazane problematike tembolj, ker se ne izvaja ustreznja kontrola.

Prav tako se v praksi podjetja-družbe oziroma podjetniki pogosto poslužujejo zaposlovanja delavcev »na črno« (tujih in domačih), kar omogoča nelegalno konkurenco. Pri tem gre za nespoštovanje obstoječe zakonodaje in neizvajanje nadzora s strani države (inšpekcijskih služb).

V izogib stroškom se v nekaterih primerih podjetja-družbe oziroma podjetniki poslužujejo ustanavljanja novih podjetij s programom in delavci obstoječih. S tem neupravičeno in nenamensko koristijo sredstva, predvidena za ustanavljanje novih delovnih mest.

ZAHTEVAMO:

1. da država z zakonodajo podrobneje opredeli pogoje za zaposlovanje tuje delovne sile, najemanje tujih izvajalcev-kooperantov in sklepanje pogodb s tujimi podjetji. Znotraj te zakonodaje naj se opredeli tudi kontrolne mehanizme in izvajalce kontrole. Pri tem menimo, da je to kontrolo potrebno izvajati tripartitno (država, delodajalci, sindikat);
2. da država usposobi ustrezne službe (inšpekcije) za učinkovito kontrolo spoštovanja zakonodaje ter zagotovi sankcioniranje nespoštovanja veljavne zakonodaje;
3. da država (ustrezno ministrstvo) zagotovi namensko delitev sredstev za zaposlovanje, zagotovi kontrolo nad uporabo le-teh ter sankcionira neustrezno uporabo finančnih sredstev.

RESOLUCIJA ŠT. 15

Stanovanje naj postane dobrina dostopna vsem delavcem

Skoraj sočasno z osamosvojitvijo Republike Slovenije je bila uveljavljena nova finančna zakonodaja, s katero so bili ukinjeni skoraj vsi prispevki, med drugim tudi stanovanjski prispevki iz dohodka in združevanje sredstev iz čistega dohodka. S tem je bilo prekinjeno zagotavljanje sistemskega vira sredstev za financiranje stanovanjske gradnje, posledica tega pa je bilo njeno drastično zmanjšanje.

Po sprejetju Stanovanjskega zakona je bila dana pravna podlaga za ukinitve družbene lastnine na stanovanjskem področju; nove institucije, ki jih je uvedel Stanovanjski zakon, pa niso povsem nadomestile prejšnjih, zlasti na področju zagotavljanja sredstev, ki bi na kapitalski osnovi omogočala stabilna in trajna poseganja na celotnem stanovanjskem področju.

V tem obdobju, kljub določbi 78. člena Ustave, Republika Slovenija kot pravna in socialna država še ni sprejela nacionalnega stanovanjskega programa, ki naj bi uvedel potrebne ukrepe na zakonodajnem, proračunskem in davčnem področju, po katerih je država dolžna ustvarjati možnosti, da si državljudi lahko pridobijo primerne možnosti za zadovoljevanje potreb po stanovanjih. Naše dosedanje zahteve, da naj bi vsak mlad delavec najpozneje v letu dni od zaposlitve razpolagal s primernim stanovanjem ter si z ustreznimi posojilnimi in drugimi pogoji pridobil tudi realne možnosti za nakup, gradnjo ali prenovo stanovanja, upoštevaje ustavno podlago in prehod na tržno gospodarstvo, razširjamo na naslednje:

1. da Državni zbor čim prej sprejme zavezujočo zakonodajo in ustrezne programe za odpravo socialnih stisk mladih in njihovih družin; v mislih imamo nacionalni program, saj si znotraj čisto tržnih odnosov le manjše število delavcev lahko razreši svoj stanovanjski problem. Pretežni del delavcev si v teh razmerah zaradi slabih gnotnih razmer lahko razreši stanovanjsko stisko samo z najemanjem neprofitnega oziroma občinskega socialnega stanovanja.
2. Nacionalni stanovanjski program naj s svojimi usmeritvami zagotovi:

– zadostno količino raznovrstnih stanovanj za različne sloje uporabnikov, še posebej pa socialna, neprofitna in druga. Pri tem naj načrtovalci gradnje upoštevajo lokacijske razmejitve

- ustrezno kakovost stanovanj in urejenost bivalnega okolja
- možnost pridobivanja stanovanj, odvisno od finančnih možnosti, ob hkratni davčni podpori in kreditno-hranilni službi s selektivno obrestno mero
- ustrezne ukrepe države in lokalnih skupnosti v skladu z njihovimi pristojnostmi
- socialne korektive za vse, ki po kriterijih in merilih sodijo v ta sloj prebivalstva
- posebej in za razreševanje problematike socialnih stanovanj zahtevamo uvedbo sistemskega vira financiranja.

RESOLUCIJA ŠT. 16

O kulturi

Sindikati ne bomo oblikovali kulturne politike, ker to ni naša naloga, bomo pa nasprotovali takšni, ki bi skušala biti v službi ideologije in vsakokratnega vladajočega političnega programa, saj ju kultura po svoji naravi vselej zanika ali prerašča.

Ker vemo, da sta uspešno in bolj človeško življenje in delo v prihodnje mogoča le z razvito kulturo, bomo storili vse, da bosta umetniška ustvarjalnost in delo v kulturi varna in dobro plačana.

S strokovnostjo, srčnostjo, pogumom, premagovanjem dvojne morale in tudi s pometanjem pred svojim pragom smo pripravljeni soustvarjati pravico do:

- posameznikovega in skupnega dela,
- demokratičnih in kulturnih medsebojnih odnosov,
- zdravega in varnega življenja,
- varstva človekovih pravic,
- osebnega dostojanstva,
- razgledanega in bogatega posameznika
- resnice,
- učinkovitega nadzora osebnih podatkov in
- ohranjanja slovenske in evropske kulturne identitete.

Kultura bo tudi v prihodnje predvsem svobodna umetniška ustvarjalnost in delo, splet odnosov med posameznikom in njegovim domišljiskim svetom, toda vselej bo tudi splet odnosov med posamezniki v procesu dela in uživanja sadov tega dela. Kultura naj bo torej tudi način življenja in dela.

RESOLUCIJA št. 17

O sindikalnem – delavskem turizmu

Sindikalni turizem kot osnovo dosežene kulturne ravni standarda slovenskih delavcev ponazarjamo s podatki vloženih sredstev zaposlenih v tovrstno infrastrukturo. Sindikalni turizem razpolaga s ca. 40.000 ležišči počitniških zmogljivosti, ocenjenih na 2,3 milijarde nemških mark, t.j. 30-letno vlaganje iz osebnih prejemkov 830.000 zaposlenih v Sloveniji.

Pravice na tej lastnini so se prenesle ali izgubile na osnovi zakona o lastninskem preoblikovanju, že prej pa tudi z divjim lastninjenjem, razprodajo tega dela znane lastnine delavcev in prednostno odprodajo v primeru težjih gospodarskih razmer v podjetjih. Lastnino delavcev so odprodajali upravitelji podjetij, ne pa lastniki.

Zahteve in sklepe podčrtujemo s sledečimi podatki o vrednosti sindikalne delavske lastnine na nepremičninah delavskega turizma, ki kljub zahtevam ni v revizijskih postopkih:

323 počitniških domov z 12.032 ležišči
1.641 stanovanj z 6.999 ležišči
1.680 počit. hišic z 8.676 ležišči
6.082 prikolic z 25.147 ležišči,
od tega 12.852 ležišč v Sloveniji, pretežni del pa v Hrvaški.

Zato bo Zveza svobodnih sindikatov v sodelovanju z ostalimi sindikalnimi organizacijami na državni ravni zahtevala vrnitev sindikalne delavske lastnine njihovim lastnikom.

1. Od Državnega zbora bomo zahtevali, da pri dopolnitvah zakona o lastninskem preoblikovanju upošteva, da so počitniške zmogljivosti delavcev njihova lastnina, kupljene iz njihovih osebnih prejemkov, zato naj se neodplačno vrnejo lastnikom.

2. Od Vlade Republike Slovenije bomo zahtevali, da v pogajanjih s sosednjo državo Hrvaško doseže nemoteno uporabo lastnine sindikalnega delavskega turizma. Vrednost objektov v višini 2,3 milijarde nemških mark je dovolj velik razlog za mnogo več diplomacije in trdnosti v pogajanjih, ne pa drobiž za dosego etapnih zmag.

3. Sindikalnim zvezam v Sloveniji bomo predlagali, da pristopijo k skupnemu projektu nadaljnjega gospodarskega razvoja sindikalnega delavskega turizma kot lastniki ali kot upravljalci novo ustanovljenih zavodov za sindikalni delavski turizem.

4. Zahtevali bomo, da mora strategija razvoja domačega turizma v konkretnih kratkoročnih in planskih usmeritvah vgraditi konkretne vzvode za gospodarnejšo izrabo že zgrajenih objektov, s tem pa odpreti možnost za okrog 2.000 novih delovnih mest. Sindikalni delavski turizem je sposoben letno zagotoviti 1.500.000 nočitev.

5. Zveza svobodnih sindikatov odločno nasprotuje divji odprodaji sindikalnih delavskih počitniških zmogljivosti, nerealni ceni ob prodaji teh zmogljivosti v sosednji Hrvaški in prenosu počitniških objektov, ki so last sindikatov oz. delavcev v fond reprezentančnih objektov oblastninjenih podjetij. Zato bo vlagala ustrezne zakonske zahteve za vrnitev počitniških zmogljivosti praviim lastnikom.

RESOLUCIJA št. 18

Kolektivne pogodbe – temelj politike plač in zaščite delavskih pravic

Sistem kolektivnih pogodb se pri nas dograjuje počasneje, kot bi bilo zaželeno. Vzroki za tako stanje so zagotovo v počasni tranziciji in do pred kratkim soočenje z gospodarsko recesijo. Z izboljšanjem gospodarske rasti, s privatizacijo se odpirajo širše možnosti za premagovanje konfliktov med delojemalci in delodajalci. Naš cilj so visoke plače, učinkovito gospodarjenje, rast blaginje in rast zaposlenosti. Vse to pa je možno, če se bodo socialni partnerji, zlasti pa delojemalci in delodajalci, pogovarjali in dogovarjali na enakopravnih osnovah z močjo argumentov in če bodo zakonska določila podpirala in ne ovirala proces kolektivnega pogajanja. Ugodnejša pogajalska klima in temu ustreza pogajalska kultura nista odvisni le od več znanja, marveč predvsem od boljšega gospodarskega položaja podjetij, življenjskega standarda delavcev – naših članov – in blaginje nasploh. Naša zahteva po določitvi osnovne plače v kolektivni pogodbi dejavnosti predstavlja minimum, ki naj se oplemeniti v podjetju in individualni pogodbi delavca.

S postavitvijo minimalnih standardov izhodiščnih plač kot praga, pod katerim ni izplačil plač, ne pomeni, da smo določili enake plače. Nasprotno, poudarili smo nujnost motivacije in različnih pristopov za stimulacijo rezultatov dela in gospodarjenja.

V bistvu je nagrajevanje po rezultatih razverzirano za nujna pogajanja, ki naj zagotovijo usklajene odnose med delom in kapitalom, med kritičnimi skupinami. Napačno pa bi razmišljali, če bi trdili, da je stimulacija neomejena in vsemogoča. Stimulacija za večjo storilnost je smiselna do določene meje, lahko pa se zaradi povečevanja stroškov in slabše kvalitete sprevrže v nasprotje.

Sindikata KNG bo podpiral le tiste motivacijske vzvode, ki bodo temeljili na znani plači za znano delo. Upošteva naše izkušnje, izkušnje drugih sindikatov in napotila Mednarodne organizacije dela, bomo razvijali kolektivno pogajanje, pri čemer se zatečene pravice ne morejo zniževati, pravice do varstva pri delu pa se morajo še izboljšati.

Država se mora umakniti iz kolektivnega pogajanja in naj v okviru razpoložljivih instrumentov vzpodbuja kolektivna pogajanja. Od vlade R Slovenije zahtevamo spoštovanje evropskih standardov tudi pri sklepanju in uresničevanju kolektivnih pogodb dejavnosti.

Sindikata KNG bo tudi v bodoče namenil posebno pozornost izobraževanju sindikalnih zaupnikov in formiranju močne in strokovno podprte pogajalske skupine. Prevzeli bomo svoj del odgovornosti. Brezkompromisni pa bomo do vseh morebitnih odklonov izvajanja kolektivne pogodbe in kršenja pravic delavca.

Odprto pismo GZS Državnemu zboru in Vladi Republike Slovenije

NE SMEMO SE VDATI DIKTATU PORABE

Gospodarska zbornica Slovenije meni, da proračunski memorandum ne upošteva realnih možnosti gospodarstva

Gospodarska zbornica Slovenije ocenjuje Proračunski memorandum 1995 za ključni dokument ekonomske politike v prihodnjem letu, ki bi moral biti deležen temeljite strokovne in politične razprave ter spoštovati in upoštevati predvsem tudi interes in možnosti gospodarstva. Pa ni bilo tako. Vlada ga je predložila Državnemu zboru, tudi iz objektivnih razlogov, šele 7. novembra, čeprav je po Poslovniku Državnega zbora predvideno, da ga predloži že za juljsko sejo. Vmes je bil po hitrem postopku sprejet rebalans tekočega proračuna za leto 1994, pri čemer je bilo ignorirano nasprotovanje povečanju porabe s strani socialnih partnerjev. Samo 16 dni kasneje, t.j. 23. novembra, pa je že potekel rok za predlaganje amandmajev k Proračunskemu memorandumu. Državni zbor naj bi ga sprejel na svoji seji 8. decembra letos.

Za določitev in še posebej za izvajanje Proračunskega memoranduma bi morali prevzeti skupno odgovornost tudi vsi socialni partnerji. Da pa bi bilo to mogoče, bi se morali dogovarjati, pogajati in spo-

razumeti. To pa v tem času ni bilo mogoče.

Ne glede na tako kratke roke pa je GZS organizirala razpravo med gospodarstveniki v okviru 13-ih območnih zbornic in 23-ih panožnih združenj. 21. 11. 1994 se je sestal tudi Upravni odbor GZS, ki je na temelju dotedanjih razprav med gospodarstveniki izrazil vrsto tehtnih pomislov in predlogov glede ponujenih opredelitev v tem dokumentu.

Gospodarska zbornica Slovenije je posredovala predsedniku Vlade RS in predsedniku Državnega zbora Republike Slovenije predlog za podaljšanje razprave o Proračunskem memorandumu za leto 1995. Predlog ni bil sprejet. Za njegovo obravnavo pa je še pravočasno zahtevala tudi nujen sklic Ekonomsko-socialnega sveta, kot mesta, kjer se srečujejo interesi delojemalcev, delodajalcev in države. Seje v roku, ki bi omogočal oblikovanje amandmajev, ni bilo.

Temeljno sporočilo dosedanjih stališč GZS je, da mora Proračunski memorandum upoštevati realne možnosti gospodarstva in ustvariti po-

goje za njegovo ekspanzijo. Memorandum namreč relativno optimistično napoveduje gospodarsko rast v prihodnjem letu ter nanjo navezuje cel mehanizem in dimenzije javne porabe, veliko manj konkreten pa je glede pogojev, ki naj bi takšno rast omogočili. Ekonomska politika računa z nižjo stopnjo inflacije, ki ni dovolj utemeljena. Ko bo presežena, bo nominalno porasla prihodkovna stran proračuna, s čimer je odprta pot rebalansu odhodkovne strani. Memorandum je tako temeljito poskrbel za proračunske porabnike in ne podpira gospodarske rasti.

Ostati bi morali tudi pri širšem konceptu memoranduma, kakor v lanskem letu, ko je proračunski memorandum anticipiral tudi globalna delitvena razmerja za naslednja štiri leta, kar je letos izostalo.

Opozarjamo le na nekatere bistvene pripombe GZS:

1. Gospodarstveniki pričakujejo takšne usmeritve proračunskega memoranduma za leto 1995, po katerih bosta **javna in še posebej proračunska poraba** vpeti bistveno pod rast bruto domačega proizvoda oz. se dejansko ne bosta povečevali, stopnje prispevkov in davkov, ki jih plačujejo podjetja, pa se bodo znižale.

V nasprotju s tem pa naj bi po memorandumu javna poraba realno porasla tudi v letu 1995, čeprav je do njene visoke realne rasti prišlo že v letih 1992 do 1994 od 8,7 mlrd DEM na 9,9 mlrd DEM 1993 in 10,5 mlrd DEM letos. Za prihodnje leto se načrtuje 11,1 ali celo 11,5 mlrd DEM in to

ob predpostavljene nevtralnem gibanju tečaja. Osebnostna in javna poraba sta pomenili glede na bruto domači proizvod leta 1991 70,5 %, leta 1992 73 % in lani celo 75,8 %.

2. Povprečne **neto plače** bi morale ostati realno največ na letošnji ravni oz. močno zaostajati za rastjo BDP in produktivnosti.

V memorandumu je predvidena njihova realna rast za 3 %. Lani so se poprečne neto plače realno povečale za 14,4 %, letošnja realna rast v prvih devetih mesecih v gospodarstvu pa je bila 9,1 %.

3. **Obresti** je nujno radikalno znižati.

Oktober letos so bile poprečno še vedno na ravni 38,7 oz. R + 16,4 %.

4. **Izvoz**, ki naj bi omogočil rast, mora biti materialno atraktiven za izvoznike.

Tolar je oktobra 1994 pridobil proti DEM za več kot 6 %.

5. Na področju **politike cen** bi bilo nujno ukrepati proti inflaciji, ki že določen čas stagnira na približno enaki ravni. Nadpovprečno rastejo tudi nekatere cene v sektorjih, ki jih nadzoruje država in ki pomenijo pritisk na stroške in imajo poleg neposrednih tudi demonstracijske učinke. Cene uvoženih surovin kot tudi domačih državnih, nemenjalnih, monopolnih in oligopolnih sektorjev praviloma realno naraščajo, končne cene na svetovnih trgih pa zelo počasi ali pa sploh ne.

6. Bistveno zmanjšanje pritiskov na stroške dela oz. neposrednih dajatev, ki bremenijo stroške dela, bo omogočalo, da bodo podjetja **lahko**

investirala več finančnih sredstev v tehnologijo, v obratna sredstva ter v odpiranje novih delovnih mest, saj je izposojeni kapital, ki ga za naložbe ni dovolj, praviloma veliko dražji (obresti) od možnih investicijskih donosov.

Za pospeševanje investiranja pa je po mnenju gospodarstvenikov poleg nižjih obresti nujno tudi usmerjanje zasebnih sredstev v investicije, tako da se poleg že sprejetih ukrepov ponovno uvedejo tudi olajšave pri plačilu dohodnine za vse fizične osebe, ki vlagajo kapital v različne oblike podjetij in druge spodbude za kapitalna vlaganja, vključno za tuje naložbe.

7. Večjo **zaposlenost** bo omogočila predvsem gospodarska rast. Vse bolj postaja nevzdržno, da narašča število podjetij, ki ne morejo dobiti delavcev tudi zato, ker so brezposelni preveč socialno zaščiteni in se alimentirajo iz tega naslova in iz sive ekonomije, namesto da bi jih spodbudili za samozaposlovanje in zaposlovanje. Aktivna politika zaposlovanja mora presegrati vse bolj prisotne strukturne probleme.

8. Gospodarska zbornica Slovenije poziva Vlado, da poveže sanacijo gospodarstva in bank. Ob sočasni finančni rekonstrukciji naj pospeši tudi **proces lastninjenja**. Skrči naj razvejen neposredni intervencionizem in preide na linearne posredne ukrepe fiskalne razbremenitve gospodarstva.

9. Memorandum mora opredeliti **enakopravnost pogojev poslovanja**. Potrebno je dosledno davčno zajetje dose-

danje sive ekonomije, kar bi tudi privedlo do enakopravnega položaja davkoplačevalcev in do nižje splošne stopnje dajatev.

*

Že iz navedenega je jasno, da je bistveni problem poraba. Če se bomo vdali diktatu porabe, bo račun izstavljen. Plaćali ga bomo – ne samo z novo in nepotrebno recesijo in inflacijo, temveč tudi, če že ne predvsem, z manjšo porabo v bližnji prihodnosti.

Gospodarski subjekti pričakujejo in terjajo, da Gospodarska zbornica Slovenije v dialogu z državo in drugimi partnerji odločno uveljavlja predloge za spremembe tudi v Proračunskem memorandumu, ki bodo zagotovile v prihodnjem letu ekonomsko politiko rasti. Zahtevajo, da politika prisluhne glasu slovenskega gospodarstva, ki ne pričakuje in ne terja nič drugega kot vsaj podobne pogoje tistim, ki jih imajo konkurenti, da bo lahko izrabila konkurenčni vzpon na zahtevnih evropskih tržiščih. Neupoštevanje zborničnih predlogov glede Proračunskega memoranduma pa bi prav gotovo tudi močno zožilo prostor za podpis socialnega sporazuma, novega dogovora o politiki plač in kolektivna pogajanja. Gospodarska zbornica Slovenije poziva Vlado in Državni zbor, da si skupaj vzamemo čas in pravočasno pripravimo Memorandum in naredimo vsak na svojem področju vse za gospodarsko rast in nove zaposlitve.

Gospodarska zbornica Slovenije

AVTOMOBILSKA EVFORIJA (V SLOVENIJI) PLAHNI

Prodaja oziroma število prvič registriranih avtomobilov v letošnjem oktobru dokazuje rahlo izboljšanje v primerjavi s prejšnjima dvema mesecema in verjetna je napoved, po kateri naj bi novembra in decembra dosegli siceršnje mesečno povprečje – nekako 4.000 avtomobilov. V letu, ki se izteka, naj bi tako na slovenskem trgu prodali oziroma prvič registrirali 45.000 do 47.000 avtomobilov, kar je seveda precej manj kot lani (62.000). Toda ponovitve lanskih prodajnih števil, ki so bile vsekakor izjemne, letos skoraj nihče ni pričakoval. Bolj nerodno je vprašanje, s kakšno prodajo lahko trgovci računajo v prihodnje, kajti občutna nihanja povzro-

čajo velike težave pri izdelavi tudi zgolj približnih prodajnih načrtov.

Na splošno velja, da je mogoče v običajnih, torej normalnih gospodarskih časih vsako leto zamenjati do 10 odstotkov voznega parka. V Sloveniji je registriranih približno 650.000 osebnih avtomobilov, kar torej pomeni, da bi lahko računali na prodajo 60.000 do 65.000 novih avtomobilov. Vendar je tolikšno upadanje nekoliko nerealno, zato pa je toliko bolj smiselna domneva o letni registraciji (prodaji) do 50.000 avtomobilov.

Po letošnjih desetih mesecih je po obsegu prvič registriranih avtomobilov v ospredju Renault (Revoz), saj je bilo do

31. oktobra prodanih 10.694 renaultov. To je za 18,2 odstotka manj kot v enakem lanskem obdobju. Ob tem v Novem mestu pravijo, da bodo letos izdelali nekako 72.000 renaultov, kar bo približno toliko kot leta 1992.

Škoda (Avtoimpex) se še vedno drži na drugem mestu (skupaj 4.335), vendar je rezultat za dobro tretjino slabši od lanskega. Razlog: povišanje cen sredi leta, morda tudi to, da na trg prihaja felicia, zamenjava za sedanjo škodo favorit/forman.

Še vedno gre dobro Fiatu (Auto Makar), ki je doslej prodal 3.683 avtomobilov ali za 5,2 odstotka več kot lani. Zelo dobro se prodaja dokaj ostareli, toda cenovno zelo konku-

renčni tipo. Za punto, ki je potreboval predloge mesece, da se je pojavil pod Karavankami, pa pri uradnem zastopniku trdijo, da gre v promet kot sveže zemlje.

Lada (Lada Avto) in Ford (Summit Motors) sta tudi v desetih mesecih dosegla manj kot lani (2798 oziroma 2329 vozil), opazno slabša je prodaja citroenov (2326), medtem ko je Volkswagen (Porsche Inter Auto) med tistimi, ki letos beležijo korak naprej (za 4,1 odstotka več kot lani).

Tudi lestvica najuspešnejših avtomobilov se po desetih mesecih ni spremenila. V ospredju je škoda favorit/forman, nato pridejo na vrsto trije renaulti (clio, R5 in R19), pa lada samara, golf, ford escort, fiat tipo, citroën AX in opel astra. Skratka, na slovenskem avtomobilskem trgu tudi letos nič posebno novega. Tudi zato ne, ker slovenski avtomobilski žep zmore predvsem poceni in najcenejše avtomobile.

Za evropski avtomobilski

trg pa lahko rečemo, da je lanska recesija bolj ali manj pozabljena. Do konca oktobra so namreč v Evropi registrirali za 4,9 odstotka več osebnih avtomobilov kot lani v tem času (skupaj 10,1 milijona). Velika večina evropskih tovarn prodaja bolje kot lani.

Pri tem je očitno, da se Nemčija še ni povsem izkopala iz lanske recesije, in to je za marsikoga dokaz, da vse le ne gre tako gladko, kot se morda zdi na prvi pogled. Na tem najpomembnejšem evropskem avtomobilskem prostoru so namreč doslej registrirali 2,72 milijona osebnih avtomobilov ali za 0,4 odstotka manj kot lani v desetih mesecih.

Zanimivo je, da je bil posel z avtomobili v letošnjem desetem mesecu skromen tudi v Veliki Britaniji. Kljub temu so lahko na Otoku zadovoljni, kajti doslej so registrirali za 8,5 odstotka več avtomobilov kot lani v tem času. Med najpomembnejšimi evropskimi avtomobilskimi trgi sta v ospredju še Španija (plus

21,8 odstotka) in Francija, kjer so v desetih mesecih registrirali za 13,8 odstotka več avtomobilov v primerjavi z enakim obdobjem lani.

Razvrstitev avtomobilskih tovarn, ki se pojavljajo na evropskih trgih, se v desetih mesecih ni spremenila. V ospredju je korporacija Volkswagen (še Audi, pa Seat in Škoda) s 16-odstotnim deležem in v celoti za 2,9 odstotka večjo prodajo. General Motors (Opel in Vauxhall) je prodajo doslej povečal za 3,6 odstotka, vendar je njegov letošnji delež (12,9 odstotka) manjši od lanskega v tem času (13,1 odstotka). Pač pa so letošnji rezultati francoske skupine PSA (Citroën in Peugeot) skoraj izjemni. Prodaja se je doslej povečala za 10,1 odstotka, kar je največ med velikimi evropskimi tovarnami. Sam Fiat pa je posel letos povečal za 9,8 odstotka, medtem ko se je prodaja avtomobilov tovarn Lancia in Alfa Romeo zmanjšala za 4,7 oziroma 15 odstotkov. (Zbral: A. U.)



KNJIGA ESEJEV,
KI SO RAZBURJALI...

Spomenka Hribar:

SVITANJA

Spomenka Hribar v zbirki esejev Svitanja, nastalih v razponu od leta 1979 do danes, odpira nov dvogovor z bralci, tvega nove nespornosti, se spušča v svojevrstno avanturo. Boj za vrednote, Avantgardno sovraštvo in sprava, Nujnost razglasitve konca državljanske vojne, Preteklost v parlamentu, Zaustaviti desnico, Čas za politično spravo, Zakaj me sovražite, tovariši, Živa legenda so med eseji, ki ponovno razburjajo slovensko politično in kulturno srenjo.

Knjigo Svitanja lahko naročite na naslov: ČZP ENOTNOST, Dalmatinova 4, Ljubljana, ali po telefonu 321-255, 1310-033, ali po faksu 311-956.

Cena: 1900 SIT, s 5-odstotnim prometnim davkom 1995 SIT.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) _____ izvod(ov) knjige SVITANJA.

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek naročnika: _____

1. Račun bomo poravnali v zakonitem roku

2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

Naročeno dne: _____

Žig

Podpis naročnika

Simon
Wiesenthal

PRAVICA, NE MAŠČEVANJE



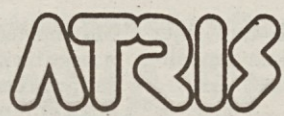
SPOMINI

PRAVICA, NE MAŠČEVANJE

Vsakokrat, ko se je Simonu Wiesenthalu posrečilo pred sodnika pripeljati kakega nacističnega morilca, je svetovni tisk o njem pisal kot o »lovcu na naciste«, »judovskem Jamesu Bondu« ali celo kot o »maščevalcu Judov«. Toda on je hotel, da bi ohranil spomin na mrtve, ni želel netiti sovraštva; zahteval je pravico, ne pa hlepel po maščevanju.

Wiesenthal je avtor številnih knjig. V naši založbi smo izdali prevod njegove zadnje, z naslovom PRAVICA, NE MAŠČEVANJE. To je hkrati prvo njegovo v slovenščino prevedeno delo.

Pokličite (061) 321 255.
Cena knjige je 2.500 SIT.



Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 47

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmožljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na 061/31-00-33, int. 384, 385 061/326-982 ali 322-975; naš telefaks je 061/326-982 ali 317-298, žiro račun 50101-601-92077 – Atris.

Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15.30.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

- POČITNIŠKI APARTMAJI V PIRANU** – sodobno opremljeni za dve ali štiri osebe, 42 oziroma 58 DEM dnevno.
- POČITNICE NA POKLJUKI** v dvo- ali štiriposteljnih apartmajih – cene: veliki ap. 56 DEM, mali ap. 42 DEM v tolarški protivrednosti. Termini vsako soboto. Turistična taksa ni vključena.
- POČITNIŠKE HIŠICE V BOHINJU, UKANC** – hišice s tremi oziroma štirimi spalnicami – sedem ležišč, kmečka dnevna soba, kuhinja z jedilnim kotom, predprostor, kopalnica, WC, lastno parkirišče, 500m² travnatih površin, balinišče, zunanji roštilj, 150m od Bohinjskega jezera. Cena za dnevni najem hišice 79 DEM. Turistična taksa ni vključena. Termini do 27. decembra in posamezni v januarju in februarju.
- KOPE** – garsonjere za štiri osebe, termini do 27. decembra in od 3. 1. do 20. 2. 1995. Cena 41 DEM, v sezoni pa 51 DEM v tolarški protivrednosti. Tedenski paketi – termini so določeni.
- SORICA – PLANINSKA KOČA** – do 50 oseb, primerno za zimsko šolo v naravi, penzion 24 DEM, prometni davek in turistična taksa nista vključena. Termini – december, januar, februar.
- KANINSKA VAS** – garsonjere za štiri osebe, cena 56 DEM. Prosto v decembru razen za novo leto.
- PODČETRTEK** – garsonjera za 4 osebe, v ceno 65 DEM so vključene 4 kopališke vstopnice. Termini od 10. 12. do 19. marca 1995, sedemdnevni paketi.
- ČATEŽ** – hišica Smreka za pet oseba, v ceno 87 DEM je vključenih pet kopaliških vstopnic. Termini 7 ali 10 dni do 26. decembra.
- ATOMSKA VAS** – garsonjera za 4 osebe, cena z vključenimi štirimi kopališkimi vstopnicami 92 DEM. Termin 14. december.
- DOVJE** – privatni penzion z apartmaji za 2, 4, 5, ali 7 oseb, bogato opremljena kuhinja, spalnica, TWC, terasa. Cena 15 DEM na osebo in turistična taksa. V objektu je klubski prostor s TV, možen je tudi najem savne. Možen polpenzion v hotelu SPIK.

B. SEJEMSKA PONUDBA

- PREMIERE FRANKFURT**, od 28. 1. 1995 do 1. 2. 1995. Sejem papirja, papirniškega materiala, daril, kozmetike in modnih dodatkov.
- THEMA FOOD – RESTAURANT – hotel KOPENHAGEN** od 8. 1. 1995 do 11. 1. 1995. Sejem skandinavske prehrane, opreme hotelov in restavracij.
- IMM KÖLN** od 17. 1. do 22. 1. 1995. Sejem pohištva za kuhinje in ostale prostore v stanovanju.
- DOMOTECHNICA KÖLN** od 21. 2. do 24. 2. 1995. Največji sejem gospodinjstve opreme in bele tehnike.
- DIDACTA DÜSELDORF** od 20. 2. do 24. 2. 1995. Mednarodna strokovna razstava izobraževanja in vzgoje.

SINDIKALNI IZLETI

- PADOVA ABANO TERME** – kvaliteten preventivno-zdravstveni program, športno-rekreacijski program, turistični ogledi. Možna popestritev programa z obiskom delte reke Pad.

Sindikalne organizacije ali kar tako oblikovane skupine vabimo, naj nam posredujejo svoje želje za družabni ali strokovni izlet ali potovanje doma ali v tujino. Plačila v 2 obrokih.

ORGANIZACIJA SEMINARJEV

Posebna ponudba ATRIS-a in Hotela KOMPAS v Bohinju. Organiziramo eno- ali večdnevne seminarje za 15 do 70 udeležencev. Cena penziona 3.600 tolarjev. Tehnična oprema je zagotovljena.

PRODAMO

- POČITNIŠKE APARTMAJE** na Cresu – Stara Gavza – 11 apartmajev s 46 ležišči – 510m² – parkirišča, igrišča. Cena ca. 700.000 DEM.
- POČITNIŠKI PRIKOLICI**, model Adria IMV 450 letnik 1977 oz. 1981 brez dodatne opreme, cena 2.500 DEM v tolarški protivrednosti.

KUPIMO

- VEČJO STANOVANJSKO HIŠO ALI VILO** kupimo od slovenskega lastnika v republiki Hrvaški na obali od Opatije do Poreča.

NOVO LETO 1995 – SILVESTROVANJA

- POREČ, HOTEL NEPTUN** – bivanje v eno ali dvoposteljnih sobah, cena polpenziona 39 DEM. Silvestrska večerja obvezna, 80 DEM.
- SILVESTROVANJE NA VRANSKEM** – prijetna noč v prenovljeni restavraciji. Novoletni menu 5000 tolarjev.

- BUDIMPEŠTA** – 4 dni – prevoz, ogledi, 2 penziona, 2 polpenziona, 385 DEM. Hotel Ventura, 3 polpenzion ceno 365 DEM.
- PARIZ** – 5 dni – avtobusni prevoz, 2 nočitvi z zajtrkom, silvestrovanje na Elizejskih poljanah, ogledi Pariza. Cena 299 DEM.
- NICA** – 4 dni – prevoz, ogledi, nočitve, 325 DEM. Doplačila za silvestrsko noč 250 DEM.
- RIM** – 4 dni – prevoz avion-avtobus, nočitve z zajtrki, cena 475 DEM. Doplačilo za silvestrsko večerjo 150 DEM.
- FIRENCE** – novo leto za mlade – 4 dni – avtobusni prevoz, ogledi Toskane, silvestrovanje v diskoteki. Cena 310 DEM.

NOVOLETNA PRIREDITEV ZA OTROKE

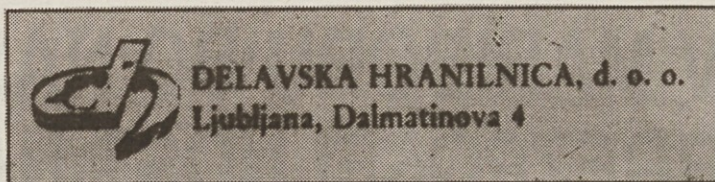
- OTROŠKI KULTURNI CENTER LJUBLJANA JE ZA LETOŠNJA PRAZNOVANJA PRIPRAVIL DVE IGRICI: ŠTIRJE FANTJE MUZIKANTJE IN TEKMOVANJE V HUDI LUKNJI. ORGANIZIRANA JE TUDI OBDARITEV. POKLIČITE JIH NA TELEFON 061/261-708. ZA DARILA SE LAHKO DOGOVORIMO NA ATRISU ZA VSA STAROSTNA OBDOBJA.**
- PAVLIHA s svojo družino** želi osrečiti otroke z igrico in obdaritvijo. Organizatorja Pavliho pokličite po telefonu 061/371-033.
- NOVOLETNA DARILA ZA OTROKE** – Atris tudi letos organizira posebno novoletno ponudbo igrač po posebno ugodnih cenah. Za sindikalne zaupnike je to priložnost za spodobno darilo po še bolj spodobni ceni.
- DVOJNA KASETA Z OTROŠKIMI PRAVLJICAMI** Brkonja Čeljustnik po predlogi Bogomirja Magajne. Cena 1500 SIT, v prednaročilu 1200 SIT, za sindikalne organizacije, ki kupijo več kot 25 kompletov, pa po 1000 SIT.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

- POČITNIŠKE HIŠICE V ČATEŽU, ATOMSKIH TOPICAH ALI MORAVSKIH TOPICAH** za vse starostne skupine. Vabimo vas, da nam posredujete ponudbe za novoletne praznike.
- LASTNIKE POČITNIŠKIH DOMOV V SLOVENSKEM PRIMORJU ALI V HRVAŠKI ISTRI, KI BI V PRIHODNJEM LETU DALI OBJEKTE V NAJEM, VABIMO, NAJ NAM POSREDEJUJO PONUDBE.**
- V ČASU OD MESECA MAJA DO SEPTEMBRA 1995** najamemo počitniški dom s ca. 150 ležišči. Ponudbe posredujte Atris-u.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odgovedi nad 20 dni pred odhodom za že rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in druge stroške; najmanjši znesek stroškov



V **DECEMBRU 1994** nudi sindikatom, društvom, družbenim organizacijam, krajevnim skupnostim, dobrodelnim organizacijam, obrtnikom, majhnim pravnim osebam in privatnim osebam.

Nove obrestne mere na revalorizirano osnovo

Revalorizacijska stopnja za **DECEMBER 1994** znaša **1,50%** mesečno, preračunano na letni nivo pa **19,60%**.

OBRESTNE MERE ZA VARČEVANJE BANČNIH VLOG:

Pravne osebe	Mesečne	Letne
– vezane vloge do 30 dni	1,20%–1,50%	15,33%–19,16%
– vezane vloge nad 30 dni	1,92%	25,12%
– vezane vloge nad 60 dni	2,00%	26,31%
– vezane vloge nad 90 dni	2,08%	27,50%
– vezane vloge nad 180 dni	2,17%	28,69%
– vezane vloge nad 365 dni	2,32%	31,08%

Privatne osebe:

– vezane vloge do 30 dni	1,59%	20,35%
– vezane vloge nad 30 dni do 90 dni	2,00%–2,17%	26,31%–28,69%

OBRESTNE MERE ZA POSOJILA:

– kratkoročna in dolgoročna posojila privatnim osebam	2,73%	38,23%
rok vračila 6, 12, 15, 18 in 24 mesecev		

Kratkoročna posojila lahko dobijo člani tistih sindikatov, ki svoja sredstva varčujejo v Hranilnici, dolgoročna posojila pa člani sindikatov, ki so lastniki Hranilnice.

POSTANITE SOLASTNIK DELAVSKE HRANILNICE TUDI VI. POHITITE TER VARČUJTE SVOJA SREDSTVA V VAŠI DELAVSKI HRANILNICI. USTVARITE MOŽNOST, DA BODO ČLANI VAŠEGA SINDIKATA LAHKO DELEŽNI STORITEV DELAVSKE HRANILNICE.

NAŠE GESLO JE: KAKOVOST SO LJUDJE!

NAŠ ŽIRO RAČUN JE 50101-625-7316

Dodatna pojasnila lahko dobite na sedežu Hranilnice tel. (061) 312-098, 316-881.

odpovedi je 4.000 tolarjev, pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spreminjajo za več kot 7%. Po plačilu gostje prejmejo našo napotnico. V primeru, da naše napotnice ne prejmete 7 dni pred odhodom, nas nujno pokličite. **PROGRAME V TUJINI OBRAVNAVAMO V SKLADU S SPLOŠNIMI NAVODILI TOUR OPERATORJA.** Reklamacije v skladu s turističnimi uzancami razrešujemo sporazumno.

ATRIS je povsod, kjerkoli ste.
Metod Zalar, direktor borze

Plače so v letu dni porasle za 26,6 odstotka

NAJBOLJ SI DELIJO V JAVNI UPRAVI

Ne glede na to, da so plače v nemalo primerih resna ovira za hitrejši gospodarski razvoj, si mnogi na debelo delijo. Še posebej to velja za negospodarstvo.

Po podatkih Zavoda Republike Slovenije za statistiko je bila septembra povprečna slovenska bruto plača 98.889 tolarjev. V gospodarstvu je bila precej manjša kot v negospodarstvu. V prvem primeru je bila namreč septembrska bruto plača 92.076, v drugem, to je v negospodarstvu, pa 120.524 tolarjev. Neto smo septembra zaslužili v povprečju po 62.530 tolarjev. V gospodarstvu 58.755 in v negospodarstvu kar 74.516 tolarjev.

Glede na avgust se bruto plače v gospodarstvu sploh niso spremenile, v negospodarstvu pa so poskočile za 12,8 odstotka. Po področjih dejavnosti so se bruto plače najbolj povečale v javni upravi, skladih, združenjih in organizacijah (za 19,4%), izobraževanju in kulturi (za 11,5%), v zdravstvu in socialnem varstvu (za 8,5%). V nekaterih dejavnostih pa so septembra manj zaslužili

kot mesec poprej. V gradbeništvu, denimo, za 1,1 odstotka manj.

Zanimive so tudi primerjave z letom 1993. V primerjavi z bruto plačami septembra lani so se v letu dni plače povečale kar za 26,6 odstotka. V gospodarstvu za 24,6 in v negospodarstvu za 30,4 odstotka. Najbolj so se povečale v javni upravi, skladih, združenjih in organizacijah, in sicer kar za 35,9 odstotka. Iz pregleda plač po panogah dejavnosti pa je razvidno, da so se plače najbolj povečale v geološkem raziskovanju (za 55,0%) in skladih (za 53,5%). Za več kot 40 odstotkov so se plače dvignile še v dveh panogah dejavnosti.

Povprečna bruto plača za uro dela je bila septembra v podjetjih in drugih organizacijah 565 tolarjev. V gospodarstvu 526 in v negospodarstvu 688 tolarjev. Glede na avgust so se bruto plače za uro povečale za 6 odstotkov. V gospodarstvu za 2,7, v negospodarstvu pa za 14,1 odstotka. Najbolj so se povečale v javni upravi.

Andrej Ulaga

Mednarodni seminar o franšizingu

V Mednarodnem centru za podjetja v javni lasti je bil te dni seminar o franšizingu, ki so se ga udeležili ugledni zahodni strokovnjaki s tega področja in predstavniki držav na prehodu. To je bilo že tretje srečanje o franšizingu, ki ga je organiziral Mednarodni center za podjetja v javni lasti. Glavni namen letošnjega pa je bil izdelava načrta za informacijski sistem o obsegu in razvoju franšizinga.

Tak informacijski sistem bi tudi Sloveniji koristil, saj bi najbrž pospešil vključevanje slovenskega gospodarstva v mednarodne tokove. V Sloveniji je še zelo malo franšizinga, pa čeprav je to v svetu eden najpomembnejših marketinških pristopov. Franšizing namreč omogoča

prenos poslovnega, upravljalkega in tehničnega znanja in tehnologije. Hkrati veliko prispeva k uveljavljanju visokih standardov kakovosti, dobrih poslovnih navad in rasti proizvodnih sistemov, ki se neposredno vključujejo v franšizing kot dobavitelji, pravi **Igor Pavlin** z Mednarodnega centra za podjetja v javni lasti. Posredni učinek širjenja franšizing poslovnih sistemov pa je rast produktivnega zaposlovanja – tako v franšiznih sistemih kot tudi v firmah, ki z njimi sodelujejo. Izkušnje v tujini kažejo, da se poslovne navade in obnašanje, ki jih prinaša franšizing, razširijo tudi v druge dele gospodarstva.

Na sestanku o franšizingu so sodelovali strokovnjaki za marketing, finance, pogodbeno pravo, družbeni in gospodarski razvoj ter menedžerji, ki se ukvarjajo s franšizingom. Udeleženci so bili iz Velike Britanije, Nizozemske, ZDA, Avstralije, Singapurja, Malezije ter iz držav na prehodu. Tudi med slednjimi so, kar zadeva franšizing, velike razlike. Mednarodni center za podjetja v javni lasti je na seminar povabil tudi banke, vendar se nobena domača ni odzvala vabilu. Sodelovala pa sta predstavnik tujih bank, britanske National Westminster Bank in nizozemske ING Bank.

L. D.

V NOVO LETO Z NOVIM ROKOVNIKOM-PRIROČNIKOM '95

ZAJETNEJŠI, BOGATEJŠI, UPORABNEJŠI

Sestavljajo ga koledarski del, zajeten blok za zapiske in broširani priročnik z naslednjo vsebino:

- **abeceda delničarstva**
- **kako brati finančna poročila**
- **pridobivanje lastninske kulture**
- **izvajanje zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju**
- **sindikati in soodločanje delavcev pri upravljanju**

Rokovnik-priročnik je nepogrešljiv pripomoček za vsakega sindikalnega zaupnika in člana sveta delavcev v podjetju in ustanovi.

NUDIMO VAM TUDI NAPIS NA OVITKU (Z DODATNIM PLAČILOM), NAD 100 IZVODOV BREZPLAČNO.

Vsa naročila sprejemamo in nudimo morebitne informacije pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon (061) 321-255, faks 311-956.

NAROČILNICA

LJUBLJANA, SEPTEMBER 1994

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o)

..... izvod(ov) ROKOVNIK '95.

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku po prednaroč. ceni
2. Želimo napis na ovitku – prilagamo besedilo napisa

Naročeno dne..... Žig..... Podpis naročnika.....

V MARIBORU BO NASLEDNJE LETO BREZPOSELNOST NARASLA

V Mariboru sta se konec minulega tedna mudili ministrica za delo, družino in socialne zadeve Rina Klinar ter državna sekretarka za socialno varstvo Anka Osterman. Predstavniki Republiškega zavoda za zaposlovanje – enota Maribor so ju seznanili s sedanjimi razmerami na »trgu delovne sile«.

V Mariboru je po besedah

direktorja tamkajšnje enote zavoda za zaposlovanje Marka Strbana že skoraj 16 tisoč brezposelnih, v celotni regiji pa celo več kot 31 tisoč, kar pomeni, da je brez dela že vsak peti za delo zmožen prebivalec Podravja. Ker sanacija in prestrukturiranje mariborskega gospodarstva še trajata, na zavodu za zaposlovanje pričakujejo, da se bo pri

njih drugo leto prijavilo okoli 7500 novih brezposelnih delavcev. V naslednjem letu bo v Podravju predvidoma bolj ali manj vse leto okoli 34 tisoč brezposelnih.

V zadnjem času je izgubilo delo 160 delavcev Karoserista, ki je moral v stečaj, okoli 100 delavcev podjetja Ferromota-Avtomobili, ki je šel prav tako v stečaj, kmalu pa bo ob redno

zaposlitev tudi 1500 presežnih delavcev Tama in preko 200 trajno presežnih delavcev Jeklotehne. Delavce pa bodo odpustila tudi nekatera druga manjša podjetja v Mariboru in Podravju. Res je, da se povečuje tudi število delavcev, ki najdejo novo zaposlitev, vendar praksa kaže, da podjetja in delodajalci delavce najpogosteje zaposlujejo samo za

določen čas – tudi tam, kjer obstajajo možnosti za zaposlitev za nedoločen čas.

Velikokrat imajo delavci, predno gre podjetje v stečaj, zelo nizke plače. Predstavniki mariborskega zavoda za zaposlovanje so Klinarjevo opozorili, da je način izračunavanja višine denarnega nadomestila za čas brezposelnosti zato zastarel in krivičen. Pri izračunavanju višine denarnega nadomestila bi bilo bolj pošteno upoštevati strokovno izobrazbo, delovno dobo in druge podobne kriterije, kakor pa višino plače v zadnjih nekaj mesecih dela.

Ministrica Rina Klinar je

Mariborčane informirala o nekaterih ukrepih za zmanjšanje problemov brezposelnosti, ki jih načrtuje ministrstvo. Zavzela se je tudi, naj za zaščitene kategorije delavcev še naprej skrbijo v podjetjih, saj bi bilo z več vidikov slabo, če bi skrb zanje prevzela država.

Zato na ministrstvu razmišljajo, da bi podjetjem pri tem pomagali s sofinanciranjem nekaterih programov za invalide in podobno. Razmišljajo tudi, da bi oskrbo na domu in še nekatera dela, ki so se doslej opravljala kot javna dela, ob sofinanciranju države profesionalizirali.

T. K.

Maribor – moje mesto

Ne vem, kako je v Ljubljani, na Dolenjskem ali Koroškem in še kje v Sloveniji, pri nas v Mariboru očitno vlada »narobe svet«. Vse več stečajev, iz dneva v dan vse več nezaposlenih ljudi. Ostaja le še vprašanje, kako preživeti. Gradijo se novi poslovni prostori, nastajajo nova podjetja, kar je spodbudno, toda na prvem mestu je vendarle skrb za delavce v obstoječih podjetjih, za delavce, ki več ne vedo, kaj se bo v firmi dogajalo danes, kaj šele jutri. Spremlja jih obup, saj jih zaradi neizplačanih ali slabih plač grabi revščina že na vsakem koraku. Kako se izleči iz te nemogoče situacije, ki ji ni in ni konca? Smo eno največjih industrijskih mest v Sloveniji, pa vendarle na robu propada. Pišejo in govorijo, da se nezaposlenost manjša, vendar kje, se vprašujejo ljudje, ki so ostali in ostajajo brez dela.

Se razen sindikata sploh kdo pogloblja v težave, ki upogibajo hrbet delovnega razreda? Če se, bi bil že čas, da se pove kdo so kaj storili in kaj nameravajo storiti! So kje že zapisane njihove ideje, rešitve za »bolno gospodarstvo«? Kako dolgo bomo še morali iskati »prave ljudi«, ki bodo ponovno oživel našo obubožano industrijo, naša podjetja, ki so bila ustanovljena z muko in trudom? Mar bomo vse to prepustili tujcem, mi pa samo še gledali, kako naši žulji dolgih delovnih let prehajajo v roke tujih podjetnikov?

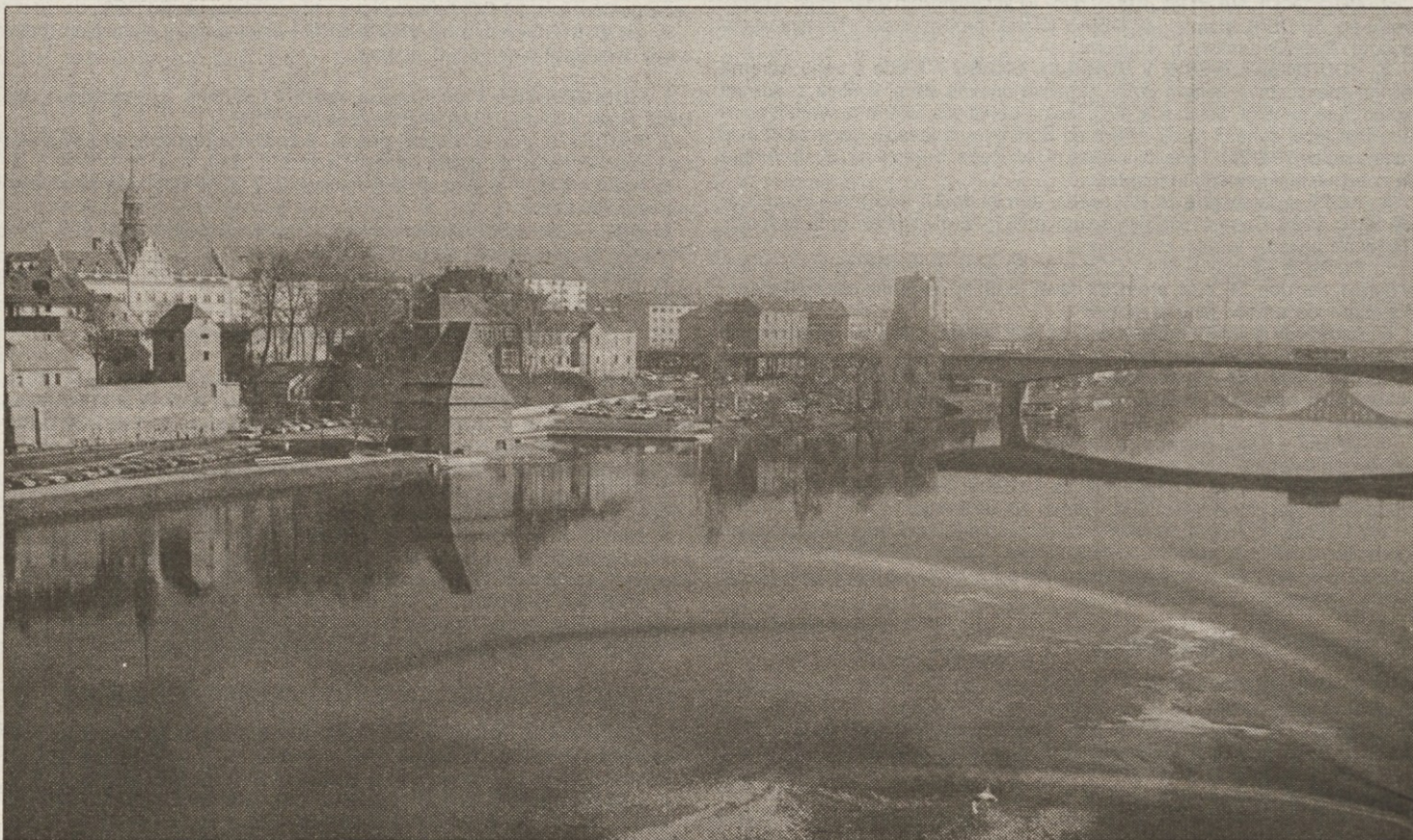
Protestni shodi, štrajki... mar

lahko le še s takšno obliko boja dosegamo svoje pravice? Žalostno in boleče je to za slovenski narod.

Zanima me, kaj in kako razmišljajo ljudje na vodilnih položajih. Je zanje »navadni« delavec le še številka, ki jo je treba prej ali slej črtati iz seznama zaposlenih v podjetju? Je le še odvečni predmet, ki ga je potrebno čimprej odstraniti? Grozljiva je že samo pomisel, da se ljudje bojijo priti z resnico na dan, da ne bi izgubili dela, čeprav vedo in občutijo veliko krivico, ki se dogaja v podjetju. Torej, kako, kaj narediti, da bo tej »noriji« konec?

Maribor, eno največjih mest, pa vendar nočemo o njem pisati lepih stvari. Saj bi jih lahko veliko našli, a vse prevlada težek položaj delavcev. Njim nič ne pove, če se v mestu dogajajo razne kulturne prireditve, razni obiski velikih politikov, razne gradnje... Ne, njih to ne zanima oziroma vsaj večino njih ne, ki več ne vedo, kaj ali če sploh bodo še jutri imeli kaj dati v lačna usta. Žalostno, toda vse več je takšnih ljudi, pa si lahko še ne vem kako, zatiskamo oči in se prepregujemo, da jih ni.

Prihajajo na Svobodne sindikate, polni upanja, da jim bo nekdo vendarle pomagal. Toda tudi v sindikatih ne zmorejo delati čudežev. Članicam in članom se delijo razne pomoči, od pravnega zastopanja do socialno-materialnih pomoči, toda to je le kratkotrajna rešitev, za danes, morda še za naslednji dan... Ko-



liko pa je še takšnih ljudi, ki niso člani, ki so v bistvu sami s svojimi težavami in revščino? Kdo sploh še pomisli na te ljudi, kdo?

Življenje marsikaterega delavca je vseskozi prepleto težko, vsa leta je le garal in delal za družbo, za razvoj svoje domovine,

za vse nas, danes pa je na cesti, brez vseh pravic in sam. Nihče se ne zmeni zanj, je le eden izmed mnogih, ki je ostal brez dela.

Koliko časa bo še trajala agonija »odvečnih delavcev«? Kolikokrat bo še delavec občutil na svojem hrbtu vso to zmedenost politike, kolikokrat bo še šel v firmo s strahom, da mu ne pomolijo delovne knjižice?

Kje, kje je in v čem je naša bodočnost? Zakaj nihče od vodilnih ne poskuša obleči »ibercug«, zakaj tudi njihove roke ne bi bile vsaj enkrat raskave in črne od takšnega dela, ki ga s potom in trudom ustvarja delavec? Vsaj uro ali dve, da bi laže razumeli težko in velikokrat tudi neplačano delo. Vsako delo je vrednoteno po svoje, toda vso težo problemov pa vendarle najbolj občuti delavski razred. Ljudje brez izobrazbe, katerih moč in znanje so le poslušnost in pridne roke.

Postavlja se mi vprašanje, kakšen je smisel življenja ljudi, ki jim resnica marsikaterih protizakonitih dejanj ni tuja, pa vendar molčijo. Taje trpijo in z njimi njihove družine, toda koga to še sploh zanima? Nikogar. Ko se zgodi tragedija, se morda za trenutek le kdo zamisli ob tem, za trenutek. Potem se pozabi in življenje gre naprej. Človek kot da se vse bolj spreminja v neobčutljivo žival, ne, v zverino, ki le zase išče svoj prostor pod soncem.

S politiko nikoli nisem imela opravka, toda ko človek vse to

spremlja skozi medije, časopise, preko izpovedi ljudi, mu da misliti.

Vse, vse je en sam boj za obstanek.

Ko takole ogorčeno razmišljam o ljudeh, o času, v katerem živimo, skorajda ne želim verjeti, da je vse to res. Pa je. Sicer pa to veste tudi vi, ki tega ne občutite, le da drugače gledate na vso stvar, kajne?

Oh, ko bi le vsi, ki živijo »lagodno«, znali čutiti, kar čuti srce »malega« človeka. Lahko bi morda bilo marsikaj drugače. Tako pa je življenje »malih« ljudi prepuščeno negotovosti, usodi, ki se kot mora vleče skozi čas, ki je iz mnogih ust že prekleto, čas, za katerega se ne ve, kaj nam bo prinesel že čez nekaj trenutkov...

Mar si vi, ki vodite gospodarstvo, zatiskate oči, ker tudi sami ne veste, kako bi izpluli iz teh deročih voda?

Dajte »vodilni«, potrudite se, da bodo tudi na naših obrazih zasijale solze veselja, ne le solze žalosti in nemoči, da bomo lahko ustvarjali v dobro vseh nas! To je želja skromnih ljudi, vaša naloga pa je, da nam jo pomagata uresničiti!

Breda

VSE VEČJE POVOPRAŠEVANJE PO RABLJENI OPREMI

Tudi letošnji sejem Šport in rekreacija na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču je privabil številne obiskovalce. V šestih dneh ga je obiskalo kar 60 tisoč obiskovalcev. To je dokaz več, da je v Sloveniji že zelo veliko prijateljev aktivnega športnega razvedrila.

Sejem Šport in rekreacija se je v preteklih letih uveljavil pod imenom Ski expo, saj je ponujal predvsem opremo za smučanje in druge zimske športe. Letos pa je svojo ponudbo močno popestril in dopolnil. Pod njegovim okriljem so svoj prostor našli tudi številni drugi športi. Celotno prireditev pa je zaokrožila še turistična ponudba, zato so organizatorji sejema upravičeno

preimenovali in mu nadeli ime Šport in rekreacija. Na sejmu, letos je praznoval že svoj 25. rojstni dan, se je predstavilo kar 259 razstavljalcev iz 17 držav.

Vsekakor je bila pomemben del sejemske ponudbe tudi letos prodaja rabljene opreme. Najodmevnejša je bila komisijska prodaja, ki jo je organizirala Snežinka. Sejem je zaokrožilo še pestro strokovno dogajanje v sejmskem Forumu. Potekali sta dve okrogli mizi o snowboardu in smučanju otrok in mladih. Na novinarskih konferencah pa so predstavili letošnjo Zlato lisico, Pokal Vitanc in zamisel o organizaciji olimpijskih iger

v treh deželah. V posebnih delavnicah so predstavili avstrijska in italijanska smučišča. Ob tej priložnosti sta svoj dan praznovala Zveza vaditeljev, učiteljev in trenerjev smučanja Slovenije. Ni kaj, Gospodarsko razstavišče je bilo v času sejma Šport in rekreacija več kot dobro izkoriščeno.

A. U. Slika: Sašo Bernardi

Trideseturni delovni teden

Približno 120 urednikov, zaposlenih pri nemškem časopisu Bild, bo v prihodnje delalo samo še 30 ur na teden. Založnik časopisa Springer se je odločil, da jim bo delovni čas skrajšal, saj se bo s tem založba izognila izgubi delovnih mest na osmih različnih proizvodnih mestih. Z uvedbo nove tehnologije pri izdelavi časopisne strani sta namreč obstajali le dve možnosti: da bi se vsa redakcijska produkcija osredotočila na manj delovnih mestih, ali pa da posušeno skrajšajo delovni čas. Odločili so se za trideseturni delovni teden.



Novoletni paketi za otroke

(1) PAKET ZA OTROKE, STARE DO 3 LETA

Paket sestavljajo ŽOGA ROPOTULJA, ROKICA-NOGICA IZ GUME, MEDVED IZ GUME, STONOGA IZ BLAGA IN SLADKARIJE

cena 3.500 SIT + 5% p. davek

(2) PAKET ZA OTROKE, STARE 3-5 LET

ZA PUNČKE	ZA FANTKE
- POVARVANKA	- POBARVANKA
- BARVICE	- BARVICE
- FLOMASTRI V AVTU	- FLOMASTRI
- SLADKARIJE	- AVTO FERRARI
- PLIŠASTI ZAJČEK	- AVTOZOOMER
- STONOGA IZ BLAGA	- SLADKARIJE
CENA 3.500 SIT + 5% p. davek	CENA 3.500 SIT + 5% p. davek

(3) PAKET ZA OTROKE, STARE 5-7 LET

ZA DEKLICE	ZA DEČKE
- KNJIGA DEŽELICA PIMPAN	- KNJIGA MORJANKA
- POBARVANKA	- POBARVANKA
- 12 FLOMASTROV	- 12 FLOMASTROV
- KOLEBNICA	- KOLEBNICA
- STONOGA IZ BLAGA	- AVTO FERRARI
- SLADKARIJE	- SLADKARIJE
CENA 3.800 SIT + 5% p. davek	CENA 3.800 SIT + 5% p. davek

ORGANIZIRAMO VAM TUDI LUTOVNO PREDSTAVO Z ZNANO PRAVLJČARKO. CENA 55.000 SIT.

ZA VSA DODATNA POJASNILA IN DOGOVORE NAS POKLIČITE PO TELEFONU 133-52-55.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

..... kom paketa (1)

..... kom paketa (2) – za punčke

..... kom paketa (2) – za fantke

..... kom paketa (3) – za deklince

..... kom paketa (3) – za dečke

Naročamo lutkovno predstavo za (datum).

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

Številka žiro računa:

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Naročeno dne: Žig Podpis naročnika

Kako si je Cerkev nekoč prilastila gozdove

SLOVENIJA SE Z »LASTNINJENJEM« GOZDOV ODMIKA OD EVROPE

Kam greš, Slovenija? Ko govorimo o denacionalizaciji oziroma konkretnije o vračanju desetisoč hektarov gozdov Cerkvi, vprašanje dobiva že evropske razsežnosti. Če namreč držijo podatki, da so v Evropski uniji države v povprečju lastnice kar 60 odstotkov gozdov, medtem ko je zdaj v Sloveniji to razmerje 60:40 v korist zasebnim gozdom, z vrnitvijo zahtevanih gozdov Cerkvi pa bi bila slovenska država lastnica samo še 20 odstotkov gozdov, tedaj je na dlani, da se Slovenija po tej plati sama izključuje iz Evrope. Ne zgolj zaradi lastninskih razmerij, temveč predvsem zaradi sodobnih naravovarstvenih gibanj, ki v gozdovih vidijo splošno, javno dobro. Bržda je bil tudi to eden od razlogov za oblikovanje predloga zakona o začasnem zadržanju vračanja premoženja cerkvam, verskim skupnostim oziroma redovom, razen vračanja sakralnih objektov, in njegovo vložitev v parlamentarno proceduro, kar sta storila poslanca Slovenske nacionalne stranke Polonca Dobrajc in Zmago Jelinčič.

Dobrajčeva in Jelinčič poleg tega vidita razloge za tak zakon predvsem v zgodovinskih in pravnih okoliščinah. Cerkev je namreč prišla do gozdov, ki so bili po vojni nacionalizirani in so zdaj predmet denacionalizacije, v zelo

sumljivih zgodovinskih in pravnih razmerah. O tem je takoj po sprejetju zakona o denacionalizaciji v DE pisal naš zunanji sodelavec Vinko Blatnik, vendar ga takrat v vsesplošni revanšistični evforiji preprosto ni hotel nihče sli-

šati. Blatnik si je zastavil dvojé vprašanje: kako je Cerkev do »svojih« gozdov sploh prišla in kaj je to njeno premoženje pomenilo. Poleg tega je naš sodelavec že ta-

krat ugotovil, da je »celoten postopek vračanja gozdov nekdanjim »spornim« lastnikom v nasprotju z evropskimi gospodarsko-lastninskimi procesi, saj si vse države prizadevajo, da bi povečale delež javnih gozdov. Še več: države na ekološko tako občutljivem področju, kot je naše, segajo globlje v svoje blagajne za njihovo temeljito zaščito.«

Poglejmo torej, kako je Cerkev prišla do »svojih« gozdov, ki jih je po vojni izgubila, zdaj pa jih ponovno zahteva nazaj.

Iz Zakonika cerkvenega prava

1. naslov — Pridobivanje premoženja

1254—1261

Peta knjiga CERKVENO PREMOŽENJE

Kan. 1254 — § 1. Katoliška Cerkev ima neodvisno od državne oblasti naravno pravico pridobivati, imeti, upravljati in odtujevati premoženje za namene, ki so ji lastni.

§ 2. Nameni, ki so ji lastni, pa so predvsem: opravljanje božje službe, dostojno vzdrževanje klerikov in drugih služabnikov, opravljanje del svetega apostolata in krščanske dobrotelčnosti, predvsem do ubogih.

Kan. 1255 — V celini Cerkev in apostolski sedež, delne Cerkve in katerakoli druga javna ali zasebna pravna oseba so po pravni določi sposobni pridobivati, imeti, upravljati in odtujevati premoženje.

Kan. 1256 — Lastninsko pravico na premoženju ima pod vrhovno oblastjo rimskega papeža pravna oseba, ki si je premoženje zakonito pridobila.

Kan. 1257 — § 1. Vse premoženje, ki pripada vesoljni Cerkvi, apostolskemu sedežu ali drugim javnim pravnim osebam v Cerkvi, sestavlja cerkveno premoženje; zanj veljajo naslednji kanoni in tudi lasten statut.

§ 2. Za premoženje zasebne pravne osebe velja lasten statut, ne pa ti kanoni, razen če je izrečno določeno kaj drugega.

Kan. 1258 — V naslednjih kanonih pomeni beseda Cerkev, če ni iz besedne zveze ali iz narave stvari razvidno kaj drugega, ne samo vesoljno Cerkev ali apostolski sedež, temveč tudi katerakoli javno pravno osebo v Cerkvi.

Dediščina »po krompirju«

Cesar Jožef II. je ob koncu 18. stoletja podprl samostansko posest ter iz te zemlje in gozdov ustvaril sklad, iz katerega je Cerkev plačal rento. Verski sklad je na Kranjskem dobil svoj končni obseg, ko je Kranjska industrijska družba gozdove v okolič Bleda (ki jih je kupila od briksenških škofov), leta 1895 prodala avstrijski državi za 1.400.000 kron.

Avstrijska država je s premoženjem, ki ga je kupila, dopolnila verski sklad, ki je del dobička od prodaje lesa namenjal za plače in pokojnine duhovnikov. Tako se je Cerkev godilo tudi v predvojni Jugoslaviji. Leta 1939 pa je dr. Anton Korošec, prvak Slovenske ljudske stranke in predsednik jugoslovanske senata, z uredbo zemljo cerkvenega sklada dodelil Cerkvi. V uredbi je bilo zapisano, da se vračajo tisti skladi, »ki so bili ustanovljeni iz imovine katoliške Cerkve, z verskimi dokladami in prostovoljnimi prispevki vernikov, ki služijo cerkveno-prosvetnim namenom katoliške Cerkve«. To pa ni bilo res, saj verski sklad ni bil ustanovljen iz prispevkov vernikov niti iz lastnine katoliške Cerkve, temveč iz zemlje, ki jo je nacionalizirala oziroma odkupila avstrijska država. Nasprotniki vračanja gozdov Cerkvi danes celo trdijo, da je Korošec takrat izkoristil svoj položaj in Cerkvi dodelil tudi tisto, kar so nekoč že prodali (npr. zadnji cerkveni lastnik blejske posesti knez nadškof Vincenc iz Briksna, ki je leta 1858 posest prodal Kranjski industrijski družbi).

Cerkev je nato gozdove upravljala do prihoda Nemcev, ki so sklad takoj podprli. Po vojni je komisija za agrarno reformo sklad nacionalizirala. Gozdove so začela upravljati državna gozdna gospodarstva.

Čaka cesta tudi gozdne delavce?

Največji del bodoče cerkvene posesti je na Gorenjskem, na področju sedanjega gozdnega gospodarstva Bled. Med drugim obsega tudi 25 odstotkov Triglavskega narodnega parka, manjši del strnjene posesti pa so gozdovi pod Kamniškimi Alpami v območju gozdnega gospodarstva Nazarje, ki so bili last ljubljanske nadškofije. Poleg tega je nekdanja cerkvena posest še na območju gozdnih gospodarstev Brežice in Novo mesto, kjer je poleg gozdov nekdanjega sklada še grad Mokrice, ki je bil skupaj z okoliškimi gozdovi pred vojno last zagrebške nadškofije. V sklopu gozdov, ki naj bi bili vrnjeni Cerkvi, je še razdrobljeni del posesti, nekdanja last nekaterih redov in posameznih župnij.

Ce bomo Slovenci izpeljali denacionalizacijo po zakonu, bo postala slovenska Cerkev največji individualni lastnik posvetnega premoženja v državi. Lastila si bo namreč približno 36 tisoč hektarov gozdov, med njimi celotno Pokljuko, Mežakljo, Jelovico in velik del Savinjske doline. Nekatere od teh je Cerkev pred sto leti že prodala. Navsezadnje je zanimivo tudi to, da bo ena največjih slovenskih znamenitosti — otok sredi Blejskega jezera — prav tako cerkvena last. Vse to se dogaja v času priporočila papeža Janeza Pavla II. o podobi duhovnika današnjih dni, ki naj bi bil brez premoženja in časti. To za slovensko duhovščino pač ne velja, saj si poleg časti, ki jih je od pobožnih Slovencev deležna ves čas svojega delovanja, želi pridobiti še premoženje.

Podatki o tem, koliko delavcev naj bi ostalo brez dela, če bo prišlo do radikalne spremembe v lastništvu gozdov, so zastrašujoči: 1394 naj bi jih bilo samo med gozdarji, v industriji pa naj bi bilo »sprošenih« celo 35.000 delovnih mest.

HIT HOTEL CASINÒ PERLA

PERLA, turistični biser Goriške in Slovenije, praznuje svoj prvi rojstni dan!

Leto dni uspešnega delovanja, ko so rezultati presegli vsa pričakovanja, dokazuje pravilnost Hitove poslovne usmeritve. Perla je plod lastnega znanja, preverjenih predvidevanj in izkušenih odločitev.

700.000 gostov
66 milijonov DEM realizacije
463 zaposlenih

Perla ponuja preplet številnih vrst turistične ponudbe, ki ponujajo kvalitetne možnosti za preživljanje prostega časa: od igralniške do kulinarčne, zabavno-umetniške, športno-rekreacijske in butično-trgovinske. Gre za turistični center, kjer je vrhunska raven storitev dostopna vsakomur. Uspehi narekujejo nove načrte, ki jih bo kolektiv s svojo prodornostjo, inovativnostjo in motivirano prizadevnostjo zagotovo znal dobro izpeljati...

Perla je testni model. Finančni kazalci so že v prvem letu dokazali, da slovenski zabavišni turizem, kakršnega je razvil Hit in ga udejanil predvsem v Perli, pomeni priložnost, ki Slovenijo lahko umesti med zanimive in privlačne turistične dežele v svetu.



PERLA

1993

1994



**TOKRAT JE
ZA SPREMEMBO
V ZASEDI
PREŽAL NAŠ
FOTOREPORTER
– na 2. kongresu
ZSSS**



AVTOR: VITKO KRALJ	OPOJ	MESTO V BOKI KOTORSKI	GRŠKA CRKA	KINEMA- TOGRAF	UČENEC "A" RAZREDA	IRANSKO NOMADSKO PLEME	INDIJSKA RASTLINA	KRAJ POD KAMNISKIMI ALPAMI	SLOVENSKI PESNIK (FRANCE)	PREBIVALEC SIRIJE	PODLOŽNIKI V FEVDALIZMU
KOPNO OBDANO Z VODO											
IZRAZ IGRA OBRAZA											
VELEMESTNA ŠIROKA CESTA											
DRAGA KOVINA (AU)											
DELAVSKA ENOTNOST	ZIMSKO- SPORTNI OBJEKT	DREVO IZ DRUŽINE BRESTOVK	SREDOZEM- SKA RASTLINA	OZKA DESKA MESTO OB NILU	KORISTO- LOVEC	SUHA PUŠČAV. VODNA STRUGA LIKER IZ MARASKE	SLADKO- VODNA RIBA KRAPOVEC	PRITRIL- NICA VELIKO PLOVILO			
VELIK KAMEN					FRANCIJA	PREROKO ZNAMENJE NAPOVED ČASA					
PLOŠČAT, OKROGEL PREDMET					ITALIJANSKI FILOZOF (ENZO)						
OPUŠČANJE KONČNEGA GLASU V VERZU					VRSTA FRANCOSKIH PREPROG						
SVET IZ APNENCA ZNAČILNIH OBLIK					ORANJE VEZNIK						
ANTON INGOLIC			OŽNA V JUŽNEM JADRANU	TROPSKA PAPIGA ODPRT BALKON							
LINO VENTURA			IZUMITELJ TELEFONA RIŽEVO ZGANJE		PREVARA KLIC. POZIV						
ORGAN JOHA			RADO ZAKONJEK DUŠA UMRLEGA SLOVANA		ŠVEDSKA IGRALKA EKBERG						
SLIKARKA KOBILCA					DELAVSKA ENOTNOST	VRSTA BELEGA VINA NATRIJ					
ZLITINA ZA ELEKTR. GRELNIKE					ZASTARE- LOST. PRETEK- LOST						
MAKED. POLITIČARKA (VERA)					NIZEK ŽENSKI GLAS						
						RIMSKI BOG LJUBEZNI					
										TANTAL	

Nagradna križanka št. 54/55

Rešeno križanko nam pošljite do 20. decembra 1994 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 5, 61000 Ljubljana, p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka št. 54. Nagrade so 5.000, 3.000 in 2.000 tolarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 52

ANGLOSASI, TOLERANTNOST, IREDENTA, RAA, REM, ETA, IDRC, SAŠA, NARTNICA, ERNANI, NIAS, OR, SOLINAR, LČ, OTTA,

VRANA, LIAS, ARKIN, AGIS, OMERSA, RUNDA, RAKITNIK, TIL, MAES, IN, ELISTA, DARE, AL, LINDA, TORKA, TNALO, OSEL, ARRAN, KATRIN, TRESKA, ROUEN, ESK, ORDAL, ALTAJ, ATA

Izrebrani reševalci nagradne križanke št. 52

1. Mimi Miklavčič, Kajuhova 19, 64000 Kranj
2. Danilo Komac, Kidričeva 5, 65270 Ajdovščina
3. Vera Cirkvenič, Stična 152, 61295 Ivančna Gorica

Nagrade bomo poslali po pošti.

Križanko pripravil

**SALOMONOV
UGANKAR**